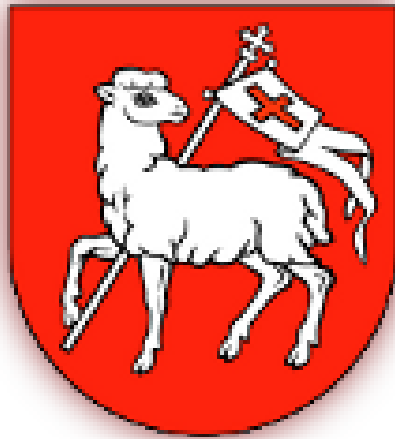

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015 – 2018 z perspektywą do 2022 roku

Urzędów, marzec 2015 r.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015 – 2018 z perspektywą do 2022 roku” został opracowany na podstawie umowy zawartej pomiędzy Związkiem Międzygminnym „Strefa Usług Komunalnych” w Kraśniku a firmą EURO-PROJEKT Marcin Rubaj z siedzibą w Kraśniku. Sfinansowano ze środków Związku Międzygminnego.

Wykonawca:

EURO-PROJEKT Marcin Rubaj
ul. Urzędowska 396, 23-200 Kraśnik
GSM: 600 415 598
e-mail: biuro@europrojekt-krasnik.pl
www.europrojekt-krasnik.pl

Program wykonał:

mgr inż. Marcin Rubaj

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	6
1.1. Podstawa opracowania	6
1.2. Cel, zakres i funkcje Programu	7
1.3. Metodyka opracowania Programu	8
1.4. Instrumenty i akty prawne	9
2. OPIS STANU ISTNIEJĄCEGO	10
2.1. Położenie geograficzne	10
2.2. Ukształtowanie terenu, geomorfologia	11
2.3. Sytuacja demograficzna	13
2.3.1. Liczba ludności i jej przestrzenne rozmieszczenie	13
2.3.2. Gęstość zaludnienia	13
2.3.3. Przyrost naturalny	13
2.3.4. Struktura ludności według wieku	14
2.4. Klimat	15
2.5. Gospodarka	16
2.5.1. Gospodarka rolna	16
2.5.2. Gospodarka leśna	17
2.5.3. Turystyka	17
2.5.4. Przemysł	19
2.5.5. Zasoby naturalne	19
3. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY URZĘDÓW.....	19
3.1. Zasoby wodne	19
3.1.1. Wody powierzchniowe	19
3.1.1.1. Stan aktualny	19
3.1.1.2. Zagrożenia	23
3.1.2. Wody podziemne	23
3.1.2.1. Stan aktualny	23
3.1.2.2. Zagrożenia	25
3.2. Powietrze atmosferyczne	25
3.2.1. Stan aktualny	25
3.2.2. Zagrożenia	28
3.3. Powierzchnia ziemi	29
3.3.1. Gleby	30
3.3.1.1. Stan aktualny	30
3.3.1.2. Zagrożenia	30
3.4. Walory przyrodnicze i krajobrazowe	31
3.4.1. Lasy	32
3.4.2. Formy ochrony przyrody	32
3.4.2.1. Rezerwaty Przyrody	32
3.4.2.2. Obszary Natura 2000	33
3.4.2.3. Pomniki przyrody	34
3.4.3. Zagrożenia obszarów chronionych	35
3.5. Infrastruktura techniczna	35
3.5.1. Gospodarka wodno – ściekowa	35

3.5.1.1. Zaopatrzenie w wodę	35
3.5.1.2. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	36
3.5.2. Energetyka	37
3.5.2.1. Ciepłownictwo	37
3.5.2.2. Elektroenergetyka	38
3.5.2.3. Gazownictwo	38
3.5.2.4. Odnawialne źródła energii	38
3.5.3. Gospodarka odpadami	39
3.5.4. Hałas	41
3.5.5. Promieniowanie elektromagnetyczne	41
3.5.6. Komunikacja i transport	43
4. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	43
4.1. Zagrożenia antropogeniczne	43
4.1.1. Gospodarka komunalna	43
4.1.2. Transport i komunikacja	44
4.1.3. Działalność gospodarcza	44
4.1.4. Rolnictwo	45
4.1.5. Poważna awaria przemysłowa	45
4.2. Zagrożenia naturalne	45
4.2.1 Zagrożenie powodziowe	46
4.2.2 Zagrożenie pożarowe	46
4.2.3 Zagrożenia erozją	47
5. PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO	47
6. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY URZĘDÓW.....	52
6.1. Polityka ekologiczna państwa	52
6.2. Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019	57
6.3. Program Ochrony Środowiska Powiatu Kraśnickiego	57
7. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY URZĘDÓW NA LATA 2015 - 2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022	58
7.1. Cele ekologiczne.....	59
8. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH	60
8.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych	60
8.2. Zarządzanie środowiskowe	60
8.3. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	61
8.4. Odpowiedzialność za szkody w środowisku	62
8.5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym	63
9. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH	64
9.1. Ochrona przyrody	64
9.2. Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska	66
9.3. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią	67
9.4. Ochrona powierzchni ziemi	68

10. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	70
10.1. Środowisko a zdrowie	70
10.2. Ochrona powietrza	70
10.3. Ochrona wód	73
10.4. Gospodarka odpadami	75
10.5. Oddziaływanie hałasu	76
10.6. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych	77
10.7. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	78
11. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ NA LATA 2015 – 2018	79
12. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU	83
12.1. Uwarunkowania prawne	83
12.2. Uwarunkowania ekonomiczne	83
12.3. Uwarunkowania przestrzenne	90
12.4. Uwarunkowania społeczne	91
12.5. Uwarunkowania związane z integracją europejską	91
13. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM I JEGO MONITORING	92
13.1. Zarządzanie środowiskiem	92
13.2. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska	93
13.3. Monitoring i kontrola realizacji Programu Ochrony Środowiska	94
14. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I MAP	97

1. WSTĘP

1.1. Podstawa opracowania

Ochrona środowiska jest to całokształt działań, mających na celu zapewnienie obecnemu społeczeństwu i przyszłym pokoleniom korzystnych warunków życia, realizację prawa do korzystania z zasobów naturalnych środowiska oraz zachowanie jego wartości. Jest to pojęcie zakładające podejmowanie kompleksowych działań, obejmujących planowanie i organizowanie dalekosiężnych procesów ochrony oraz wykonywanie podjętych decyzji, dzięki stosowaniu regulacji prawnych.

Istotnymi elementami w ogólnie pojętej polityce środowiskowej jest kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców, inicjowanie, wspieranie i uczestniczenie w przedsięwzięciach zmierzających do poprawy stanu środowiska, monitorowanie poziomu zagrożeń i zanieczyszczeń w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, uwzględnianie potrzeb z zakresu ochrony środowiska w procedurach administracyjnych, wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania środowiskiem. Przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r. „II Polityka Ekologiczna Państwa” stworzyła warunki niezbędne do realizacji ochrony środowiska oraz korzystania z jego zasobów. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, nawiązując do podpisanej przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej w 1992 roku w Rio De Janeiro deklaracji, nazwanej „Agendą 21”, wprowadza obowiązek realizacji programów ochrony środowiska - dla obszarów gmin, powiatów, województw i kraju.

Rozwinięciem i uszczegółowieniem celów i zadań administracji w zakresie ochrony środowiska jest dokument przyjęty przez Radę Ministrów w listopadzie 2002 r. – „Program Wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 - 2010”. Dokument ten określa cele średniookresowe (lata 2002 – 2010) i cele długookresowe (lata 2010 – 2025) w zakresie ochrony i wykorzystania środowiska z zachowaniem zasad zawartych w „Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju POLSKA 2025” opracowanej przez Radę Ministrów zgodnie z rezolucją Sejmu RP z dnia 2 marca 1999 r. Wykonaniem obowiązku wynikającego z art. 13-16 ustawy Prawo ochrony środowiska jest przyjęta przez Radę Ministrów w grudniu 2002 r. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 oraz Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 - 2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016 przyjęta przez Radę Ministrów w 2009 roku.

Dokumenty te są aktualizacją i uszczegółowieniem długookresowej II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 – 2010.

W polityce ekologicznej państwa ustala się cele i zadania niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki, które wymagają nie tylko działań zabezpieczających przed niekorzystnym wpływem na środowisko działalności gospodarczej prowadzonej na terenie Polski i poza jej granicami, ale także racjonalnej gospodarki zasobami środowiska – wodą, powierzchnią ziemi, czystością powietrza, w aspekcie jakości życia człowieka, a także zachowania stanu przyrody. Zasady, którymi rządzi się polityka ekologiczna, zostały przyjęte przez społeczność międzynarodową, i mają na celu właściwe, z punktu widzenia ludzkości, gospodarowanie zasobami środowiska, a w pierwszym rzędzie tymi ogólnie dostępnymi: powietrzem i wodą.

W konstytucji RP jest zapisana **zasada zrównoważonego rozwoju** przyjęta przez społeczeństwo świata na szczycie ONZ w Rio de Janeiro w 1992 r. **Zasada przezorności** narzuca obowiązek przeciwdziałania zagrożeniom, a więc działań prewencyjnych. Zasada ta jest blisko związana z zasadą **integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi**, wymagającą – w warunkach zrównoważonego rozwoju – uwzględniania celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi. Zasada **równego dostępu do środowiska** oznaczająca potrzebę zachowania sprawiedliwości międzyregionalnej, międzygrupowej i międzypokoleniowej, a także zachowania stanu przyrody, wymaga racjonalnego korzystania z zasobów nieodnawialnych, odtwarzania zasobów odnawialnych i rewitalizacji ekosystemów.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska w art. 17 zobowiązuje zarządy województw, powiatów oraz wójtów, burmistrzów (prezydentów) do opracowania programów ochrony środowiska, których celem jest realizacja polityki ekologicznej państwa.

Program ten jest uchwalany przez Radę Gminy, a Wójt co dwa lata sporządza raport z jego realizacji, który przedstawia Radzie Gminy.

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem określającym cele i zadania administracji państwa i samorządów w zakresie ochrony środowiska, rozsądnej i racjonalnej gospodarki jego zasobami.

„**Program ochrony środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015 - 2018 z perspektywą do 2022 roku**” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2021 jak też planem wdrożeniowym na lata 2015 – 2018.

1.2. Cel, zakres i funkcje Programu

Uregulowania prawne obligują do opracowania programów ochrony środowiska na wszystkich szczeblach samorządowych. Ich celem jest określenie polityki ochrony środowiska w regionie, przy założeniu harmonijnego i zrównoważonego rozwoju.

Podstawowym zadaniem programów ochrony środowiska ma być pomoc w rozwiązywaniu istniejących problemów, jak również przeciwdziałanie zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. Opracowane na wszystkich szczeblach Programy Ochrony Środowiska winny uwzględniać aktualną sytuację i specyfikę jednostek wchodzących w ich skład.

Opracowana dla Gminy Urzędów aktualizacja Programu Ochrony Środowiska, zgodnie z obowiązującymi wymogami, inwentaryzuje aktualny stan środowiska i system monitorowania jego zmian oraz określa niezbędne działania dla ochrony środowiska w ścisłym powiązaniu z głównymi kierunkami rozwoju powiatu kraśnickiego. Program ten powinien stanowić płaszczyznę koordynacji działań w skali ponadlokalnej (ponadgminnej) na rzecz środowiska. Określa on ramy działań w takich dziedzinach jak między innymi ochrona zlewni rzek i obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych oraz gospodarka odpadami.

Zmniejszenie presji na środowisko i określona poprawa stanu środowiska możliwe są jedynie przez wdrażanie mechanizmów prawnych i ekonomicznych polityki ekologicznej oraz wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, która powinna się wyrażać nie tylko dostrzeganiem problemów w dziedzinie środowiska, ale także

zrozumieniem ich przyczyn, zdawaniem sobie sprawy z uwarunkowań odnoszących się do możliwych sposobów ich rozwiązania, oraz umiejętnością odniesienia tych problemów do własnej osoby i własnych działań - w miejscu pracy, zamieszkania i wypoczynku.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring. Główne funkcje „Programu ochrony środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015-2018” to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie Gminy Urzędów,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- gospodarkę odpadami
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

Głównym celem „Programu ochrony środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015 – 2018”, zwanego dalej „Programem”, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy, która ma być realizacją Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2016, Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 oraz Programu Ochrony Środowiska dla powiatu kraśnickiego.

1.3. Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym gminy, w Programie zaprezentowano:

- podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,

- podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały:

- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016,
- Program wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009 - 2012 z perspektywą do 2016 roku,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019,
- Raport o Stanie Środowiska Województwa Lubelskiego,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Program Ochrony Środowiska dla Związku Międzygminnego „Strefa Usług Komunalnych w Kraśniku,
- Strategia Rozwoju Gminy Urzędów na lata 2007-2015,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Kraśnickiego
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Urzędów
- informacje zawarte w ankiecie wypełnionej przez Urząd Gminy w Urzędowie,
- dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska i Państwowego Instytutu Geologicznego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę aktualnego stanu środowiska dokonano:

- analizy słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą analizy SWOT,
- określenia środowiska zewnętrznego – scharakteryzowano uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- zdefiniowano priorytety ochrony środowiska,
- skonkretyzowano priorytety poprzez sformułowanie listy zadań,
- opracowano system monitorowania Programu.

1.4. Instrumenty i akty prawne

Instrumentami zapewniającymi przestrzeganie przez korzystających ze środowiska zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska są przepisy prawne i administracyjne dające kompetencje poszczególnym jednostkom administracji rządowej lub samorządowej.

Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016,

- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ - pierwszy okres rozliczeniowy 2008 - 2012,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r.
- Krajowy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 - podjęty Uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2017,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Kraśnickiego
- Program Ochrony Środowiska dla Związku Międzygminnego „Strefa Usług Komunalnych w Kraśniku

2. OPIS STANU ISTNIEJĄCEGO

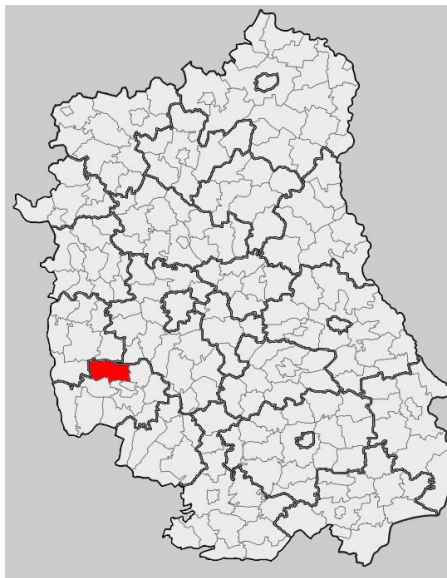
2.1. Położenie geograficzne

Gmina Urzędów położona jest w województwie lubelskim, w północnej części powiatu kraśnickiego. Gmina od zachodu graniczy z gminą Józefów, od północno-zachodu - z gminą Opole Lubelskie, od północy sąsiaduje z gminą Chodel, a od północno-wschodu z gminą Borzechów. Od strony wschodniej, z gminą Urzędów graniczy gmina Wilkołaz, od południa zaś gminy: Kraśnik oraz Dzierzkowice.

Zajmuje 119 km² powierzchni i co stanowi 11,84% powierzchni powiatu oraz 0,47% powierzchni województwa.

Zamieszkuje ją 8 787 osoby – 8,9 % ludności powiatu. Przekłada się to na gęstość zaludnienia wynoszącą 74 osoby na km² (przy średniej dla powiatu wynoszącej 98 osób i województwa – 86 osób).

Mapa 1. Gmina Urzędów na tle województwa lubelskiego

Źródła: <http://pl.wikipedia.org/wiki/urzedow>

Gmina Urzędów usytuowana jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Liczy 22 sołectwa. Gmina położona jest ok. 50 km od Lublina. Gmina cechuje się dobrą dostępnością komunikacyjną.

Przez gminę przebiega 139,35 km dróg. Drogi o znaczeniu wojewódzkim, o łącznej długości 10,81 km stanowią 7,75% dróg. Drogi powiatowe mają łączną długość 46,04 km i stanowią 33,04% dróg. Drogi gminne wynoszą 82,49 km, co stanowi 59,2% łącznej długości dróg w obrębie gminy Urzędów.

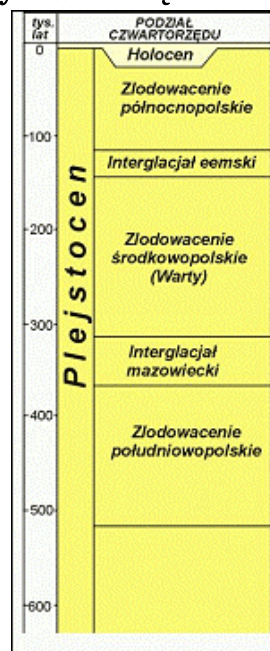
Zdecydowana większość dróg twardych została wybudowana w latach 1960 - 1975 dla ruchu lokalnego - najłżejszego, bo wówczas celem budowy tych dróg było uzyskanie połączenia komunikacyjnego. W następnych latach były wykonywane przeważnie ulepszenia tych nawierzchni, które polegały na ułożeniu cienkich dywaników bitumicznych, początkowo z użyciem mas o lepiszczu smołowym, a później przy pomocy mas o lepiszczu asfaltowym.

2.2. Ukształtowanie terenu, geomorfologia

Obszar gminy Urzędów leży w kotlinie, jaką we Wzniesieniach Urzędowskich wyżłobiła Urzędówka. Najwyższy punkt w pobliżu Urzędowa osiąga wysokość 258 m (Leszczyna). Najniższy (Bęczyn) - 176 m nad poziomem morza. Obrzeża kotliny są łagodnie sfalowane z wyjątkiem niektórych zboczy nad Urzędówką oraz jarów wyżłobionych przez wiosenne wody. Urzędówka jest wąskim stosunkowo ciekim wypływającym dość szeroką kotliną spod Wilkołaza. Rzeka wpada do Wyźnicy a wraz z nią do Wisły.

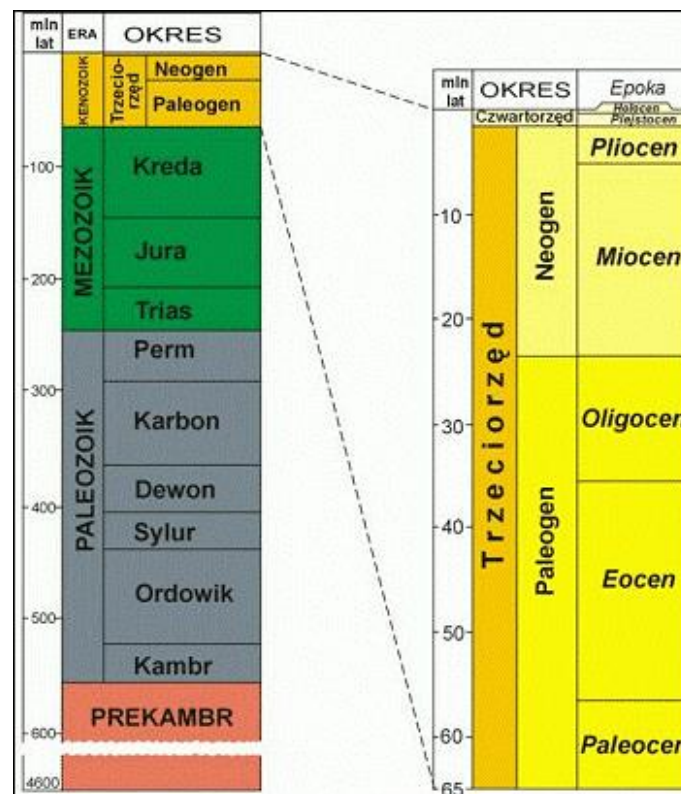
Gmina Urzędów rozciąga się na długości 8 km wzdłuż rzeki i składa się z następujących miejscowości: Bęczyn, Boby Kolonia, Boby Księżę, Boby Wieś, Dębniak, Góry, Józefin, Kajetanówka, Konradów, Kozarów, Leszczyna, Leśniczówka, Majdan Bobowski, Majdan Moniacki, Metelin, Mikołajówka, Mikuszewskie, Moniaki, Moniaki Kolonia, Natalin, Okręglica Kolonia, Popkowice, Popkowice Księżę, Rankowskie, Skorczyce, Wierzbica, Wierzbica Kolonia, Zadworze, Zakościelne.

Rysunek 1. Podział stratygraficzny czwartorzędu

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2. Podział stratygraficzny ziemi

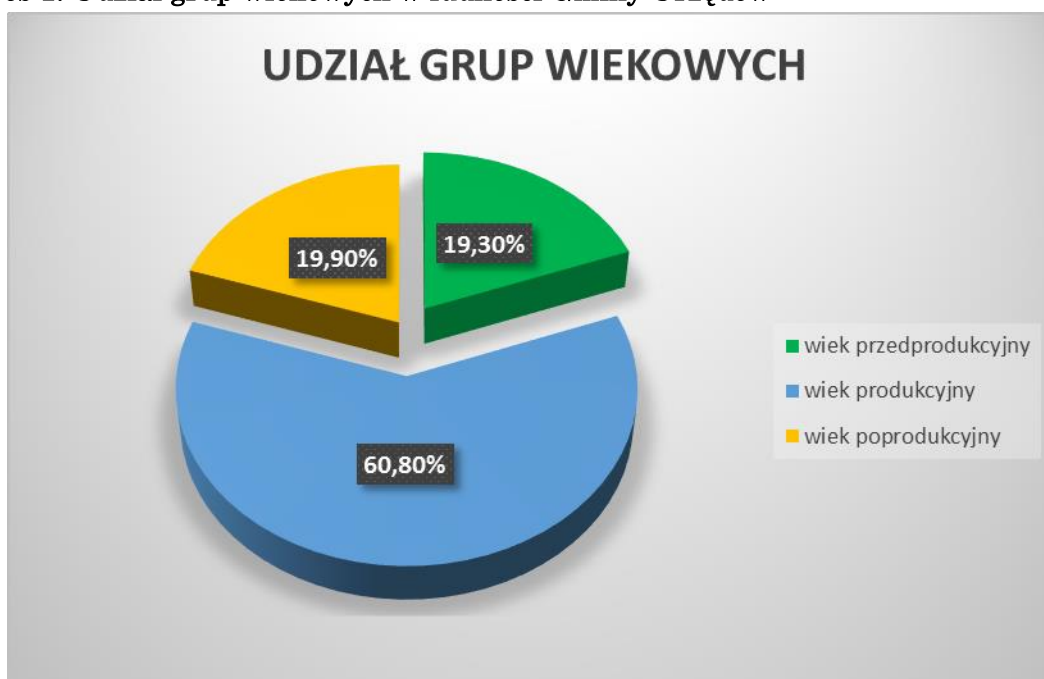
Źródło: Opracowanie własne

2.3. Sytuacja demograficzna

2.3.1. Liczba ludności i jej przestrzenne rozmieszczenie

Na podstawie danych statystycznych GUS w Gminie Urzędów na koniec 2013 mieszkało 8 787 osób. Do oceny zmian liczby ludności wykorzystane zostały dane z lat 2003 – 2013 publikowane przez GUS w Banku Danych Regionalnych. W 2003 roku ludność gminy liczyła 8 863 osób i na przestrzeni dziesięciu lat następowało wahanie liczby ludności, która na koniec 2013 roku osiągnęła wielkość 8 787 osób. W latach 2003-2013 liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 76 osób co stanowi blisko 0,9% stanu wyjściowego z 2003 roku. Na terenie Gminy Urzędów na koniec 2013 roku było 4333 mężczyzn i 4454 kobiet. Ludność w wieku przedprodukcyjnym liczyła 1697, co stanowiło 19,3 % ogółu ludności gminy. Ludność w wieku produkcyjnym liczyła 5341 osób, co stanowiło 60,8 % ogółu ludności Gminy. W wieku poprodukcyjnym znajdowało się 19,9 % ludności (1749 osób).

Wykres 1. Udział grup wiekowych w ludności Gminy Urzędów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.3.2. Gęstość zaludnienia

Gmina Urzędów należy do obszarów o relatywnie niskim wskaźniku gęstości zaludnienia. Średnia wartość dla gminy wynosi 74 osoby/km² i jest ona niższa zarówno od średniej gęstości zaludnienia dla powiatu kraśnickiego 98 osób/km², jak też od średniej dla województwa lubelskiego, która wynosi 86 osób/km².

2.3.3. Przyrost naturalny

W Gminie Urzędów, od 2003 roku do chwili obecnej obserwuje się wahania przyrostu naturalnego. W analizowanym okresie (2003-2013) najwyższą wartość przyrostu naturalnego odnotowano w 2010 roku (- 13), natomiast najniższą w 2007(- 43).

Tabela 1. Współczynnik przyrostu naturalnego w latach 2003-2013

Rok	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Liczba ludności	Przyrost naturalny ogółem
2003	91	127	8863	-36
2004	85	114	8857	-29
2005	95	118	8910	-23
2006	109	132	8899	-23
2007	90	133	8912	-43
2008	96	135	8867	-39
2009	110	141	8848	-31
2010	103	116	8907	-13
2011	74	106	8859	-32
2012	77	102	8792	-25
2013	63	92	8787	-29

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

2.3.4. Struktura ludności wg wieku

Ważnym elementem struktury ludnościowej jest wiek społeczeństwa oraz wzajemne proporcje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi. W latach 2003-2013 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) kształtował się na średnim poziomie 21,3%. W latach tych obserwuje się ciągle zmniejszanie się udziału tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie ludności. W 2003 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 23,4%, natomiast w roku 2013 już tylko 19,3%. Odwrotne tendencje obserwuje się w przypadku ludności w wieku produkcyjnym. Udział mieszkańców tej grupy wiekowej kształtował się w badanym okresie na średnim poziomie 59,6%. Od roku 2003, kiedy wynosił 57,5%, następował systematyczny wzrost aż do wartości 60,8 % w roku 2013. W przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym udział ludności w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2003-2013 wahał się i w 2013 roku osiągnął wartość 19 %.

Tabela 2. Udział ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2003-2013

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	23,4	22,8	22,4	22,1	21,7	21,4	20,9	20,6	20,2	19,7	19,3
Udział ludności w wieku produkcyjnym	57,5	58,0	58,6	59,1	59,3	59,9	60,3	60,7	60,9	61,0	60,8
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	19,1	19,2	19,0	18,8	19,0	18,8	18,8	18,7	18,9	19,3	19,9

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Efektom udziału poszczególnych grup wiekowych w ogólnej liczbie ludności jest wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności pracującej przez grupy wieku przed i poprodukcyjnego. Obserwowany w gminie wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym spowodował w latach 2003-2013 wyraźną zmianę obciążenia demograficznego. W początkowej fazie badanego okresu na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadła blisko 73,8 osób w wieku nieprodukcyjnym. W 2013 wskaźnik ten wyniósł już jedynie 64,5.

2.4. Klimat

Klimat obszaru Gminy Urzędów został zaliczony do dzielnicy klimatycznej Lubelsko-Chełmskiej. Charakteryzuje się ona znacznymi sumami rocznych opadów atmosferycznych 500-600 mm, najwyższymi liczbami dni z opadami gradowymi (10-18 dni w roku) oraz najwyższymi wartościami usłonecznienia względnego w okresie letnim (45%-50%) przy niewielkich wartościach parowania wody (840-900 mm w roku).

Poniższa mapka pokazuje przybliżony podział Polski na strefy klimatyczne.

Mapa 2. Podział kraju na strefy klimatyczne

Źródło: <http://www.pgi.gov.pl>

Najlepsze warunki cieplne panują w strefie I, potem kolejno w II, III, IV, V. Strefa I z wpływami klimatu morskiego posiada warunki najbardziej sprzyjające uprawie roślin zimozielonych i wrażliwych roślin iglastych i liściastych. W strefie IV zaznacza się już znaczny wpływ klimatu kontynentalnego i uprawa niektórych mało wytrzymałych roślin może być możliwa tylko w okresach między mroźnymi zimami.

Klimat obszaru powiatu Kraśnickiego kształtowany jest przez polarno-morskie i polarno-kontynentalne masy powietrza. Powietrze arktyczne napływa rzadko, najczęściej w zimie i na wiosnę. Klimat lokalnie modyfikowany jest przez uwarunkowania fizjograficzne – rzeźbę terenu, głębokość zalegania wód gruntowych, szatę roślinną (głównie lasy). Obszar charakteryzuje się dużym nasłonecznieniem i wysokimi średnimi temperaturami rocznymi. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec o średniej temperaturze 18,4°C, a najzimniejszym styczeń z temperaturą -4,2°C; średnia roczna temperatura wynosi 7,7°C.

Średnie roczne zachmurzenie wnosi 62-64%. Średnia roczna wilgotność 64-68%. Opady atmosferyczne, jako roczna suma opadów, wahają się od ok. 540 do 600 mm. Najmniejsze opady notowane są w styczniu i marcu (25-30 mm) największe w lipcu (88 mm) - przeważają opady letnie nad zimowymi. Opady śniegu pojawiają się w październiku, a pokrywa śniegowa występuje zwykle od połowy grudnia do połowy marca. Średnia liczba dni z gradem wynosi 3,9. W ciągu roku notuje się około 235 dni z opadem.

Mgły, które mają duże znaczenie w rozprzestrzenieniu zanieczyszczeń, nie występują często, przeciętnie notuje się 35 dni z mgłą w ciągu roku. Pojawiają się one głównie w okresie październik – luty (średnio miesięcznie występują od 4 do 6 dni) a ich obecność jest ściśle związana z czynnikami lokalnymi – rzeźbą terenu i wilgotnością podłoża.

Obserwowane modyfikacje klimatu są ściśle związane z lokalnymi warunkami fizjograficznymi. Obszary wyniesione (Wzniesienia Urzędowskie, Roztocze) to tereny o większych amplitudach temperatur i lepszym nasłonecznieniu południowych stoków. Obszary położone niżej cechują się większą stabilnością mas powietrza, mniejszą amplitudą temperatur oraz większą częstością występowania mgieł. Na zróżnicowanie klimatu wpływa również udział powierzchni leśnych. Na omawianym obszarze przeważają wiatry zachodnie.

Warunki klimatyczne omawianego rejonu są korzystne dla rozwoju rolnictwa ze względu na długi okres wegetacyjny (średnia temperatura dobowa powyżej 5°C), który trwa 211-215 dni w roku i należy do najdłuższych na Wyżynie Lubelskiej

2.5. Gospodarka

2.5.1. Gospodarka rolna

Gmina Urzędów jest gminą rolniczą. W gminie najwięcej jest gospodarstw od 1 do 5 ha łącznie – 851 (Powszechny Spis Rolny 2010). Głównymi elementami środowiska przyrodniczego, które decydują o możliwościach rozwoju rolnictwa gminy są: gleby, klimat, warunki wodne i rzeźba terenu. Warunki klimatyczne sprzyjają gospodarce rolnej, czego przykładem jest długość okresu wegetacji roślin. Czynnikiem determinującym produkcję rolną są w ostatnich latach długotrwałe susze .

Tabela 3. Powierzchnia i użytkowanie gruntów w Gminie Urzędów.

Użytki rolne	Powierzchnia w ha	Powierzchnia w %
grunty ogółem	9017,13	100,00%
użytki rolne ogółem	8073,32	89,53%
użytki rolne w dobrej kulturze	7971,01	88,40%
pod zasiewami	4095,04	45,41%
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	104,57	1,16%
uprawy trwałe	3370,74	37,38%
sady ogółem	3360,83	37,27%
ogrody przydomowe	59,79	0,66%
łąki trwałe	253,16	2,81%
pastwiska trwałe	87,72	0,97%
pozostałe użytki rolne	102,31	1,13%
las i grunty leśne	522,11	5,79%
pozostałe grunty	421,71	4,68%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w Gminie Urzędów wynosi 4,95 ha. Ze struktury obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych wynika, że udział gospodarstw małych od 1 do 5 ha, wynosi w Gminie Urzędów 47,01 % ogółu gospodarstw. Natomiast udział gospodarstw średnich od 5 do 10 ha wynosi w gminie 21,34 %. Łącznie w Gminie Urzędów 90,74 % indywidualnych gospodarstw rolnych, to gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych do 10 ha.

Gmina Urzędów posiada korzystne warunki glebowo-klimatyczne dla rozwoju produkcji roślinnej. Przeważają w większości gleby dobre (klasa II zajmuje pow. 675 ha, klasa IIIa - 4336 ha, klasa IIIb - 2304 ha, klasa IVa - 1063 ha, IVb - 405 ha i klasa V - 145 ha), przydatne do uprawy wszystkich ziemiopłodów.

2.5.2. Gospodarka leśna

Teren Gminy Urzędów pokrywa 2046,36 ha lasów, jest to 17 % jej powierzchni. Pod względem własnościowym dominują lasy należące do Skarbu Państwa o powierzchni 1327,89 ha, lasy prywatne mają powierzchnię ok. 710 ha.

Są to głównie lasy sosnowe z domieszką drzew liściastych.

2.5.3. Turystyka

W gminie występują atrakcje turystyczne:

- Zabytkowe wały obronne w Urzędowie
- Wczesnośredniowieczne grodzisko z VIII-IX wieku w Leszczynie,
- Kopiec-pomnik w Bobach Wsi
- Regionalna Izba Garncarska w Bęczynie
- Sanktuarium Św. Otylii
- Pomnik przyrody – dąb szypułkowy „Marcin” w Bęczynie w Leśnictwie Wolski Bór
- Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja w Urzędowie powstały w latach 1755 – 1784 wraz z zespołem kościelnym, drzewostanem przykościelnym i cmentarzem przykościelnym
- Układ urbanistyczny w Urzędowie obejmujący rynek i przyległe ulice z XV – XVII wieku
- Kościół p.w. Trójcy Przenajświętszej w Popkowicach powstały w latach 1628 – 1892 wraz z zespołem kościelnym, dzwonnica (z 1842 r.), ogrodzeniem z kapliczkami (z 1842 r.), kaplicą cmentarną, cmentarzem przykościelnym i drzewostanem przykościelnym
- Kościół p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Bobach powstały w latach 1907 – wraz z zespołem kościelnym, drzewostanem przykościelnym, cmentarzem przykościelnym i plebanią
-

Przez teren gminy przebiegają szlaki rowerowe:

- **Kazimierz Dolny - Kraśnik** o długości około 107 km. Szlak czerwony (szlak główny), trasa średnio trudna.

Trasa szlaku prowadzi przez następujące miejscowości: Kazimierz Dolny – Mećmierz – Podgórz – Wilków – Kępa Chotecka – Głodno – Janiszów – Wojciechów – Góry Kluczkowickie – Niesiołowice – Prawno – Chruślanki – Bęczyn – Kraśnik.

- **Podgórz – Bęczyn** o długości około 68 km. Jest to szlak żółty (szlak łączący), średnio trudny.
Przebieg trasy: *Kazimierz Dolny – Cholewianka – Zagajdzie – Rogów – Polanówka – Bielsko – Pomorze – Opole Lubelskie – Grabówka – Dębiny – Sewerynowka – Ruda Godowska – Budzyń – Wólka Komaszycka – Pusznio Godowskie – Dąbrowa Godowska – Świdno – Majdan Bobowski – Kol. Boby Mikołajówka – Bęczyn.*
Szlak prowadzi przez drogę asfaltową (40 km), utwardzoną (5 km) i gruntową (23 km).

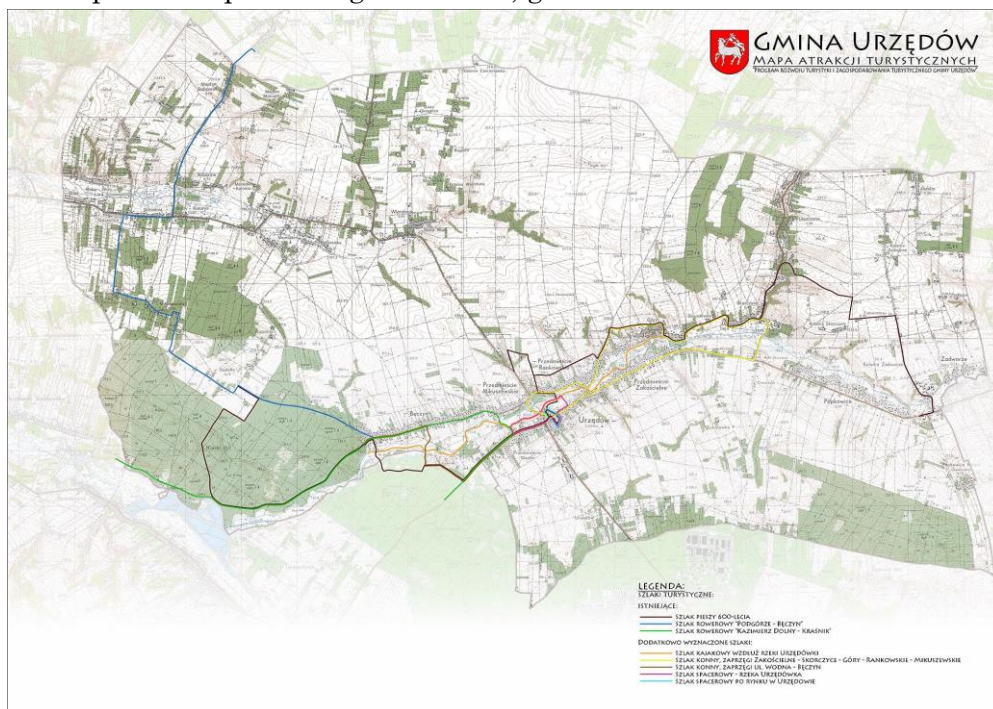
Szlaki piesze:

- **Szlak 600-lecia** jest to oznakowany turystyczny szlak pieszy o długości ok. 26 km. Szlak ten prowadzi przez następujące miejscowości: *Popkowice – Urzędów – Natalin.*

Trasa szlaku: *Popkowice – Kolonia Zadworze – Leszczyna – Skorczyce – Dziurdówka – Góry – Rankowskie – Mikuszewskie – Urzędów – Bęczyn – Natalin.*

Na trasie szlaku 600 – lecia znajdują się następujące zabytki oraz atrakcje turystyczne: kościół oraz zespół pałacowo – parkowy w Popkowicach, grodzisko w Leszczynie; w Urzędowie: pomnik Piłsudskiego, kościół, pomnik Orłów Lwowskich, wały obronne; leśniczówka Zwierzyniec, ośrodek garncarski w Bęczynie, dąb „Marcin”.

Szlak prowadzi przez drogi asfaltowe, gruntowe oraz chodniki.

Źródło: http://urzedow.pl/turystyka/mapa_d.JPG

Na terenie Gminy Urzędów znajdują się następujące pomniki przyrody:

- dąb szypułkowy (obw. 4 m; wys. 15 m) - rośnie na terenie parku w Skorzcycach
- dąb szypułkowy „Marcin” (obw. 3,5 m; wys. 23 m) – rośnie w Bęczynie w lesie Wolski Bór

2.5.4. Przemysł

Główną funkcję w strukturze gospodarki Gminy Urzędów pełni rolnictwo i z uwagi na to pozostałe formy działalności są słabo rozwinięte. Według danych GUS na koniec roku 2013 na terenie gminy zarejestrowanych było 409 podmiotów gospodarczych w tym 384 w sektorze prywatnym. Wśród podmiotów dominują podmioty handlowe oraz oferujące usługi w budownictwie i transporcie. W roku 2013 nastąpił wzrost ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w porównaniu z rokiem 2012.

Tabela 4. Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON.

Wyszczególnienie	Liczba jednostek gospodarczych rok 2012	Liczba jednostek gospodarczych rok 2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	392	409
sektor publiczny - ogółem	26	25
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	23	22
sektor prywatny - ogółem	366	384
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	295	311
sektor prywatny - spółki handlowe	11	12
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2
sektor prywatny - spółdzielnie	4	4
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	24	25

Źródło: GUS. Bank Danych Lokalnych.

2.5.5. Zasoby naturalne

Obszar Gminy Urzędów należy do ubogich pod względem występowania złóż mineralnych. Teren gminy obfituje jedynie w pokłady złóż pospolitych, tj.: piaski, żwiry, surowce ilaste .

3. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY URZĘDÓW

3.1. Zasoby wodne

3.1.1. Wody powierzchniowe

3.1.1.1. Stan aktualny

Przez teren Gminy Urzędów przebiega rzeka Urzędówka. Urzędówka jest prawym dopływem Wyźnicy, należącej do zlewni Wisły. Do XVIII w. tworzyła rozlewiska, które otaczały miasteczko Urzędów z trzech stron. Wijące się wstęgą wody Urzędówki tworzą zakola, meandry i starorzecza, a ich brzegi stanowią raj dla ptactwa wodnego i zwierzyny, m.in. bobrów. Dolina rzeki Urzędówki należy do największych atrakcji przyrodniczo-krajobrazowych gminy. W Urzędowie występują źródła związane z lokalnym kultem św. Otylii.

W Skorczycach, w pobliżu parku nad rzeką Urzędówką, istnieje zbiornik retencyjny oddany do użytku w 2008 roku.

Wykorzystywany jest również do celów rekreacyjnych, chociaż nie jest on jeszcze w pełni zagospodarowany. Powierzchnia lustra wody to około 2,5ha.

Analizę stanu czystości rzek na terenie Gminy Urzędów opracowano na podstawie oceny jakości rzek przeprowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie w latach 2010 - 2013 roku. W roku 2011 uruchomiono po raz pierwszy w cyklu monitoring diagnostyczny, kontynuowano rozpoczęty w roku 2010 I cykl monitoringu operacyjnego oraz prowadzono monitoring badawczy. Łącznie badaniami objęto 57 ppk. Zlokalizowanych na 53 JCWP. W 12 punktach realizowano równocześnie program monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. W ramach sieci realizowane były również programy pomiarowe dla wód zlokalizowanych na obszarach chronionych:

- przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (wody przeznaczone do bytowania ryb) i obszarach chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków (obszary NATURA 2000),
- wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych oraz narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Podstawą oceny stanu wód powierzchniowych było rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. Nr 257, poz. 1545). Rozporządzenie określa sposób dokonywania oceny stanu jednolitych części wód poprzez dokonywanie oceny stanu ekologicznego (JCWP naturalne) lub potencjału ekologicznego (JCWP sztuczne i silnie zmienione), stanu chemicznego, sposób interpretacji wyników badań wskaźników jakości, sposób prezentowania wyników klasyfikacji oraz częstotliwość wykonywania klasyfikacji.

W 2011 roku rzeki na terenie gminy Urzędów prowadzono badania jakości rzek. Przebadano rzekę Urzędówkę, w ramach zlewni III rzędu - Wisła od Sanny do Kamiennej – w jednolitej części wód o nazwie – Urzędówka.

Urzędówka, ppk. Bęczyn w jednolitej części wód o nazwie – Urzędówka, typ abiotyczny 6 – potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych. Analogicznie jak w poprzedniej jednolitej części wód, badania w ppk. Bęczyn prowadzono w ramach monitoringu operacyjnego oraz realizowano program dla obszarów chronionych wrażliwych na eutrofizację pochodzenia komunalnego. Wynik badania fitobentosu, zakwalifikował grupę elementów biologicznych do klasy III, wartości wskaźników fizykochemicznych uplasowały się na poziomie dobrej, II klasy, a jedynymi wskaźnikami, dla których odnotowano przekroczenie wartości granicznych dla klasy I były: azot Kjeldahla i fosforany. Ze względu na obszary chronione woda nie spełniała założonych wymagań. Stwierdzono zagrożenie eutrofizacją pochodzenia komunalnego z uwagi na fitobentos.

Stan ekologiczny JCWP o nazwie – Urzędówka określono jako UMIARKOWANY (ze względu na fitobentos) a stan wód jako ZŁY.

Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości wód gdzie:

- klasa I - bardzo dobry stan ekologiczny

- klasa II - dobry stan ekologiczny
- klasa III - umiarkowany stan ekologiczny
- klasa IV - słaby stan ekologiczny
- klasa V - zły stan ekologiczny

Przyjęto, że stan bardzo dobry i dobry wód oznacza brak zagrożenia eutrofizacją, stan umiarkowany zagrożenie, zaś stan słaby i zły wykazuje na eutrofizację.

Mapa 3. Ocena stanu/potencjału ekologicznego rzeki Urzędówki w punktach pomiarowo-kontrolnych w 2011 roku

Źródło: WIOŚ Lublin

Tabela 5 . Ocena stanu JCWP rzek na terenie Gminy Urzędów w 2011 roku

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Typ abiotyczny	Silnie zmieniona lub sztuczna JCWP (T/N)	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY (wg MD, MO lub MB)	Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych	STAN CHEMICZNY (wg MD)	STAN JCWP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Urzędówka	PLRW20006 233649	Urzędówka - Bęczyn	6	N	III	I	II		UMIAR KOWAN Y	N		ZŁY

Źródło: WIOŚ Lublin

LEGENDA

Ocena spełnienia wymagań dla obszaru chronionego		Klasa elementów JCWP naturalnych	
T	Spełnione wymogi	I	Stan bardzo dobry
N	Niespełnione wymogi	II	Stan dobry
		III	Stan umiarkowany
		PSD	Poniżej stanu dobrego

3.1.1.2. Zagrożenia

Przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki bytowo-gospodarcze, zanieczyszczenia rolnicze, komunikacyjne, przemysłowe i deszczowe. Głównym źródłem zanieczyszczeń wody są **ścieki bytowo-gospodarcze**, które pochodzą z gospodarstw nie objętych kanalizacją. Stanowią one duże zagrożenie dla wód nie tylko powierzchniowych. Ścieki najczęściej są gromadzone w bezodpływowych (często nieszczelnych) zbiornikach. Nie do końca jest również rozwiązany problem ich opróżniania. Zagadnienie to ma duże znaczenie, ponieważ często zabudowa wsi skoncentrowana jest wzdłuż biegu rzek. W obszarach dolin i obniżeń, gdzie płytko zalega zwierciadło wody pierwszego poziomu może dojść do znacznych skażeń w przypadku powodzi (podmycie szamb).

Zanieczyszczenia rolnicze powstają w wyniku splukiwania i ługowania gleb użytkowanych rolniczo. Źródłem zanieczyszczeń może być niewłaściwe magazynowanie obornika, gnojowicy i gnojówki oraz ich nieodpowiednie wykorzystanie rolnicze. W wyniku opadów i roztopów następuje migracja składników nawozowych do wód powierzchniowych, a w przypadku ługowania również do wód podziemnych. Dużym zagrożeniem są również miejsca, gdzie substancje te są przygotowywane do użycia, często bez zachowania podstawowych środków bezpieczeństwa i higieny, wysypują lub wylewają się na ziemię i w bardzo wysokich stężeniach punktowo przenikają do wód podziemnych. Jest to bardzo groźne w sytuacjach, gdzie miejscami takimi są podwórza gospodarstw zaopatrujących się w wodę z własnych ujęć.

Zanieczyszczenia komunikacyjne powstają przy szlakach komunikacyjnych, a ich wielkość jest związana z oddaleniem drogi od cieków. W czasie opadów i roztopów ścieki opadowe (spływające z korpusu dróg) migrują do wód podziemnych.

Ścieki deszczowe powstają podczas opadów atmosferycznych i mają duży ładunek zanieczyszczeń zwłaszcza z terenów zurbanizowanych, przemysłowych i pól uprawnych – szczególnie wtedy, gdy opad nastąpił niedługo po nawożeniu lub spryskiwaniu środkami ochrony roślin. Jakość tego zanieczyszczenia jest trudna do określenia. Brak odpowiednich zabezpieczeń powoduje często chwilowe przekroczenie wskaźników czystości wód.

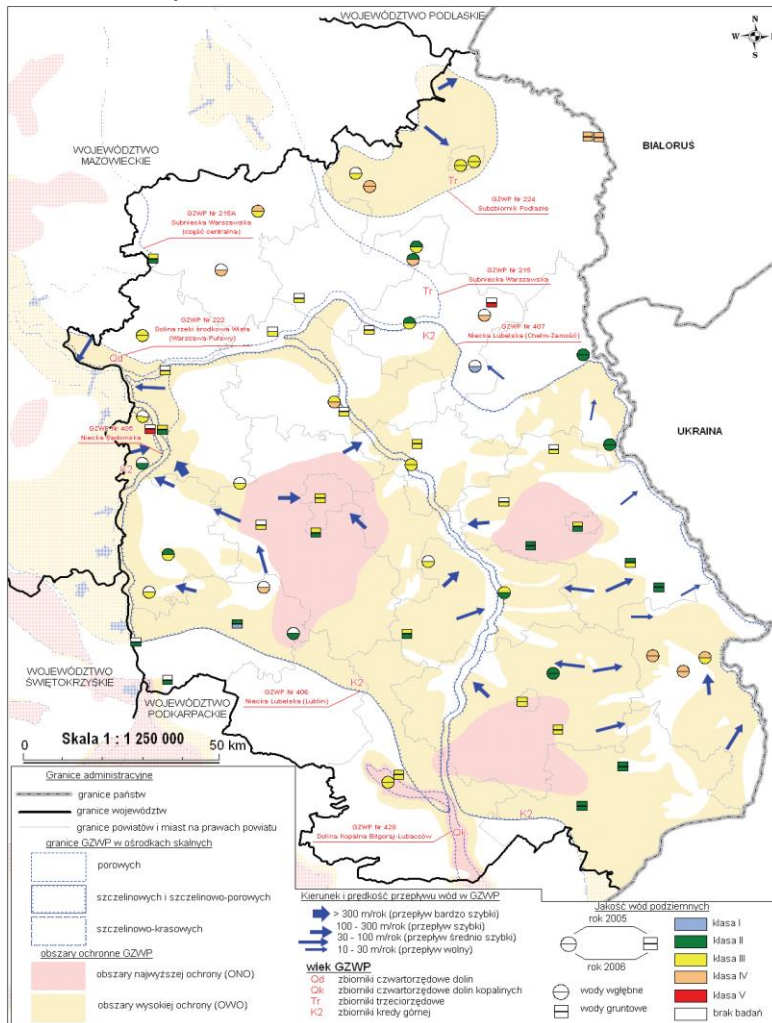
3.1.2. Wody podziemne

3.1.2.1. Stan aktualny

Wody podziemne na terenie Gminy Urzędów mają charakter szczelinowo-warstwowy. Jakość wód jest dobra, nie wymagają uzdatniania.

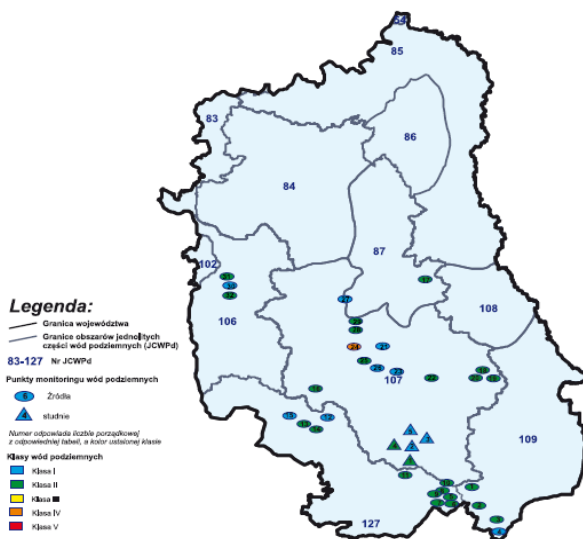
Wody podziemne na terenie gminy występują w utworach czwartorzędu i kredy, ale znaczenie użytkowe na niemal całym jej obszarze posiadają wody kredowe. Zasoby wód głębszych w gminie należą do największych w województwie lubelskim, odznaczają się wysoką wydajnością potencjalną ujęć w kredowym poziomie wodonośnym. Duża zasobność, a także wysoka jakość sprzyjają lokalizacji dużych ujęć wód podziemnych dla celów komunalnych, przemysłu spożywczego i hodowli.

Mapa 4. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w województwie lubelskim – lokalizacja i jakość wód

Źródło: WIOŚ Lublin

Mapa 5. Jakość wód podziemnych

Źródło: WIOŚ Lublin

3.1.2.2. Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, jako zasobów nieodnawialnych. Niezbędna jest ochrona znacznych obszarów, pod którymi znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W Polsce jest ich około 180, a obszar obejmuje ponad 52 % powierzchni naszego kraju. Ochrona wód podziemnych wymagała będzie prowadzenia na tych obszarach ukierunkowanego gospodarowania na powierzchni. Poza obszarami szczególnej ochrony wód podziemnych ich zabezpieczenie odbywa się przez tzw. ogólną ochronę zapewnioną przestrzeganiem istniejących norm prawnych.

Dla ujęć zaopatrujących wodociągi zbiorowego zaopatrzenia - zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz. U. Nr 116 poz. 504), wymagane jest ustanowienie stref ochronnych – ochrony bezpośredniej i pośredniej (wewnętrznej i zewnętrznej). Gmina posiada dokumentację hydrogeologiczną ujęć wód i projekty techniczne zagospodarowania stref. Problemem zagrażającym dla jakości wód podziemnych na terenie Gminy są:

- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych i tzw. „dzikie” wysypiska odpadów,
- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń stacje paliw, magazyny ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- szlaki komunikacyjne: drogi, parkingi i place postojowe samochodów, fermy zwierząt,
- nawożenie i stosowanie środków ochrony roślin, rolnicze wykorzystywanie ścieków, ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie dla jakości wód podziemnych (wód płytkiego krążenia jak i wód wgłębnych) stanowią także nieczynne i źle zabezpieczone studnie wiercone. Są one źródłem bakteriologicznego skażenia warstwy wodonośnej. Likwidacja zakładów posiadających własne ujęcia (dawne PGR-y, zlewnie mleka, szkoły wiejskie itp.) przy równoczesnym braku bezwzględnego obowiązku likwidacji starych i nie eksploatowanych studni wierconych powoduje, że liczba nieczynnych ujęć prawdopodobnie wzrasta. Zagrożeniem dla jakości i ilości zasobów wód podziemnych może być także budowa w obszarach zasobowych ujęć komunalnych nowych studni i ujęć nie związanych z poborem wody na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia.

3.2. Powietrze atmosferyczne

3.2.1. Stan aktualny

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu. Gmina Urzędów, podobnie jak województwo, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Napływ mas powietrza z zachodu ma duży udział w ładunkach wnoszonych z opadami do podłoża na terenie Gminy.

Źródła emisji zanieczyszczeń powietrza mogą być:

- punktowe tzw. **emisja punktowa** - pochodząca ze źródeł zorganizowanych, powstająca głównie w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych,
- liniowe tzw. **emisja liniowa** – komunikacyjna, pochodząca głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, w której poszczególne odcinki drogi rozpatrywane są jako emitory liniowe,
- powierzchniowe tzw. **emisja powierzchniowa** – której głównym źródłem są paleniska domowe, gromadzenie oraz utylizacja ścieków i odpadów.

W Gminie Urzędów poza zanieczyszczeniami powietrza napływającymi na jej teren z terenów ościennych największy udział w zanieczyszczeniu powietrza ma emisja powierzchniowa i w mniejszym stopniu emisja liniowa.

Standardy oceny jakości powietrza określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr. 47 poz. 281). Gmina Urzędów należy do strefy lubelskiej oceny jakości powietrza. W ocenie uwzględniono następujące substancje: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10, arsen, kadm, nikiel i benzo/a/piren dla kryteriów ochrony zdrowia, dwutlenek siarki, tlenki azotu, ozon dla kryteriów ochrony roślin.

Kryteriami klasyfikacji stref są:

- poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu oraz, w niektórych przypadkach, dozwolona liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego,
- poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu powiększone o margines tolerancji (dozwolone przypadki przekroczeń poziomu dopuszczalnego odnoszą się również do jego wartości powiększonej o margines tolerancji),
- poziomy docelowe dla niektórych substancji w powietrzu oraz, w przypadku ozonu dla kryterium ochrony zdrowia, dozwolona liczba przekroczeń poziomu docelowego,
- poziomy celów długoterminowych dla ozonu w powietrzu.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni oraz odrębnie dla każdej substancji dokonuje klasyfikacji stref, w których poziom odpowiednio:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji,
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji,
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego,
- przekracza poziom docelowy,
- nie przekracza poziomu docelowego,
- przekracza poziom celu długoterminowego,
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

Wynikiem oceny dla obu kryteriów, dla wszystkich substancji podlegających ocenie, jest zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- Klasa A** – jeżeli stężenia substancji na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych,
- Klasa B** – jeżeli stężenia substancji na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,
- Klasa C** - jeżeli stężenia substancji na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny, poziomy docelowy,
- Klasa D1** - jeżeli stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego określonego dla ozonu,
- Klasa D2** – jeżeli stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego określonego dla ozonu.

Tabela 6. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2013 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia

Nazwa strefy	Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie												
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃ ¹⁾	O ₃ ²⁾	As	Cd	Ni	BaP	Pm _{2,5}
Lubelska	PL0602	A	A	C ³⁾	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	A	A

¹⁾ wg poziomu docelowego, ²⁾ wg poziomu celu długoterminowego, ³⁾ – obszarem przekroczeń jest miasto Puławy
 Źródło: WIOŚ Lublin

Tabela 7. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2013 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie			
		SO ₂	NO _x	O ₃ ¹⁾	O ₃ ²⁾
lubelska	PL0602	A	A	A	D ₂

¹⁾ wg poziomu docelowego, ²⁾ wg poziomu celu długoterminowego
 Źródło: WIOŚ Lublin

Strefa o klasie A - głównym celem działań jest utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

Strefa o klasie B - głównym celem działań jest określenie obszarów przekroczeń dopuszczalnych stężeń, dążenie do osiągnięcia stężeń poniżej poziomów dopuszczalnych na tych obszarach, powiększonych o margines tolerancji, podjęcie działań na rzecz jakości powietrza, opracowanie programu ochrony powietrza.

klasa A - klasa strefy dla zanieczyszczenia o stężeniach poniżej poziomu dopuszczalnego bądź docelowego,

klasa B - klasa strefy dla zanieczyszczenia o stężeniach powyżej poziomu dopuszczalnego lecz nieprzekraczających poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji,

klasa C - klasa strefy dla zanieczyszczenia o stężeniach powyżej poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, powyżej poziomu docelowego, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony o stężeniach powyżej poziomu dopuszczalnego,

Klasa D1 - klasa strefy dla ozonu o stężeniach nie przekraczających poziomu celu długoterminowego,

Klasa D2 - klasa strefy dla ozonu o stężeniach przekraczających poziom celu długoterminowego.

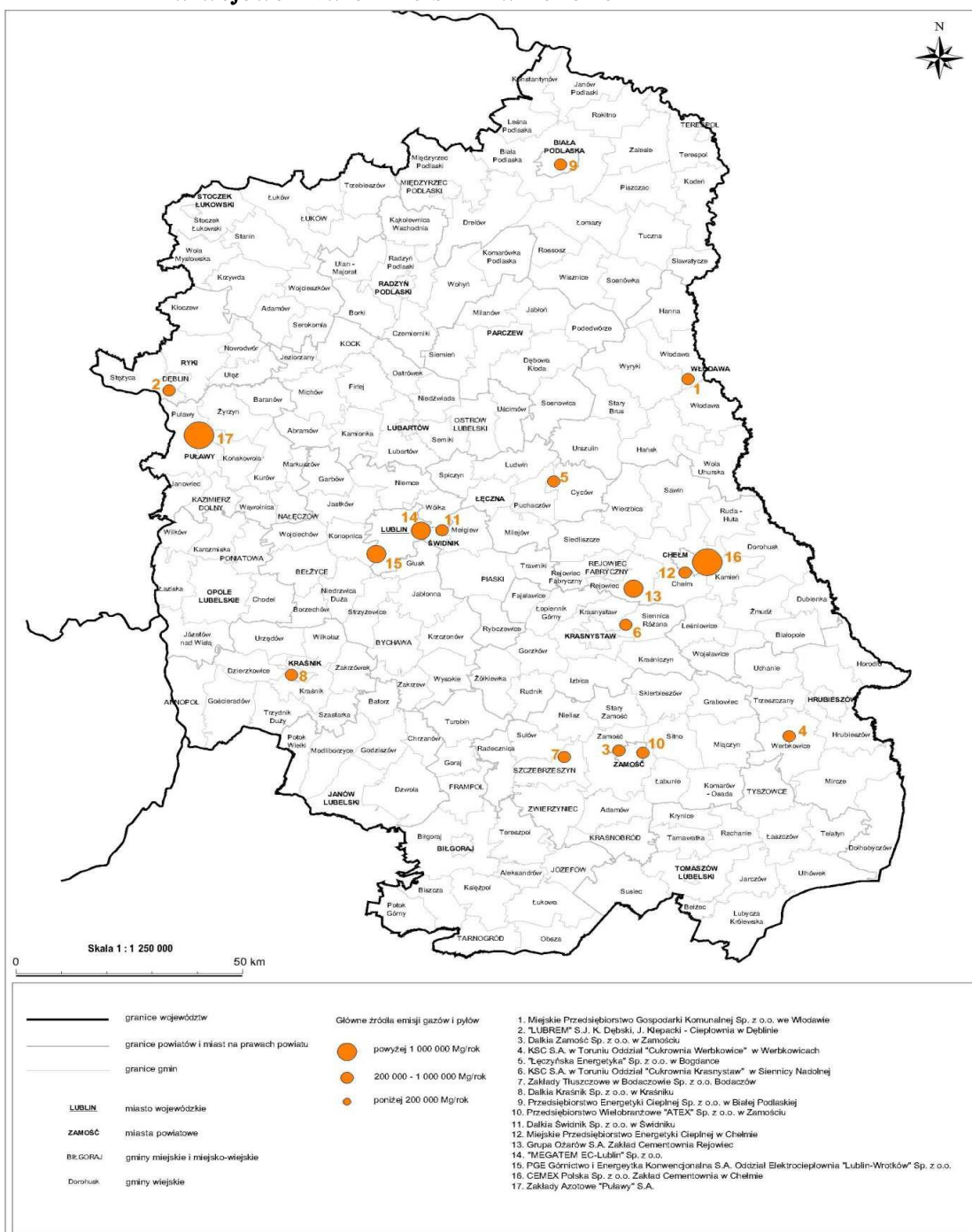
Strefa lubelska została zaliczona do klasy D₂ ze względu na zanieczyszczenie powietrza ozonem. Oznacza to, że poziom stężenia tego zanieczyszczenia przekracza poziom celu długoterminowego określonego dla ozonu. Stężenia zanieczyszczeń: benzenu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo/á/pirenu nie przekraczały obowiązujących standardów dla obszaru kraju i obszarów ochrony uzdrowiskowej.

3.2.2. Zagrożenia

Ze względu na swój rolniczy charakter, Gmina nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Na jej terenie brak jest zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy też pyły. Stąd też głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Problemem na terenie Gminy jest tzw. niska emisja głównie jako efekt spalania paliw niskiej jakości w paleniskach domowych. Dodatkowym źródłem zanieczyszczenia powietrza i jednocześnie źródłem hałasu jest w Gminie ruch komunikacyjny. Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w wyniku spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów. Na terenie gminy nie ma dużego natężenia ruchu więc nie będzie on miał znaczącego wpływu na jakość powietrza.

Poza „własnymi” źródłami zanieczyszczeń powietrza istotną rolę w zanieczyszczeniu powietrza na terenie Gminy odgrywają zanieczyszczenia napływowe. Zanieczyszczenia napływowe mogą pozostawać na terenie Gminy i wpływać niekorzystnie na jej stan środowiska poprzez ich deponowanie z opadem atmosferycznym.

Mapa 6. Największe źródła emisji pyłowo gazowych do powietrza w województwie lubelskim w 2010 roku

Źródło: Program ochrony środowiska dla województwa lubelskiego na lata 2012 - 2015

3.3. Powierzchnia ziemi

Główną formą użytkowania terenu na obszarze Gminy Urzędów są użytki rolne, które stanowią 8073,32 ha, w tym: grunty pod zasiewami 4095,04 ha. Niewielką część Gminy stanowią pastwiska trwałe, które zajmują 87,72 ha powierzchni i łąki trwałe 253,16 ha.

3.3.1. Gleby

3.3.1.1. Stan aktualny

Gmina Urzędów odznacza się bardzo korzystnymi warunkami agroekologicznymi, charakterystycznymi dla Wyżyny Lubelskiej. Pod względem wartości wskaźnika jakości przestrzeni produkcyjnej plasuje się w czołowej grupie w województwie lubelskim. Małe typologiczne zróżnicowanie pokrywy glebowej gminy wynika z jej jednorodności fizjograficznej. Na większej części powierzchni gminy skałą macierzystą są lessy i utwory lessopodobne, na ich bazie wytworzyły się gleby płowe urodzajne, ale wymagające nawożenia. Na podłożu kredowym wykształciły się gleby płowe niecałkowite, nawapieniowe, natomiast na piaskach - bielice, które dominują w południowo-zachodniej części gminy.

Przeważają w większości gleby dobre (klasa II zajmuje pow. 675 ha, klasa IIIa - 4336 ha, klasa IIIb - 2304 ha, klasa IVa - 1063 ha, IVb - 405 ha i klasa V - 145 ha), przydatne do uprawy wszystkich ziemiopłodów.. W użytkach zielonych dominują użytki zielone średnie: kompleks 2 z zajmuje 80,3% ogólnego areału łąk i pastwisk. Z elementów decydujących o wartości rolniczej przestrzeni zdecydowana większość przewyższa wartości średnie dla województwa (bonitacja, przydatność rolnicza, agroklimat) gorsza jest tylko dostępność do pól uwarunkowana rzeźbą terenu oraz warunki wodne.

3.3.1.2. Zagrożenia

Głównym zagrożeniem powierzchni ziemi są erozja. Silną erozją powierzchniową zagrożonych jest 43,3% powierzchni użytków rolnych. Innymi zagrożeniami są odpady i chemizacja rolnictwa, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Negatywny wpływ na powierzchnię ziemi może mieć również postępująca urbanizacja i osadnictwo, między innymi ze względu na zmianę sposobu użytkowania gleby, powstawanie odpadów, wytwarzanie ścieków. Głównymi i potencjalnymi zanieczyszczeniami gleby na terenie gminy są:

- „dzikie składowiska" odpadów,
- wprowadzane do gleby nieoczyszczone ścieki komunalne, w szczególności z nieszczelnych szamb,
- chemizacja rolnictwa (nawozy sztuczne, pestycydy),
- emisje do atmosfery zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
- urbanizacja i osadnictwo,
- zlokalizowane na terenie gminy stacje paliw, magazyny substancji chemicznych,
- pogłębiające się niedobory wody, zwłaszcza w okresie letnim,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- degradacja gleb, erozja, zakwaszenie.

Nadmierne zakwaszenie gleb jest czynnikiem zmniejszającym efektywność stosowania większości zabiegów agrotechnicznych, a zwłaszcza nawożenia mineralnego oraz przyczynia się do ograniczenia plonów. Oprócz tego obserwuje się wtórne skutki zakwaszenia gleby, do których należy zmniejszenie trwałości wiązań pakietów minerałów, rozpad makrokrystalicznej struktury wtórnych minerałów ilastych, zmniejszenie zdolności sorpcyjnej, a przede wszystkim pojawienie się dużych

ilości glinu i manganu toksycznego dla roślin. Główną przyczyną tego stanu jest nasz umiarkowany klimat z przewagą opadów nad parowaniem, w wyniku czego kationy zasadowe, głównie magnez (Mg^{2+}) i wapń (Ca^{2+}), przemieszczane są w głąb gleby. Również duży wpływ na zakwaszenie mają rośliny, które zubożają glebę pobierając z niej niezbędne do wzrostu i rozwoju pierwiastki, w tym kationy zasadowe (Ca^{2+} i Mg^{2+}). Oprócz czynników naturalnych nie mniej ważne są tzw. czynniki antropogeniczne do których należą: stosowanie nawozów (szczególnie azotowych typu amonowego i nawozów potasowych), zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza związkami siarki i azotu (w postaci kwaśnych opadów mokrych lub suchych). Szczególną rolę w procesie zakwaszenia odgrywa niedostosowanie dawek nawozów fizjologicznie kwaśnych do faktycznych potrzeb nawozowych roślin. Zabiegiem ograniczającym niepożądane skutki zakwaszenia gleb jest wapnowanie. Naturalna zasobność gleb uprawnych w składniki pokarmowe nie zabezpiecza w pełni potrzeb pokarmowych roślin. Brak odpowiedniej ilości składników w formach przystępnych w środowisku bytowania roślin wpływa na spadek plonów oraz obniżenie ich wartości biologicznej. Konsekwencją zbyt niskiej zasobności gleb w składniki pokarmowe w stosunku do potrzeb pokarmowych roślin jest spadek żyzności gleby, wynikający z wyczerpania jej ze składników pokarmowych. Składniki pokarmowe roślin występują w glebie w różnych formach i ilościach. Z rolniczego punktu widzenia czyli żywienia roślin, najważniejszą grupę stanowią formy przyswajalne, na które to składają się ilości pierwiastka znajdujące się w roztworze glebowym, kompleksie sorpcyjnym oraz występujące w formie słabiej rozpuszczalnych soli. O ich pobraniu decyduje wiele czynników, z których najważniejsze to wiek i gatunek rośliny, wilgotność i napowietrzenie gleby, odczyn, stosunki jonowe, a także temperatura i nasłonecznienie. Do najważniejszych makroelementów mających największy wpływ na jakość i wysokość plonów oprócz azotu należy wymienić fosfor, potas i magnez. Obecnie określenie obok odczynu zawartości przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest podstawowym elementem oceny stanu żyzności gleb mającej na celu prowadzenie racjonalnego nawożenia tymi składnikami. Nawozić powinno się tymi składnikami, których w glebie brakuje. Stąd też nieuzasadnione jest stosowanie nawożenia bez znajomości zasobności gleby w przyswajalne składniki pokarmowe. Nawozy mineralne, jako jeden z głównych środków do produkcji rolnej powinny być stosowane racjonalnie, tzn. w takich ilościach i w taki sposób, aby zapewnić uprawianym roślinom określoną ilość składników pokarmowych w odpowiednim czasie, uzyskując przy tym możliwie największy efekt i nie stanowić zagrożenia dla środowiska naturalnego. Wpływ motoryzacji na gleby objawia się przede wszystkim w zanieczyszczeniu terenów przy drogach związkami ołowiu i cynku oraz związkami pochodzącymi ze ścierania opon i nawierzchni dróg. Przez wiele lat uważano, że zasięg zanieczyszczeń obejmuje obszar najbliższego sąsiedztwa drogi, natomiast badania wykonane w ostatnich latach wskazują, że zasięg ten jest znacznie większy i może dochodzić nawet do 300 m.

3.4. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

System podziału terytorium Polski na jednostki wyróżniane na podstawie kryteriów geobotanicznych nazywa się geobotanicznym podziałem Polski. Uwzględnia

on szatę roślinną charakteryzującą dany obszar oraz czynniki geograficzno-historyczne ją kształtującą. Podstawowymi czynnikami wyróżniania jednostek botaniczno-fizjograficznych są: flora, roślinność, klimat, rzeźba terenu, gleby oraz historia rozwoju roślinności.

3.4.1. Lasy

Lasy spełniają wielorakie funkcje, wynikające z potencjału biotycznego ekosystemów leśnych i preferencji społecznych. Są to funkcje ekologiczne (ochronne), gospodarcze (produkcyjne) i społeczne (socjalne). Funkcje lasu mają charakter współzależny, a płynące z użytkowania lasów korzyści dla społeczeństwa są wielkościami nieograniczonymi.

Lesistość w Gminie Urzędów wynosi 17 % i jest niższa niż w województwie lubelskim (23%) i w Powiecie Kraśnickim (21%). Wg danych Urzędu Statystycznego w Lublinie z 2013 roku powierzchnia lasów wynosiła w Gminie 2046,36 ha, z czego lasy należące do Skarbu Państwa mają powierzchnię 1327,89 ha, a lasy prywatne 710,37 ha. Są to głównie kompleksy lasów świeżych.

3.4.2. Formy ochrony przyrody

Obszar gminy Urzędów leży na terenie korzystnym z przyrodniczego punktu widzenia. Jego położenie stwarza możliwości występowania w bezpośrednim sąsiedztwie od siebie wielu gatunków roślin i zwierząt, wymagających różnorodnych warunków środowiska. Prowadzi to do dużego bogactwa przyrodniczego i różnorodności gatunkowej, ale stwarza jednocześnie zagrożenie osiedlania się gatunków niepożądanych, a nawet szkodliwych.

Przez teren gminy przebiegają korytarze ekologiczne.

- Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu stanowi element krajowego korytarza ekologicznego w obrębie krajowej sieci ekologicznej EKONET-POLAND
- Korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym, wyodrębniony dla zapewnienia komunikacji ekologicznej pomiędzy Kraśnickim a Chodelskim Obszarem Chronionego Krajobrazu, przebiegający we wschodniej strefie gminy (Leszczyna-Kolonia Zadworze-Popkowice).

3.4.2.1. Rezerваты przyrody

Rezerwat Natalin

Ogólna powierzchnia rezerwatu wynosi 2,52 ha, w tym powierzchni leśnej 2,41 ha i nieleśnej 0,11 ha.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie wyspowego występowania jodły pospolitej na północno-wschodniej granicy zasięgu.

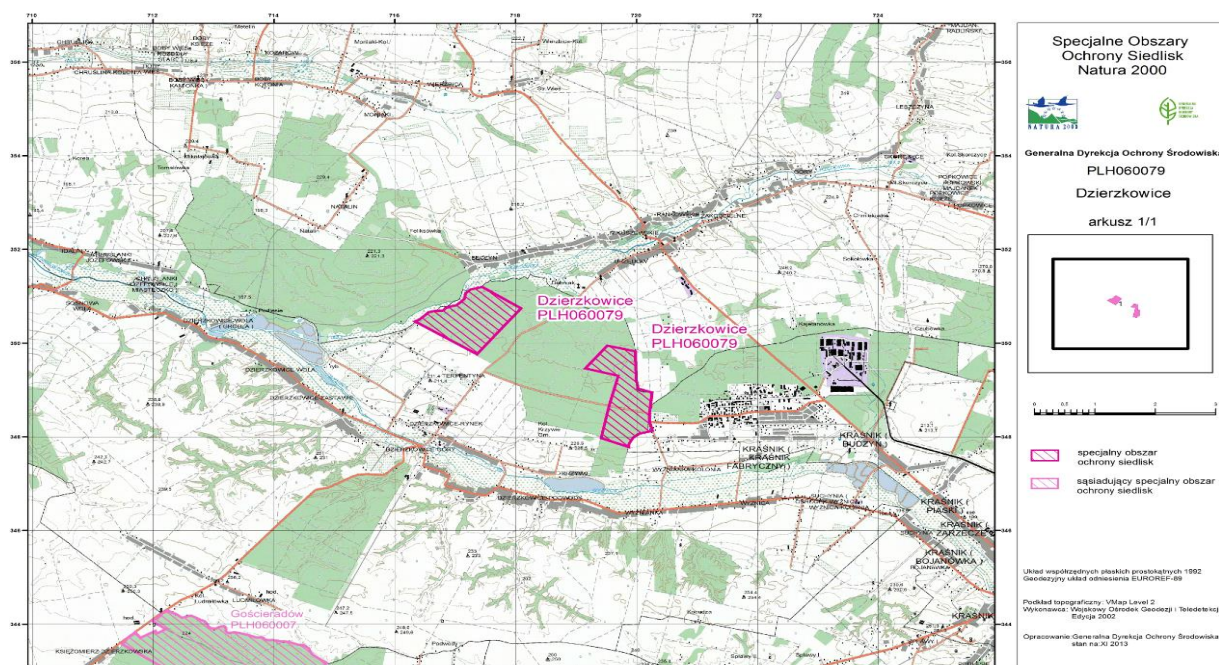
Rezerwat jodłowy Natalin położony jest w uroczysku Wolski Bór, Leśnictwie Zwierzyniec, Obrębie Dzierzkowice, Nadleśnictwie Kraśnik. Pod względem administracyjnym wchodzi w skład obrębu ewidencyjnego wsi Natalin, gminy Urzędów. W skład rezerwatu wchodzi dwa niewielkie podziały lasu 79c oraz 80a wraz z przyległym rowem granicznym i linią oddziałową. Pod względem swojej

wielkości opisywany obiekt należy do najmniejszych w Polsce rezerwatów o charakterze leśnym. Rezerwat utworzono w 1976 roku.

Na terenie rezerwatu doliczono się 1336 sztuk jodły, 124 grabów, 114 dębów, 49 sosen, 39 lip. W sumie w rezerwacie stwierdzono 12 gatunków drzew, 6 gatunków krzewów, 51 roślin zielonych i półkrzewinek oraz 14 gatunków mszaków i wątrobowców. Do najbardziej interesujących roślin zasługujących na ochronę należy: narecznica szorstkolistna, podkolan biały, czartawa drobna, barwinek pospolity oraz miodownik melisowaty. Na obszarze rezerwatu zabrania się: wycinania drzew i pobierania użytków drzewnych za wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami urządzania gospodarstwa rezerwatowego, pozyskiwania ściółki leśnej, niszczenia gleby i innych roślin, umieszczania tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu.

3.4.2.2. Obszary NATURA 2000

Dzierzkowice

<http://natura2000.gdos.gov.pl/>

Kod obszaru: PLH060079

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000:

specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 247,1 ha

Status formalny:

Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy:

Obszar leży na peryferiach Kraśnika Fabrycznego, na wysokości 169-226 m n.p.m. i obejmuje użytkowany gospodarczo kompleks leśny "Las Zwierzyniec" z siedliskiem grądu subkontynentalnego z dużą ilością storczyków oraz część doliny Urzędówki z łąkami kośnymi (2 enklawy). W podłożu płytko występują utwory węglanowe. Obszar chroni istotne stanowisko obuwika pospolitego w zachodniej części Wyżyny Lubelskiej.

Zagrożenia:

Do głównych zagrożeń należą: wycinki i nasadzenia sosnowe (plantacje) w lesie oraz zaniechanie użytkowania łąkowego.

Istniejące formy ochrony przyrody:

- Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu - *rezerwat leśny*

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych

(z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłkowe) *

Ważne dla Europy gatunki zwierząt

(z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- bóbr europejski – *ssak*
- wydra - *ssak*

Ważne dla Europy gatunki roślin

(z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- obuwik pospolity

3.4.2.3. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. „są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”.

Pomniki przyrody są ważnym i istotnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego atrakcyjność, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne. Na terenie Gminy Urzędów znajdują się następujące **pomniki przyrody**:

- dąb szypułkowy (obw. 4 m; wys. 15 m) - rośnie na terenie parku w Skorczycac
- dąb szypułkowy „Marcin” (obw. 3,5 m; wys. 23 m) – rośnie w Bęczynie w lesie Wolski Bór

3.4.3. Zagrożenia obszarów chronionych

Wszystkie zagrożenia środowiska przyrodniczego, dotyczą również obszarów chronionych. Część tych zagrożeń może być jednak szczególnie groźna właśnie dla takich obszarów. Na terenie Gminy ich ilość jest niewielka, a ich intensywność nie jest zbyt wysoka. Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,
- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności.

3.5. Infrastruktura techniczna

3.5.1. Gospodarka wodno - ściekowa

Gmina Urzędów posiada sieć wodociagową o długości 99,21, a stan techniczny sieci wodociagowej jest określany jako dobry. Sieć kanalizacyjna posiada długość 20,55 km. Jej stan określany jest jako dobry.

Sieć wod-kan zarządzana jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Urzędowie.

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991 r., str. 40-52, z późn. zm. Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 002, str. 26) zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. W rozmowach przedakcesyjnych wynegocjowane zostały bowiem dostosowawcze okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów ww. dyrektywy do końca 2015 r. Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

3.5.1.1. Zaopatrzenie w wodę

Łączna długość sieci wodociagowej na terenie Gminy Urzędów wynosi 99,21 km. Ilość przyłączy wynosi 1977 szt. Do sieci przyłączonych jest ok. 8 000 mieszkańców.

Ujęcia wody zlokalizowane są w Mikuszewskim, Zadworzu, Natalinie oraz Bobach księżych.

- Mikuszewskie – budynek stacji wodociagowej, 3 zbiorniki żelbetowe (w tym 1 nieczynny) o pojemności 150m³ każdy, 3 studnie głębinowe, sposób rozprowadzania – ciśnieniowo i grawitacyjnie. Zasoby ujęcia wynoszą 117,5 m³/h.
- Zadworze – budynek stacji wodociagowej, 2 zbiorniki żelbetowe naziemne (w tym 1 nieczynny) o pojemności 150m³ każdy, 2 studnie

głębinowe, sposób rozprowadzania – ciśnieniowo i grawitacyjnie. Zasoby ujęcia wynoszą 27,1 m³/h.

- Natalin – budynek stacji wodociągowej , 1 studnia głębinowa, brak zbiorników. Zasoby ujęcia wynoszą 25 m³/h.
- Boby Księżę – budynek stacji wodociągowej, 2 zbiorniki metalowe o pojemności 150m³ każdy, 2 studnie głębinowe, sposób rozprowadzania – ciśnieniowo i grawitacyjnie. Zasoby ujęcia wynoszą 65 m³/h.

Pobór wody w roku 2013 kształtował się na poziomie 372 110 m³ a w 2014 roku na poziomie 336 070 m³. Cena 1 m³ wody kształtuje się na poziomie 2,70 zł netto.

Tabela 8. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie Gminy Urzędów. Stan na koniec 2014 r.

Wyszczególnienie	Długość [km]	Ilość przyłączy [szt.]	Miejscowości podłączone do sieci
Sieć wodociągowa	99,21	1977	Bęczyn, Boby-Kolonia, Boby-Księżę, Boby-Wieś, Dębniak, Góry, Józefin, Kajetanówka, Konradów, Kozarów, Leszczyna, Leśniczówka, Majdan Bobowski, Majdan Moniacki, Metelin, Mikołajówka, Mikuszewskie, Moniaki, Moniaki-Kolonia, Natalin, Okręglica-Kolonia, Popkowice, Popkowice Księżę, Rakowskie, Skorczyce, Urzędów, Wierzbica, Wierzbica-Kolonia, Zadworze, Zakościelne.
Sieć kanalizacyjna	20,55	496	Urzędów, Bęczyn, Zakościelne – ok. 60%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Urzędów

3.5.1.2. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Na terenie Gminy Urzędów łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi 20,55 km. Do sieci przyłączonych jest 496 gospodarstw (2073 mieszkańców). Oprócz tego na terenie gminy funkcjonuje dodatkowo 83 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Pozostałe gospodarstwa odprowadzają ścieki komunalne do zbiorników bezodpływowych (w wielu przypadkach nie szczelnych) skąd są odwożone na oczyszczalnię ścieków.

Tabela 9. Dane dotyczące oczyszczalni ścieków funkcjonującej na terenie Gminy Urzędów. Stan na koniec 2014 r.

Lokalizacja oczyszczalni	Urzędów, ul. Wodna 76
Przepustowość oczyszczalni	170 m ³ /d
Krótki opis techniczny oczyszczalni (typ oczyszczalni/sposób oczyszczania ścieków, rodzaje urządzeń, odbiornik ścieków oczyszczonych, itp.)	BIOVAC SBR0360-1 – sposób oczyszczania: mechaniczno – biologiczny, urządzenie sitopiaskownik, trzy reaktory SBR, odbiornik ścieków – rzeka Urzędówka
Ilość osadów ściekowych wytworzonych w latach 2012 - 2013 (ze ścieków z terenu gminy) i sposób postępowania z nimi	2013 r. – 289,77 m ³ 2014 r. – 346,45 m ³ Osad uwodniony przekazany na Oczyszczalnię Ścieków w Kraśniku
Ilość oczyszczonych ścieków w latach 2013-2014 pochodzących z terenu gminy	2013 r. – 45,139 m ³ 2014 r. – 55,059 m ³
Cena 1 m ³ ścieków	Cena netto 4 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Urzędów

3.5.2. Energetyka

3.5.2.1. Ciepłownictwo

Na obszarze Gminy Urzędów nie funkcjonuje typowy scentralizowany system zaopatrzenia w ciepło (nie istnieją zakłady produkujące ciepło oraz jednostki zajmujące się dystrybucją ciepła), występuje tylko kilka kotłowni lokalnych zasilających w ciepło obiekty o większej kubaturze. Dominujący typ zabudowy, charakterystyczny dla większości gmin wiejskich w kraju, tj. przewaga rozproszonych siedisk jednorodzinnych, zagrodowych, a tym samym niska gęstość cieplna ze względów technicznych uniemożliwia wprowadzenie zdalczynnych systemów ciepłowniczych, a z ekonomicznego punktu widzenia wykluczają zasadność ich istnienia.

Uwarunkowania w zakresie sposobu uzyskania energii dla celów grzewczych przez mieszkańców Gminy Urzędów:

- źródłem energii do ogrzewania pomieszczeń w zabudowie jednorodzinnej są wbudowane systemy grzewcze głównie w postaci instalacji centralnego ogrzewania oraz palenisk piecowych (piece ceramiczne),
- źródłem energii do ogrzewania pomieszczeń w zabudowie wielorodzinnej są kotłownie lokalne,
- gospodarka cieplna oparta jest o następujące surowce: gaz ziemny, węgiel kamienny i produkty, drewno, olej opałowy, energia elektryczna. Struktura wykorzystania surowców energetycznych do celów grzewczych determinowana jest wysokimi kosztami wykorzystania gazu ziemnego jako czynnika grzewczego. Pomimo to, iż gmina Urzędów charakteryzuje się stopniem zgazyfikowania na poziomie 96%, to niewielka ilość mieszkańców wykorzystuje go do celów grzewczych.

- źródłem energii dla celów kulinarnych i podgrzewania wody są kuchnie na gaz sieciowy oraz kuchnie elektryczne, uzupełniająco także paleniska kuchenne, termy elektryczne.

3.5.2.2. Elektroenergetyka

Przez obszar gminy przebiega napowietrzna linia wysokiego napięcia WN 110kV łącząca GPZ Budzyń i Opolu Lub. oraz przez fragment gminy - linia WN w kierunku GPZ Bychawa. Żadna z linii nie jest wykorzystywana do bezpośredniego zasilania odbiorców z terenu gminy (brak odbiorców zasilanych na wysokim napięciu).

Zasilanie w energię elektryczną odbiorców z terenu gminy odbywa się z GPZ Kraśnik Budzyń 110/15kV poprzez linie napowietrzne średniego napięcia 15kV wyprowadzone w kierunku GPZ-ów w Opolu Lubelskim i Bełżycach. W ten sposób linie magistralne SN-15kV, które na terenie gminy występują wyłącznie w formie napowietrznej, posiadają zasilanie dwustronne z dwóch GPZ-tów, co - w ograniczonym stopniu - podnosi pewność zasilania. Stacje transformatorowe 15/0,38/0,23kV na terenie gminy występują wyłącznie w wykonaniu słupowym i zasilane są odczepowo (jednostronnie). Powyższe w znaczącym stopniu decyduje o niskiej pewności zasilania odbiorców.

3.5.2.3. Gazownictwo

Gmina jest zaopatrywana w gaz przewodowy w oparciu o gazociąg wysokoprężny \varnothing 700 Rozwadów - Puławy i stację redukcyjno-pomiarową I stopnia zlokalizowana w Urzędowie.

Z gazu korzysta 96% mieszkańców gminy. Zgazyfikowane miejscowości to: Bęczyn, Boby-Kolonia, Boby-Księżę, Boby-Wieś, Dębniak, Góry, Józefin, Kajetanówka, Leszczyna, Leśniczówka, Majdan Bobowski, Majdan Moniacki, Metelin, Mikołajówka, Mikuszewskie, Moniaki, Moniaki-Kolonia, Okręglica-Kolonia, Popkowice, Rankowskie, Skorczyce, Urzędów, Wierzbica, Wierzbica-Kolonia, Zadworze, Zakościelne. Długość sieci rozdzielczej to 104,685 km.

3.5.2.4. Odnawialne źródła energii

Biomasa

Biomasa jest jednym z najbardziej obiecujących, obecnie łatwo dostępnym i często najtańszym źródłem energii odnawialnej. Zgodnie z zapisami Wojewódzkiego Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego Gmina Urzędów położona jest w obszarze o korzystnych warunkach dla rozwoju upraw roślin energetycznych o dużych wymaganiach glebowych, jak np. pszenica, rzepak buraki cukrowe

Energia słoneczna

Energia słoneczna jest najmniej popularną w wykorzystywaniu formą energii. Zgodnie z Wojewódzkim Programem Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego Gmina Urzędów położona jest w rejonie wschodnim – R II – o najwyższych sumach rocznego promieniowania słonecznego i rocznych zasobach przekraczających 950 kWh/m².

Energia wody

W przypadku energetyki wodnej i geotermalnej Gmina posiada pewien potencjał, który umożliwiłby rozwój energetyki w oparciu o te źródła. Przez gminę przebiega rzeka Urzędówka.

W zakresie energetyki geotermalnej Gmina Urzędów leży w rejonie Wyniesienia radomsko-kraśnickiego (WRK), które południowo-zachodni obszar województwa i posiada najsłabsze rozpoznanie geologiczno-strukturalne. W obszarze tej jednostki geostukturalnej wody geotermalne mogą występować w utworach jurajskich.

Gmina nie posiada korzystnych warunków do wykorzystania wód geotermalnych.

Energia wiatru

Jedną z ekspansywnie rozwijających się gałęzi w branży energii odnawialnej jest pozyskiwanie jej z wiatru. Gmina Urzędów leży w obszarze o dużych zasobach energetycznych wiatru. Lokalizacja farm wiatrowych uzależniona jest od szerokiego wachlarza uwarunkowań. Farmy wiatrowe są obiektami infrastruktury, które w szczególności negatywny sposób oddziałują na elementy przyrody ożywionej oraz krajobraz, a także w znacznym stopniu pogarszają walory turystyczne. Znaczącą rolę w strukturze przyrodniczej gminy odgrywają lasy. Są one ważnym ogniwem łączącym komponenty środowiska przyrodniczego oraz stanowią cenny składnik wszystkich form ochrony przyrody i krajobrazu. Ponadto obszary leśne spełniają ważne funkcje gospodarcze, ochronne, społeczne i rekreacyjne. Lasy, a nawet ich brzegi, są istotnym ograniczeniem w lokalizacji elektrowni wiatrowych z tego względu, że zakłócają strumień wiatru co może w znacznym stopniu obniżyć wydajność turbin.

3.5.3. Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Urzędów w 2013 r. zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych objętych zostało 8750 mieszkańców zamieszkujących w 2124 gospodarstwach domowych w zabudowie jednorodzinnej. W obiektach wielorodzinnych objęto 2 właścicieli nieruchomości. W 2013 roku z terenu Gminy Urzędów od mieszkańców odebrano odpady o rodzajach i w ilościach przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 10. Ilość odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Urzędów w 2013 roku.

Kod odpadu	Rodzaj Odpadu	Masa [Mg]
20 03 01	Zmieszane odpady komunalne	540,6
20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny (frakcja sucha)	89,3
20 02 03	Inne odpady nieulegające biodegradacji	22,7
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	11
20 01 23	Urządzenia zawierające freony	1,6
20 01 34	Baterie i akumulatory inne niż wymienione w 20 01 33	0,01
20 01 35	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23	7
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23i 20 01 35	1,1
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	17,7

15 01 04	Opakowania z metali	3,6
15 01 07	Opakowania ze szkła	40,1
15 01 10	Opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone	0,6
16 01 03	Zużyte opony	26,9
SUMA		762,21

Pomimo wzrostu ilości odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy Urzędów, średnia ilość zebranych odpadów na osobę w 2013r wynosiła 87,11 kg i jest niższa od średniej ilości zebranych odpadów w województwie lubelskim podawanej corocznie przez Główny Urząd Statystyczny która dla 2013 roku wynosi 233 kg odpadów wytworzonych i 160 kg odpadów zebranych.

Do tych poziomów wytwarzania odpadów komunalnych powinny być porównywane wyniki uzyskiwane przez gminę i podejmowane działania zmierzające do osiągnięcia jak najwyższego poziomu pozyskania odpadów od wytwórców, bowiem normy odzysku recyklingu obliczane są dla poziomów hipotetycznych, a nie rzeczywistych. Poziomy nazywane hipotetycznymi zostały określone w związku z danymi dotyczącymi trafiającego na rynek papieru, opakowań, wyrobów metalowych i wszystkich innych produktów, które po konsumpcji stają się odpadami. Różnica pomiędzy wielkością hipotetyczną a rzeczywistą wytworzonych odpadów w dalszym ciągu oznacza, że nie wszystkie odpady są ujawniane lub trafiają do systemu gminnego, co jest swoistą „czarną dziurą” w gospodarce odpadami.

Odpady z terenu Gminy Urzędów dostarczane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Kraśniku będącego Regionalną Instalacją Przetwarzania Odpadów Komunalnych dla Regionu Południowo-Zachodniego.

Miesięczne stawki opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, odbieranych z terenu gminy wynoszą:

Stawka podstawowa – odpady zbierane nieselektywnie:

gospodarstwo 1-2 –osobowe - 12 zł

gospodarstwo 3-4 –osobowe - 24 zł

gospodarstwo 5 i więcej osób - 36 zł

Stawka obniżona - odpady zbierane selektywnie:

gospodarstwo 1- 2 –osobowe - 10 zł

gospodarstwo 3-4 –osobowe - 20 zł

gospodarstwo 5 i więcej osób - 30 zł

Opłata za gospodarowanie odpadami na terenie nieruchomości na których nie zamieszkuje mieszkańcy, a powstają odpady komunalne:

za odbiór odpadów zebranych w sposób selektywny:

pojemnik 0,12 m³ - 20 zł

pojemnik 0,24 m³ - 30 zł

pojemnik 1,1 m³ - 110 zł

pojemnik 2,5 m³ – 250 zł

pojemnik 7,5 m³ - 700 zł

za odbiór odpadów zebranych w sposób nieselektywny:

pojemnik 0,12 m³ - 24 zł

pojemnik 0,24 m³ - 36 zł

pojemnik 1,1 m³ - 132 zł

pojemnik 2,5 m³ - 300 zł

pojemnik 7,5 m³ - 840 zł

3.5.4. Hałas

Hałas jest niepożądanym dźwiękiem spowodowanym ludzką działalnością. Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska hałasem są dźwięki o częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz niezależnie od źródła jak i czasu trwania. Hałas należy rozumieć jako zanieczyszczenie lub uciążliwość i z tego tytułu powinien być kontrolowany oraz powinny być podejmowane przeciwdziałania zanieczyszczeniom. W związku z tym określone są odpowiednie standardy, a użytkownicy środowiska i organy władzy zostali zobowiązani do osiągania odpowiednich stanów akustycznych środowiska. Ocena stanu akustycznego środowiska obejmuje wszystkie źródła hałasu powstałego wskutek emisji lub w inny sposób. Podstawą oceny są dopuszczalne poziomy hałasu określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 112.). Występujący w środowisku naturalnym hałas spowodowany ludzką działalnością można podzielić na dwa strumienie:

- hałas komunikacyjny – wytwarzany przez pojazdy samobieżne i ciągnione poruszające się po drogach lub po szynach,
- hałas przemysłowy - wytworzony przez pracujące urządzenia, instalacje. Do tej grupy można zaliczyć również dźwięki wytwarzane przez instalacje emisyjne celowe (np. nagłośnienia).

Głównym źródłem hałasu na terenie Gminy Urzędów jest hałas komunikacyjny. Ciągły wzrost ilości pojazdów mechanicznych, przy jednoczesnym braku właściwych rozwiązań drogowych, braku obwodnic miejskich, złej jakości nawierzchni znacząco powiększa obszar środowiska o ponadnormatywnym hałasie drogowym.

W związku z tym, że główne drogi gminy nie stanowią głównych szlaków komunikacyjnych, a stan ich nawierzchni nie zachęca do podróżowania tymi trasami, nie ma tu dużej intensywności ruchu drogowego, a więc i wysokich poziomów natężeń hałasu drogowego. Dlatego też na terenie gminy nie były prowadzone pomiary hałasu drogowego. Na wzrost poziomu hałasu ma wpływ mechanizacja rolnictwa. Źródłem hałasu są traktory i kombajny. W okresie prac polowych hałas może być odczuwalny nawet po zmierzchu.

3.5.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się:

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,

- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego i elektronicznego itp. (nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska).

Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranowo-radowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- stacje radiowe i telewizyjne,
- łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych

radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstszą siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności.

W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki.

Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym. Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

W chwili obecnej w miejscach dostępnych dla ludności, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł promieniowania elektromagnetycznego, nie stwierdzono przekraczania dopuszczalnych poziomów określonych przepisami.

3.5.6. Komunikacja i transport

Przez gminę przebiega 139,35 km dróg. Drogi o znaczeniu wojewódzkim, o łącznej długości 10,81 km stanowią 7,76% dróg. Drogi powiatowe mają łączną długość 46,04 km i stanowią 33,05% dróg. Drogi gminne wynoszą 82,49 km, co stanowi 59,2% łącznej długości dróg w obrębie gminy Urzędów.

Zdecydowana większość dróg twardych została wybudowana w latach 1960 - 1975 dla ruchu lokalnego - najlżejszego, bo wówczas celem budowy tych dróg było uzyskanie połączenia komunikacyjnego. W następnych latach były wykonywane przeważnie ulepszenia tych nawierzchni, które polegały na ułożeniu cienkich dywaników bitumicznych, początkowo z użyciem mas o lepkości smołowym, a później przy pomocy mas o lepkości asfaltowym.

4. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

4.1. Zagrożenia antropogeniczne

4.1.1. Gospodarka komunalna

Wśród zagrożeń środowiska związanych z gospodarką komunalną należy wymienić:

- Gospodarka ściekowa: ścieki komunalne nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Największe zagrożenie występuje na terenach wiejskich, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania przy równocześnie wysokim stopniu zwodociągowania. Zagrożenie dla środowiska stwarza także niedostatecznie uporządkowana gospodarka wodami opadowymi, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych.
- Gospodarka odpadami. Nadal notuje się małą ilość odpadów komunalnych poddawanych procesom odzysku, a jedną z głównych metod ich unieszkodliwiania jest składowanie.
- Emisja zanieczyszczeń powietrza. W ostatnich latach emisje zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych znacznie się zmniejszyły, natomiast nadal dużym problemem jest emisja niska z ogrzewania indywidualnego. Znajduje to odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych na terenie Gminy Urzędów jest niedostatecznie uporządkowana gospodarka ściekowa w szczególności w sektorze komunalnym. Ponadto na jakość wody wpływa również tzw. spływ powierzchniowy z użytków rolnych, który to zawiera znaczne ilości zanieczyszczeń mineralnych /nawozy mineralne, pestycydy, nawozy organiczne/, w szczególności azotanów.

Ponadto potencjalnymi zanieczyszczeniami wód szczególnie wgłębnymi mogą być:

- tzw. „dzikie” wysypiska śmieci,
- nieodpowiednio zabezpieczone stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych i chemicznych itp.,
- ферmy hodowlane zwierząt,
- ścieki wprowadzane do gleby, np. nieszczelne szamba, niewłaściwie eksploatowane przydomowe oczyszczalnie ścieków.

4.1.2. Transport i komunikacja

Wzrost liczby pojazdów samochodowych przy wolno zmieniającej się sieci dróg, stanowi źródło zagrożenia dla środowiska. Transport drogowy, w tym tranzytowy (tzw. TIR), powoduje emisję spalin, hałasu i wibracji, degradację walorów przyrodniczych (w tym fragmentację korytarzy ekologicznych) i krajobrazowych oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Na terenie Gminy Urzędów największe zagrożenie hałasem i emisją spalin występuje wzdłuż szlaków komunikacyjnych, przy drogach wojewódzkich.

4.1.3. Działalność gospodarcza

Przemysł i energetyka zawodowa są źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi. Powstawanie szkód w środowisku wiąże się także z wydobywaniem kopalin, co powoduje powstawanie wyrobisk, hałd odpadów przeróbczych i złożowych, zaburzenie stosunków wodnych, zanieczyszczenie powietrza, osiadanie gruntu. W ostatnich latach znacznie zmniejszył się zakres oddziaływania przemysłu na stan środowiska. Z racji tego iż na terenie

Gminy Urzędów nie są zlokalizowane zakłady przemysłowe dla środowiska zagrożenia zanieczyszczenia środowiska przez ten sektor są znikome i w głównej mierze mogą pochodzić spoza terenu gminy.

Największe podmioty gospodarcze w gminie to:

- 2 stacje paliw: Urzędów, ul. Partyzantów, Wierzbica
- Warsztaty samochodowe: Urzędów, ul. Bł. Dzikowskiego 23, Urzędów, ul. Partyzantów 11, Urzędów, ul. Partyzantów 33,
- Zakład betoniarski EKO-DROGPOL ul. Partyzantów 32, Urzędów
- Zakład kamieniarski SIR-KAM Natalin 30
- Spółdzielnia Ogrodnicza w Bobach – handel i przetwórstwo owoców

4.1.4. Rolnictwo

Pozycja rolnictwa na terenie Gminy Urzędów wynika z ukształtowania powierzchni, korzystnych warunków klimatycznych i glebowych. Rolnictwo jest źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Istotnym zagrożeniem dla środowiska są też fermy trzody chlewnej i fermy hodowli drobiu. Przestrzenna ekspansja intensywnego rolnictwa prowadzi do przyrodniczego zubożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Główne obszary takich zagrożeń to rozległe przestrzenie kompleksy dobrych gleb z małym udziałem terenów kompensacji ekologicznej. Niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych produkcji rolnej, skutkuje aktywizacją erozji wodnej i wietrznej oraz zanieczyszczeniem wód gruntowych.

4.1.5. Poważna awaria przemysłowa

Poważne awarie mogą powstawać w przypadku awarii i katastrof w obiektach przemysłowych zlokalizowanych na terenach Gminy oraz w wyniku wypadków drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków oraz indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem. Na terenie Gminy Urzędów przypadki poważnych awarii przemysłowych mogą dotyczyć wycieków ropopochodnych w wyniku wypadków lub kolizji drogowych, gazu propan-butan z uszkodzonych ciśnieniowych zbiorników stacjonarnych i rurociągu. Po wycieku produkty naftowe przechodzą do warstwy wodonośnej, ulegając po części adsorpcji na materiale skalnym, glebie, a po części zaś infiltrując aż do osiągnięcia zwierciadła wody podziemnej lub wody gruntowej.

4.2. Zagrożenia naturalne

Zagrożeniami środowiska mającymi charakter naturalny, jakie mogą wystąpić na terenie Gminy Urzędów są:

- pożary,
- susze,
- powodzie,
- gradobicia,
- silne wiatry.

4.2.1 Zagrożenie powodziowe

Przez teren Gminy Urzędów przebiega rzeka Urzędówka. Urzędówka jest prawym dopływem Wyznicy, należącej do zlewni Wisły.

Największe zagrożenie powodziowe może wystąpić w związku z nagłym przybojem wód, mogącym zaistnieć w przypadku odwilży i długotrwałych opadów występujących w okresie wiosennym, a także z zatorami kry. Na podstawie analizy zaistniałych zdarzeń na terenie gminy stwierdza się, iż w ostatnich latach zdarzenia związane z zagrożeniem powodziowym spowodowane były przede wszystkim gwałtownymi opadami atmosferycznymi oraz gwałtownymi przyborami wód. Największym zagrożeniem mogą być miejscowe podtopienia występujące w czasie długotrwałych, ulewnych deszczy.

4.2.2 Zagrożenie pożarowe

Największe zagrożenie pożarowe na obszarach leśnych powodowane jest przez osoby korzystające z letniego wypoczynku na tych obszarach oraz przez osoby zbierające owoce runa leśnego. Zagrożenie pożarowe lasów jest związane z nagminnym naruszaniem przepisów przeciwpożarowych, a przede wszystkim z używaniem ognia otwartego w lasach, tj. paleniem papierosów, ognisk, użytkowaniem grilli, w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Ponadto pożary lasów powstają w wyniku wyrzucania niedopałków papierosów z przejeżdżających przez tereny leśne samochodów. Podatność lasów na pożar zależy przede wszystkim od warunków pogodowych. Wpływają one na wilgotność ściółki, której spadek poniżej 28% znacznie zwiększa podatność na zapalenie ściółki. Las jest doskonałym materiałem palnym. Jednak, aby powstał pożar potrzebne jest źródło ognia - to człowiek odpowiada za ponad 90% pożarów lasów. Umyślne podpalenia, wczesnowiosenne wypalanie roślinności, nieostrożność ludzi to tylko niektóre przyczyny pojawienia się ognia w lesie. Większość pożarów występuje przy najwyższym III stopniu zagrożenia pożarowego lasu. Z reguły mają one charakter powierzchniowy, pali się poszycie leśne, zarośla i pojedyncze drzewa. Utrzymujące się wysokie temperatury powodują wysychanie ściółki i roślinności dna lasu. Najbardziej zagrożone pożarem są drzewostany młodszych klas wieku, lasy młode zwłaszcza sadzone przez człowieka (I i II kl. wieku). W takich drzewostanach ogień w pokrywie ściółkowej łatwo przeistacza się w pożar wierzchołkowy, trudny do opanowania i ugaszenia.

Oprócz warunków przyrodniczo-leśnych na zagrożenie pożarowe duży wpływ ma dostępność drzewostanów dla ogółu ludności oraz rozwijający się ruch turystyczny poprzez większe prawdopodobieństwo pojawienia się bodźców energetycznych mogących wzniecić pożar. W przypadku utrzymującego się katastrofalnego zagrożenia pożarami, występującego najczęściej w okresie wakacyjnym, wprowadzane są okresowe zakazy wstępu do lasu. Wystąpienie 5 dniowego okresu, w którym wilgotność ściółki mierzona o godz. 9.00 jest niższa od 10% nadleśniczy, dyrektor parku narodowego wprowadza zakaz wstępu do lasu. Podstawą do wprowadzenia zakazu są określane codziennie prognozy zagrożenia pożarowego lasu.

4.2.3 Zagrożenia erozją

Zagrożeniem naturalnym gruntów rolnych i leśnych jest erozja. Województwo lubelskie zajmuje czwarte miejsce w kraju pod względem zagrożenia erozją wietrzną gleb użytkowanych rolniczo (35,5% powierzchni ogólnej, kraj – 27,6%), przy czym w większości jest to zagrożenie słabe i średnie. Ze względu na zagrożenie erozją wodną powierzchnią gruntów rolnych i leśnych, województwo lubelskie zajmuje siódme miejsce w kraju (30,2% powierzchni ogólnej, kraj – 28,5%). Natomiast erozją wąwozową zagrożone jest 13,9% powierzchni ogólnej gruntów rolnych i leśnych, co daje 10 miejsce w kraju (średnia dla kraju: 17,5%). Erozja wodna najsilniej objawia się min. na Wyżynie Lubelskiej (powiat lubelski, opolski, kraśnicki, świdnicki, krasnostawski). Inną grupą naturalnych zagrożeń są zjawiska powodujące osuwanie powierzchni ziemi na skutek działania czynników klimatycznych, sił przyrody, a także czasami działalności ludzkiej. Lubelskie należy do województw o umiarkowanym zagrożeniu powstawaniem osuwisk (południowa i centralna część województwa).

W gminie Urzędów istnieją dogodne warunki do rozwoju procesów erozyjnych, zwłaszcza erozji wietrznej. Utwory pyłowe są stosunkowo bardziej niż inne skały macierzyste podatne na procesy erozyjne.

Silną erozją powierzchniową zagrożonych jest 43,3% powierzchni użytków rolnych.

5. PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

Analiza SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji Gminy Urzędów w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron gminy oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących, jak też potencjalnych.

Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- ochrona wód,
- gospodarka wodno – ściekowa,
- warunki glebowe,
- środowisko przyrodnicze,
- ochrona atmosfery,
- ochrona przed hałasem,
- gospodarka odpadami,
- edukacja ekologiczna,
- gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- sfery gospodarczej,

- sfery społecznej,
- sfery prawnej i politycznej,
- sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska. Analiza wskazuje na szereg uwarunkowań wpływających na możliwości rozwojowe gminy. Wiele czynników jest niezależnych bezpośrednio od lokalnych ośrodków decyzyjnych, co ogranicza możliwość działania. Niemniej jednak są również te, na które mamy wpływ i które winny być prawidłowo wykorzystane.

Tabela 11. Analiza SWOT

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
Mocne strony	Słabe strony
▪ niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej i przemysłu ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych, ▪ istnieją rezerwy ujęć wody pozwalające na rozwój Gminy, ▪ dobrze rozwinięta sieć wodociągowa i jej dobry stan, ▪ rozwój systemów energetycznych opartych na odnawialnych źródłach energii, ▪ brak zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, ▪ funkcjonowanie sztucznych źródeł radiacji na terenie Gminy nie stwarza zagrożenia dla ludności, ▪ dobrze rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, ▪ niższa ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, ▪ mała ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych, ▪ brak przemysłu szczególnie degradującego środowisko, ▪ nieagresywna w stosunku do środowiska gospodarka rolna, rozwój przyjaznych środowisku form gospodarowania.	▪ niedostatek zbiorników małej retencji, ▪ występowanie uciążliwości w postaci „niskiej emisji” pochodzącej ze spalania paliw wysoko zanieczyszczających, głównie węgla z ogrzewania indywidualnego, ▪ niewystarczający stopień wykorzystania źródeł energii odnawialnej, ▪ słabo rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej, ▪ wzrastający wskaźnik zanieczyszczeń komunikacyjnych, ▪ spływy powierzchniowe z terenów rolniczych wskutek przenawożenia, a także z utwardzonych powierzchni na terenach miejskich i przemysłowych. ▪ napływ zanieczyszczeń z terenów uprzemysłowionych z zachodniej i południowej polski pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza, ▪ wzrost stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym, ▪ modyfikacja procesami antropogenicznymi gleb i przypowierzchniowych gruntów, ▪ nie jest wykorzystywany potencjał hydroenergetyczny rzek, ▪ mała ilość odpadów komunalnych poddawanych procesom odzysku, ▪ duża ilość wyrobów zawierających azbest zainstalowanych w obiektach budowlanych.

Strefa gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
▪ rosnąca popularność agroturystyki na terenie Gminy, ▪ korzystne warunki klimatyczne, ▪ możliwość rozwoju upraw do produkcji bio-paliw ▪ duży potencjał ludzki, ▪ różnorodność zwierzyny łownej, ▪ tereny i obiekty pod inwestycje, ▪ możliwość rozwoju agroturystyki, ▪ możliwość produkcji zdrowej żywności.	▪ niewielka liczba gospodarstw rolnych produkujących „zdrową żywność”, ▪ niski poziom uprzemysłowienia, ▪ dynamika systematycznej koncentracji obszaru gruntów jest dość wolna, czego przyczyną jest brak alternatywnych rozwiązań socjalnych dla rolników i ich rodzin, którzy zdecydują się na zbycie swoich gospodarstw, ▪ niedostateczny stan infrastruktury drogowej, ▪ rozdrobnienie gospodarstw rolnych, ▪ ukryte bezrobocie w rolnictwie, ▪ brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych.
Strefa prawna i polityczna	
Mocne strony	Słabe strony
▪ gmina posiada uchwalony Program Ochrony Środowiska, ▪ rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych.	▪ brak systematycznej realizacji przez gminę Programu Ochrony Środowiska, ▪ niepełna inwentaryzacja i waloryzacja stanu przyrody gminy, ▪ mała skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska, ▪ niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze.
Strefa przyrodnicza	
Mocne strony	Słabe strony
▪ większość zasobów wód podziemnych na terenie Gminy nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze i cele konsumpcyjne, ▪ nie występuje deficyt wody w rozumieniu deficytu zasobowego, ▪ niski stopień zanieczyszczeń o charakterze toksycznym i dobry stan bakteriologiczny cieków, ▪ jakość powietrza zadawalająca, ▪ dobry stan gleb, ▪ wysoka jakość środowiska przyrodniczego, ▪ występowanie obszarów chronionych, ▪ zadowalający stan zdrowotny lasów, ▪ występowanie w znaczącej ilości biopaliw typu: słoma, drewno, siano ▪ mało skażone środowisko naturalne.	▪ zagrożenia pożarowe lasów, ▪ zaśmiecanie lasów, ▪ zanikanie drobnych zbiorników wodnych oraz bogatych przyrodniczo enklaw śródpolnych, ▪ zagrożenie rodzimych gatunków flory i fauny przez obce gatunki inwazyjne, ▪ niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody. ▪ zagrożenie erozją gleb na skutek niedostosowania intensywności i form rolnictwa, ▪ dopływ do wód zanieczyszczeń z obszarów rolnych i zurbanizowanych, ▪ nielegalne korzystanie z zasobów naturalnych.

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
▪ członkostwo Polski w Unii Europejskiej, ▪ maksymalne wykorzystanie przez Polskę unijnej pomocy z funduszy strukturalnych, ▪ systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych, ▪ współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół, ▪ preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie, ▪ decentralizacja finansów publicznych, umożliwiająca generowanie większych dochodów własnych jednostkom samorządu terytorialnego oraz stabilne „reguły gry” w zakresie ich finansowania z budżetu państwa (dotacje, subwencje), ▪ ekologizacja procesów rozwoju kraju, tj. powszechne i wzajemne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w sterowaniu procesami rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzeni - praktyczna realizacja zasady zrównoważonego rozwoju kraju, ▪ znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej), ▪ opracowanie i realizacja długookresowej polityki mieszkaniowej państwa zawierającej m.in. instrumenty finansowo-kredytowe wspomagające działania gmin na rzecz rozwoju mieszkalnictwa (budownictwo komunalne, remonty zasobów komunalnych, uzbrojenie terenów), ▪ wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczną, ▪ poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i aktywne zwalczanie	▪ skomplikowane procedury ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej, co może grozić nie wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych dla Polski w latach 2014-2020 (fundusze strukturalne), ▪ niskie tempo rozwoju gospodarczego kraju (PKB poniżej 5%), co będzie powodowało utrzymywanie się wysokiej stopy rejestrowanego bezrobocia, ▪ dekonunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, co w konsekwencji będzie powodować spadek eksportu polskiej gospodarki, ▪ utrzymywanie się niskiego poziomu innowacyjności polskiej gospodarki, ▪ tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach - centralizacja państwa, ▪ brak aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, a tym samym przeciwdziałania bezrobociu (zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu), ▪ zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu się nie dofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura) ▪ wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w polskim społeczeństwie, ▪ zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej, ▪ zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. ▪ niewystarczający poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych (krajowych, wojewódzkich i powiatowych), co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróżowania

patologii społecznych, ▪ rozwój sektora pozarządowego (organizacje społeczne, fundacje, stowarzyszenia, itp.) oraz wolontariatu, ▪ istnienie uzgodnionej społecznie strategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - Narodowej Strategii Integracji Społecznej, wskazującej przyczyny wykluczenia oraz sposoby integracji grup społecznych zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją, ▪ rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej, ▪ wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, ▪ stały wzrost zainteresowania turystycznego Polską przez mieszkańców krajów członkowskich Unii Europejskiej i spoza niej, ▪ tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego, ▪ budowa i modernizacja wojewódzkiej infrastruktury drogowej, ▪ wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców - wzrost wskaźnika uczestnictwa mieszkańców województwa lubelskiego w edukacji szczebla wyższego.	i bezpieczeństwa ruchu, ▪ brak spójnej i kompleksowej polityki państwa odnośnie rolnictwa i obszarów wiejskich, ▪ duże rozmiary rejestrowanego bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lata, ukryte bezrobocie na terenach wiejskich, ▪ niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków gospodarczych, a także niewystarczające instrumenty i instytucje nastawione na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu osoby bezrobotne mogłyby uzyskać nowe kwalifikacje zawodowe, a przez to podnieść swoje szanse na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy, ▪ postępujące ubożenie rodzin i rosnące dysproporcje w poziomie życia ludności.
SZANSE I ZAGROŻENIA	
Szanse	Zagrożenia
▪ wykorzystanie szans rozwoju gminy i jego społeczności wynikających z dostępnych programów Unii Europejskiej, ▪ włączenie się Gminy w ogólnoeuropejski nurt rozwoju turystyki (budowa niezbędnej infrastruktury, rozwój miejscowych produktów turystycznych, promocja w układzie sieciowym, itd.), ▪ modernizacja i postępująca specjalizacja rolnictwa, w tym rozwój rolnictwa niszowego (np. rolnictwa ekologicznego, rolnictwa produkującego na potrzeby	▪ niewiara i niechęć mieszkańców do poprawy swojej sytuacji życiowej (połączona ze zwiększającą się zależnością mieszkańców od pomocy socjalnej), ▪ wyludnianie się obszaru Gminy oraz postępująca degradacja społeczna, ▪ postępująca marginalizacja Gminy oraz brak realnych możliwości przyspieszenia własnego rozwoju przy pomocy zewnętrznych źródeł finansowania, ▪ obniżanie się konkurencyjności Gminy spowodowane między innymi niskim standardem infrastruktury, niskim

sektora energii odnawialnej), ▪ wykorzystanie istniejących zasobów produkcyjnych, ▪ rozwój społeczeństwa informacyjnego (dostęp mieszkańców do informacji, wiedzy i zatrudnienia), ▪ wykorzystanie potencjału przyrodniczo – krajobrazowego w promocji gminy, ▪ możliwość powiększenia systemu obszarów chronionych, ▪ kreowanie mody na alternatywny model spędzania czasu wolnego (ekologia, naturalne otoczenie, turystyka, folklor, dziedzictwo kulturowe), ▪ promocja zasobów naturalnych i kulturowych, ▪ perspektywy szerszej współpracy między-narodowej ze wschodem oraz z krajami Unii Europejskiej.	poziomem rozwoju przedsiębiorczości i turystyki, ▪ spowolnienie rozwoju bazy turystyczno – noclegowej związane ze zbyt małym zaangażowaniem samorządów w promocję i realizację tego zadania, ▪ możliwe trudności w wypełnianiu przez podmioty gospodarcze wymogów regulacji w zakresie ochrony środowiska, ▪ zadłużenie samorządów zmniejszające możliwości inwestycji w ochronę środowiska, ▪ wolno kształtowana świadomość ekologiczna społeczeństwa, ▪ niski poziom absorpcji środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej przeznaczonych na działania proekologiczne, ▪ starzenie się społeczeństwa.

6. ZAŁOŻENIA WYJSCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY URZĘDÓW

6.1. Polityka ekologiczna państwa

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska stanowi, że wymagane jest sporządzanie polityki ekologicznej państwa na najbliższe 4 lata z perspektywą 4-letnią. W dniu 8 maja 2003 r. Sejm RP przyjął dokument „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. W 2006 r. Rada Ministrów przedłożyła Sejmowi RP projekt następnej polityki ekologicznej państwa na lata 2007-2010 z perspektywą do roku 2014, jednakże – ze względu na skrócenie kadencji - parlament nie zdążył jej uchwalić w 2007 r. Analiza tekstu projektu przeprowadzona w 2008 r. wykazała jego nadmierną ogólnikowość, a także nieaktualność wielu istotnych elementów, szczególnie w odniesieniu do prawodawstwa Unii Europejskiej. Konieczna była zatem jego aktualizacja, co jednak spowodowało nieuniknione opóźnienie w przygotowaniu polityki ekologicznej państwa i w konsekwencji konieczne było przyjęcie nowego horyzontu czasowego. Tak więc dokument "Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku" jest drugim z rzędu tego rodzaju dokumentem strategicznym wymaganym ustawą – Prawo ochrony środowiska.

Generalnie zachowano strukturę dokumentu podobną do „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006”, inaczej akcentując potrzebę działań uznanych jako priorytetowe. Istotne jest też dodanie rozdziału 1 zawierającego podsumowanie całego dokumentu, krótkie zestawienie działań podjętych w latach 2007-2008 i wskazującego na główne wyzwania i najważniejsze priorytety polityki ekologicznej RP w najbliższych 4-8 latach.

Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6 Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju,
- przystosowanie do zmian klimatu,
- ochrona różnorodności biologicznej.

Ważny jest aktywny udział strony polskiej w prowadzonych na forum Unii Europejskiej dyskusjach nad przyszłym kształtem prawa wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska, szczególnie w odniesieniu do zagadnienia zmian klimatu. Niezwykle ważny będzie wynik prac nad propozycjami legislacyjnymi wchodzącymi w skład tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego opublikowanego przez Komisję Europejską w styczniu 2008 r., tj. projektu decyzji ws. starań podejmowanych przez państwa członkowskie zmierzających do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w celu realizacji do 2020 r. zobowiązań wspólnoty dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych (tzw. „decyzja non – ETS”), projektu dyrektywy zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych (tzw. „dyrektywa nowy ETS”), projektu dyrektywy w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla (tzw. „dyrektywa CCS”). Wyzwanie stanowić będzie wdrożenie nowej dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystego powietrza Europy. Kolejna ważna inicjatywa legislacyjna na poziomie wspólnotowym to projekt dyrektywy w zakresie emisji przemysłowych (tzw. „nowa IPPC”). Działania w tym zakresie koncentrować się będą na usprawnieniu systemu zapobiegania zanieczyszczeniom powodowanym przez działalność przemysłową oraz ich kontroli, przy jednoczesnym zapewnieniu, że nowe wymagania będą wprowadzane w sposób przemyślany, możliwy do wdrożenia oraz z poszanowaniem idei zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie RP, jako członek Unii Europejskiej, jest zobowiązana do implementacji całego prawodawstwa unijnego do krajowego systemu prawnego, co powoduje szereg trudnych do wypełnienia zobowiązań. W sumie więc można powiedzieć, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stanowi ogromny bodziec do uczynienia dalszego, dużego postępu w ochronie środowiska w najbliższych 8 latach. Jest to właśnie okres, którego dotyczy „Polityka ekologiczna Państwa”. Zgodnie z generalną zasadą obowiązującą w Unii Europejskiej, okres ten powinien cechować się szybkim rozwojem gospodarczym kraju, jednak z pełnym respektowaniem zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody. Wartości ekologiczne i społeczne są bowiem w Unii stawiane na równi z wartościami ekonomicznymi, zgodnie z kardynalną zasadą zrównoważonego rozwoju. Jednym z prewencyjnych instrumentów ochrony środowiska, który umożliwia uwzględnienie aspektów środowiskowych już na etapie przygotowania dokumentów o charakterze strategicznym, a następnie w możliwie najwcześniejszej fazie projektowania technicznego i podejmowania decyzji dla konkretnych przedsięwzięć, są procedury ocen oddziaływania na środowisko. Procesy decyzyjne powinny być proste i przejrzyste z pełnym dostępem do informacji dla przedstawicieli społeczeństwa, w tym w szczególności dla pozarządowych organizacji ekologicznych. Aby sprostać temu zadaniu niezbędna jest głęboka reforma służb ochrony środowiska

i podporządkowanie ich w zakresie kontroli inwestycji strategicznych centralnym organom administracji rządowej. Ponadto, aby móc osiągnąć zakładane cele środowiskowe, zarządzanie zasobami wodnymi musi być realizowane w układzie jednostek hydrograficznych a nie administracyjnych w myśl wspólnej polityki wodnej Unii Europejskiej. W „Polityce ekologicznej Państwa” dużo uwagi poświęcono ochronie zasobów naturalnych jakie kraj nasz posiada. Wielką wartością jest różnorodność biologiczna przyrody w naszym kraju. Obecnie terytorium kraju objęte jest różnymi formami prawnej ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych, przy czym powierzchnia 23 parków narodowych i 1 400 rezerwatów to jedynie 1,5% powierzchni kraju, a powierzchnia 120 parków krajobrazowych to 8% powierzchni. Na ten system jest nakładana europejska sieć obszarów Natura 2000, obejmująca obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk. Obecnie obszary Natura 2000 stanowią około 18% terenu kraju. Innym, wielkim bogactwem kraju są tereny leśne, zajmujące 28,9% terytorium Polski.

Największym gospodarzem lasów jest Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe”, w którego zarządzie jest 78,1% obszarów leśnych. Najważniejszym wyzwaniem, jakie obecnie stoi przed Lasami Państwowymi, jest przestawienie gospodarki leśnej z dominacji celów gospodarczych na wielofunkcyjność, zgodnie z zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, gdyż las obok dostarczenia drewna pełni wiele innych cennych funkcji, jak:

- ochrona różnorodności biologicznej,
- zwiększenie retencji wody,
- ochrona przed erozją gleby,
- stanowi także miejsce rekreacji i wypoczynku.

Od ponad 10 lat Dyrektor Generalny Lasów Państwowych ustanawia tzw. leśne kompleksy promocyjne, w których są doskonalone zasady wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Jest już 19 takich kompleksów obejmujących blisko 1/8 powierzchni lasów państwowych. Ten kierunek należy rozwijać, gdyż stanowi on wzór gospodarowania w lasach w przyszłości. Ważnym zadaniem jest zwiększenie lesistości do 30% powierzchni kraju w 2020 r., a także zalesienie bądź zadrzewienie tzw. korytarzy ekologicznych, łączących poszczególne kompleksy leśne. Korytarze mają szczególnie duże znaczenie dla zachowania i rozwoju różnorodności biologicznej fauny i flory.

Zalesieniami nie mogą być jednak obejmowane ważne dla różnorodności biologicznej ekosystemy nieleśne stanowiące odrębne bogactwo przyrodnicze kraju. Polska jest krajem, w którym rolnictwo stanowi ważny dział gospodarki. Ponad 60% powierzchni zajmują użytki rolne, w tym 45% powierzchni to grunty orne. Niestety, 34% tych gruntów mają bonitację klasy V i VI, są to więc gleby słabe, dające niewielkie plony. Na domiar złego, aż 25% gleb jest zagrożonych erozją wietrzną i 28% - erozją wodną. Stąd także ochrona przed erozją przez zakrzewianie śródpolne i wzdłuż cieków wodnych oraz stosowanie dobrych praktyk rolnych jest priorytetem w zakresie ochrony powierzchni ziemi. Innym priorytetem jest rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo przez przywracanie im wartości przyrodniczej lub użytkowej. Obecnie jest w Polsce 65 000 ha takich terenów, a rekultywacji w 2006 r. poddano jedynie 1 500 ha. Jednym z trudniejszych zadań, jakie stoją przed Polską w najbliższych dekadach, jest racjonalne gospodarowanie zasobami

wodnymi. Ten ważny sektor z punktu widzenia społecznego, ekologicznego i gospodarczego jest niedoinwestowany od dziesiątek lat. Jest konieczne, aby w perspektywie najbliższych lat, zreformować go w taki sposób, aby uczynić go samowystarczalnym finansowo. Dotychczasowa zależność od budżetu państwa powoduje jego chroniczne niedoinwestowanie. Tymczasem pełni on ważne zadanie mające na celu nie tylko zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości dla potrzeb społeczeństwa, rolnictwa czy przemysłu, ale równocześnie ochronę ludność i jej mienia przed skutkami zjawisk ekstremalnych, jak chociażby przed powodzią. Powołanie w 2006 r. Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej jest dobrym krokiem, jednak brakuje jeszcze narzędzi dla skutecznego kierowania gospodarką wodną w kraju w aspekcie wymogów jakościowych wód. Te ostatnie narzuca unijna dyrektywa 200/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowa Dyrektywa Wodna) i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie środowiska morskiego (Strategia Morska), której integralnym elementem jest Bałtycki Plan Działań, strategiczny dokument wypracowany przez konferencję ministerialną w ramach Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (HELCOM). Poza tym, ze względu na niewielkie zasoby wodne Polski, jest konieczna szeroka akcja wśród społeczeństwa dotycząca oszczędności wody pitnej. Jej marnotrawstwo w Polsce jest nadal bardzo duże. Innym ważnym zadaniem jest ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed nadmierną i nieuzasadnioną ich eksploatacją oraz przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu. Zbiorniki te stanowią strategiczną rezerwę czystej wody dla ludności, co jest szczególnie ważne w obliczu prognozowanych deficytów wody w Polsce w nadchodzących dekadach. Duże znaczenie dla stanu zdrowia społeczeństwa, a także dla stanu środowiska przyrodniczego, ma ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem. W minionym 20-leciu RP uczyniła wielki postęp w ograniczeniu emisji pyłów i gazów do atmosfery, niemniej jednak w skali Unii Europejskiej emisja ta stale jeszcze jest znaczna. Wiąże się to przede wszystkim z faktem, że spalanie węgla jest źródłem 95% energii elektrycznej i 80% energii cieplnej. Rzeczpospolita Polska zobowiązała się w Traktacie Akcesyjnym i dyrektywie 2001/81/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2001 r. w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczenia powietrza (dyrektywie pułapowej) do znacznej redukcji emisji SO₂, NO_x, NH₃ i lotnych związków organicznych do roku 2010.

Trzeba przyznać, że limity narzucone RP są niezwykle trudne do dotrzymania. Polska polityka ekologiczna opiera się na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, dlatego jej zalecenia muszą być uwzględniane we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, których realizacja może mieć wpływ na stan środowiska. W praktyce oznacza to, że wiele jej celów będzie osiągnięte tylko wtedy i w takim zakresie, w jakim zostały one uwzględnione w tych strategiach. Nakłada to na wszystkie instytucje publicznej obowiązek dbałości o stan środowiska, co jest zgodne z wymaganiami art. 74 Konstytucji RP⁹. Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. We współczesnym świecie oznacza to

przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów. Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym. Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej.
- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi).
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony.
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska).
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli.
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków.
- Zasada przezorności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu).
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć).
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT).
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem).

6.2. Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019

„Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019 ” uwzględniając analizę i ocenę stanu środowiska, określa:

- ❑ wojewódzkie cele ekologiczne do 2019 roku wraz z kierunkami działań,
- ❑ plan operacyjny w latach 2012-2019,
- ❑ zarządzanie Programem,
- ❑ finansowanie Programu.

Cele ekologiczne do 2019 roku wraz z kierunkami działań zostały ujęte w trzech blokach tematycznych:

- ❑ kierunki działań systemowych,
- ❑ ochrona zasobów naturalnych,
- ❑ poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Jako punkt odniesienia dla planowania wojewódzkiej polityki ekologicznej przyjęto:

- ❑ aktualny stan środowiska i infrastruktury ochrony środowiska (na dzień 31.12.2009 r., a tam gdzie to możliwe na dzień 31.12.2010r.). Podstawowym źródłem danych był „Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2010 roku” (WIOŚ w Lublinie, Lublin 2011), dane przygotowane przez Urząd Marszałkowski, dane uzyskane bezpośrednio z WIOŚ w Lublinie, Urzędu Marszałkowskiego i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, dane statystyczne ogólnopolskie i wojewódzkie, dane ankietowe uzyskane od samorządów lokalnych i najważniejszych podmiotów gospodarczych,
- ❑ „Raport z wykonania programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007- 2008” (Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2009) oraz dane nt. przedsięwzięć zrealizowanych w latach 2009-2010r. (źródło: ankiety),
- ❑ „Raport z wykonania programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2009- 2010” (Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2011),
- ❑ cele i kierunki działań zdefiniowane w „Programie ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015”, które pozostały nadal aktualne i zostały przeniesione do niniejszego dokumentu,
- ❑ cele, priorytety i działania w zakresie ochrony środowiska zdefiniowane w krajowych i wojewódzkich dokumentach programowych.

6.3. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Kraśnickiego

Naczelną zasadą przyjętą w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Kraśnickiego jest zasada zrównoważonego rozwoju umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego, społecznego powiatu z uwzględnieniem konieczności ochrony środowiska. Realizacja Programu ma doprowadzić do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz zapewnić skuteczne metody chroniące przed degradacją, a także stworzyć warunki do wdrożenia wymagań obowiązujących w tym zakresie prawa. Główne cele Programu ochrony środowiska dla Powiatu Kraśnickiego na lata 2012-2015 to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie Powiatu Kraśnickiego,

- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Kraśnickiego* jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju Powiatu, która ma być realizacją Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009- 2012 z perspektywą do roku 2016 oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008 – 2011.

7. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY URZĘDÓW 2015 - 2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

Naczelną zasadą przyjętą w przedmiotowym Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania istniejącego potencjału Gminy (zasobów środowiska, surowców naturalnych, obiektów, sprzętu, ludzi oraz wiedzy).

Na podstawie kompleksowej analizy stanu środowiska i źródeł jego przekształcenia przedstawiono poniżej propozycję działań w sferze środowiskowej, społecznej i gospodarczej. Daje to możliwość planowania przyszłości Gminy w perspektywie kilkunastu lat i umożliwia aktywizację społeczeństwa Gminy, zwiększenie inicjatyw i wpływu społeczności na realizację działań rozwojowych.

Cele i działania proponowane w Programie ochrony środowiska powinny posłużyć do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa, które polegać będą w pierwszej kolejności na niepogarszaniu stanu środowiska przyrodniczego na danym terenie, a następnie na jego poprawie. Realizacja wytyczonych celów Programu powinna spowodować zrównoważony rozwój gospodarczy, polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie Gminy.

7.1. Cele ekologiczne

Kompleksowość zagadnień ochrony środowiska, a także zakres przeobrażeń na terenie Gminy wymusił wyznaczenie celów średniookresowych i priorytetowych, a także przyjęcie zadań z zakresu wielu sektorów ochrony środowiska. Spośród nich dokonaniu wyboru najistotniejszych zagadnień, których rozwiązanie przyczyni się w przyszłości do poprawy stanu środowiska na terenie Gminy.

Wyboru priorytetów ekologicznych dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie Gminy Urzędów, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie ochrony środowiska. Wybór priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych na terenie Gminy na lata 2015 - 2018 z perspektywą do 2022 roku przeprowadzono przy zastosowaniu następujących kryteriów organizacyjnych i środowiskowych.

Kryteria o charakterze organizacyjnym:

- wymiar przedsięwzięcia (lokalny, ponadlokalny),
- konieczność realizacji przedsięwzięcia ze względów prawnych,
- zabezpieczenie środków na realizację lub możliwość uzyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych (Unia Europejska lub inne źródła zagraniczne lub krajowe),
- efektywność ekologiczna przedsięwzięcia,
- znaczenie przedsięwzięcia w skali regionalnej,
- spełnianie wymogów zrównoważonego rozwoju.

Kryteria o charakterze środowiskowym:

- możliwość likwidacji lub ograniczenia najpoważniejszych zagrożeń środowiska i zdrowia ludzi,
- zgodność z celami ekologicznymi i zasadniczymi kierunkami zadań wynikających z Programu ochrony środowiska dla województwa lubelskiego i powiatu kraśnickiego,
- zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska,
- skala dysproporcji między aktualnym i prognozowanym stanem środowiska a stanem wymaganym przez prawo,
- skala efektywności ekologicznej przedsięwzięcia,
- wieloaspektowość efektów ekologicznych przedsięwzięcia (możliwość jednoczesnego osiągnięcia poprawy stanu środowiska w zakresie kilku elementów środowiska)

Kierując się podanymi powyżej kryteriami, wyznaczono następujące cele dla Gminy Urzędów z zakresu ochrony środowiska:

1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wykształcenie u nich poczucia odpowiedzialności za stan środowiska
2. Ochrona powietrza
3. Racjonalne gospodarowanie zasobami surowców, wody i energii.
4. Utrzymanie dobrego stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
5. Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców poprzez współdziałanie sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia
6. Wprowadzenie sprawnego systemu gospodarowania odpadami
7. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

8. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

8.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych.

Wszystkie działania człowieka są prowadzone w środowisku przyrodniczym, mają więc wpływ na jego stan obecny i przyszły. Oznacza to konieczność takiego gospodarowania, aby zachować środowisko w możliwie dobrym stanie dla przyszłych pokoleń. Tak więc kryteria zrównoważonego rozwoju powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych sektorów gospodarczych. Dokumenty te, zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska teraz i w przyszłości.

Cel średniookresowy do 2022 roku

**Dążenie, aby projekty dokumentów strategicznych
były zgodne z obowiązującym prawem i uwzględniały zasady związane z ochroną
środowiska**

8.2. Zarządzanie środowiskowe

Systemy Zarządzania Środowiskowego (SZŚ) zapewniają włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie zagadnień do kompetencji jej zarządu. Systemy te są dobrowolnym zobowiązaniem się organizacji w postaci przedsiębiorstwa, placówki sektora finansów, szkolnictwa, zdrowia, jednostki administracji publicznej i innej do podejmowania działań mających na celu zmniejszanie oddziaływań na środowisko, związanych z prowadzoną działalnością. Posiadanie przez daną firmę prawidłowo funkcjonującego SZŚ gwarantuje, iż firma ta działa zgodnie ze wszystkimi przepisami ochrony środowiska.

W ostatnim pięcioleciu nastąpił dynamiczny rozwój systemów zarządzania środowiskowego. Blisko 1 100 organizacji w Polsce posiada certyfikowane systemy zgodnie z normą PN - EN ISO 14001. Od 2002 r. prowadzone były intensywne przygotowania do stworzenia możliwości rejestracji polskich organizacji w systemie EMAS. Pierwszą krajową organizacją w tym systemie zarejestrowano we wrześniu

2005 r. Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu (EMAS) (ang. *Eco-Management and Audit Scheme*) to system zarządzania środowiskowego, w którym dobrowolnie mogą uczestniczyć organizacje (przedsiębiorstwa, instytucje, organizacje, urzędy). Głównym założeniem systemu jest wyróżnienie tych organizacji, które wychodzą poza zakres minimalnej zgodności z przepisami i ciągle doskonalą efekty swojej działalności środowiskowej.

Podstawowe zasady systemu określa rozporządzenie 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji we wspólnotowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS). Rozporządzenie z dniem 1 maja 2004 r. zaczęło obowiązywać w Polsce. System EMAS wykazuje duże podobieństwo do normy ISO 14001. Od roku 2001 treść normy ISO 14001 została włączona do rozporządzenia EMAS, pozwalając na ograniczenie się do identyfikacji dodatkowych wymagań stawianych organizacjom w systemie EMAS. Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego w oparciu o wymagania normy ISO 14001 można traktować jako krok w kierunku rejestracji w systemie EMAS

Cel średniookresowy do 2022 roku

Upowszechnienie i wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o stanie środowiska, udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska.	Gmina Urzędów
Współpraca z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.	Gmina Urzędów, Organizacje Pozarządowe
Prowadzenie w formie elektronicznej publicznie dostępnych wykazów danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie oraz ich udostępniania w Biuletynie Informacji Publicznej.	Gmina Urzędów
Zachęcanie organizacji do wzięcia udziału w programach szkoleniowo-informacyjnych dotyczących EMAS.	Gmina Urzędów

8.3. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Rola edukacji ekologicznej w procesie realizacji polityki środowiskowej, a więc i obowiązków ekologicznych, jest szczególnie istotna. Problem niedostatków w zakresie ochrony środowiska jest widoczny nie tylko z punktu widzenia stosowanych przez przedsiębiorców technologii (a raczej ich niestosowania, braku polityki segregacji odpadów, braku odpowiedniej ilości odpowiednich jakościowo składowisk odpadów itp.), jak i wyrobienia w społeczeństwie, szacunku do otaczającej przyrody. Nie chodzi również tylko o edukację w ścisłym tego słowa znaczeniu, czyli proces nauczania, świadczony w ramach systemu oświaty, ale o kształtowanie świadomości ekologicznej w każdej dziedzinie życia, mającej jakikolwiek związek z ochroną środowiska.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wykształcenie u nich poczucia odpowiedzialności za stan środowiska

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Wspieranie merytoryczne i finansowe aktywnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży np. organizowanie konkursów i sesji popularno-naukowych związanych z tematyką środowiskową.	Gmina Urzędów, Jednostki gminne
Wsparcie finansowe projektów z zakresu edukacji ekologicznej o zasięgu gminnym i ponadgminnym.	Gmina Urzędów, Organizacje Pozarządowe
Współdziałanie władz gminnych z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.	Gmina Urzędów, media
Udział przedstawicieli Urzędu Gminy w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji o środowisku.	Gmina Urzędów
Doskonalenie metod udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie przez wszystkie instytucje publiczne	Gmina Urzędów
Edukacja ekologiczna oraz promowanie działalności proekologicznej	Gmina Urzędów

8.4. Odpowiedzialność za szkody w środowisku

W marcu 2007 roku Sejm uchwalił w ustawę o zapobieganiu i naprawie szkód w środowisku, która określa zasady odpowiedzialności za zanieczyszczenia. Ustawa dostosowuje polskie prawo do dyrektywy unijnej z 2004 roku.

Zasada zakładająca, że zanieczyszczający środowisko płaci, jest stosowana w Polsce już od lat. System opłat i kar za zanieczyszczenia i szkody w środowisku był wprowadzony w latach 80-tych. Działał skutecznie, ale nie był rozwiązaniem kompatybilnym z jednolitą polityką w tym zakresie w Unii. Ustawa określa zasady odpowiedzialności za naprawę szkód w środowisku. Z powodu nie wywiązywania się sprawców z tego obowiązku, instytucje publiczne ponoszą straty w wysokości od 25 do 125 mln zł rocznie. Nowe prawo przewiduje, że osoby poszkodowane lub inne zainteresowane strony (np. organizacje ekologiczne) będą mogły zgłaszać zaistniałe szkody do organów ochrony środowiska. W przypadku, gdy nie będzie można rozpoznać sprawcy lub nie będzie można wobec niego rozpocząć egzekucji, naprawą szkody zajmie się wojewoda. Na nim ciąży również obowiązek podjęcia działań w przypadkach wystąpienia zagrożenia życia lub zdrowia ludzi albo pojawienia się nieodwracalnych szkód w środowisku. Jeśli zagrożenie zostanie wywołane przez organizmy genetycznie zmodyfikowane, organem odpowiedzialnym będzie minister środowiska. Ustawa Prawo ochrony środowiska rozróżnia dwa rodzaje odpowiedzialności związanej z występowaniem szkody w środowisku:

- odpowiedzialność administracyjna związana z egzekwowaniem administracyjnych obowiązków ciążyących na podmiotach korzystających ze środowiska,
- odpowiedzialność cywilnoprawna pozostająca w gestii sądów powszechnych.

Chociaż polskie podejście do kwestii odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku jest szersze od wspólnotowego, to w najbliższych latach politykę w tym zakresie kształtować będą przepisy UE zawarte w Dyrektywie 2004/35/WE w sprawie odpowiedzialności za zapobieganie i naprawę szkód w środowisku. Do zadań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska należeć będzie prowadzenie rejestru zagrożeń i szkód w środowisku.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Zapobieganie szkodom w środowisku poprzez prowadzenie działań prewencyjnych i sygnalizację możliwości wystąpienia szkody

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Stworzenie bazy danych o szkodach w środowisku i działaniach naprawczych.	Inspektorat Ochrony Środowiska
Prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji, sądownictwa oraz podmiotów gospodarczych.	Inspektorat Ochrony Środowiska, Organizacje ekologiczne

8.5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Miejscowy plan, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, jest podstawowym instrumentem kształtowania ładu przestrzennego pozwalającym gminom na racjonalną gospodarkę terenami. Poza planem miejscowym w systemie planowania przestrzennego występują instrumenty pomocnicze, w postaci decyzji lokalizacyjnych. Pomimo istnienia ustawy oraz ustaw określających kompetencje w tym zakresie samorządów wszystkich szczebli znaczna powierzchnia kraju nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Taka sytuacja powoduje wydawanie wielu decyzji lokalizacyjnych i gospodarczych, podejmowanych bez uwzględnienia konieczności zachowania ładu przestrzennego i uporządkowanego rozwoju terenów mieszkaniowych, przemysłowych czy rekreacyjnych.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Dostosowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego do wymogów ochrony środowiska

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko.	Gmina Urzędów
Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie powietrza, wód i hałasu.	Gmina Urzędów

9. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH

9.1. Ochrona przyrody

Celem generalnym „Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020” jest wzrost atrakcyjności obszaru dla rozwoju społecznego i gospodarczego, zaś jednym z celów priorytetowych, warunkujących jego osiągnięcie jest ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody.

Głównym celem polityki Gminy jest osiągnięcie harmonijnego, trwale zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego, który godziłby efektywne wykorzystanie zasobów gospodarczych, głównie wysokiej jakości gleb ze stopniowym wdrażaniem zasad ekorozwoju oraz ochrona walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Dewastacja zasobów przyrody wynika z upraszczania i skracania biegu dolin i wąwozów, osuszania terenów podmokłych i odprowadzania ścieków nieoczyszczonych, a także nadmiernego usuwania drzew i krzewów. Szczególnie uciążliwą formą antropopresji jest zajmowanie pod zabudowę terenów o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Istotnym zagrożeniem dla przyrody obszarów planowanych do ochrony jest brak odpowiednich zapisów w planowaniu przestrzennym, które skutkują nie zachowywaniem zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego i zabudowy. Poprawa w zakresie ochrony różnorodności biologicznej wymaga wzmocnienia roli obszarów chronionych w systemie planowania przestrzennego. Utrzymanie dotychczasowego i sukcesywne przywracanie pożądanego stanu różnorodności biologicznej i krajobrazowej wymaga zwiększenia skuteczności wszystkich działań i narzędzi wzmacniających różnorodność biologiczną i krajobrazową, szczególnie skuteczności narzędzi planistycznych (plan zagospodarowania przestrzennego) jako narzędzia ochrony przyrody i krajobrazu oraz kształtowania ładu przestrzennego. Należy wprowadzić zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych, osuszania bagien i gruntów podmokłych oraz likwidacji oczek wodnych i pozostałości starorzecza.

Cel średniokresowy do 2022 roku

Zachowanie różnorodności biologicznej

Kierunki działań:

Ochrona i rozwój systemów obszarów chronionych:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Zachowanie i ochrona zasobów przyrodniczych.	Gmina Urzędów
Zwiększenie powierzchni oraz powstanie nowych obszarów podlegających ochronie.	Gmina Urzędów
Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej.	Gmina Urzędów
Ochrona terenów przyrodniczo cennych przed niewłaściwym sposobem użytkowania.	Gmina Urzędów Powiat Kraśnicki
Wdrażanie działań w zakresie wzrostu świadomości zagadnień różnorodności biologicznej i ich roli w rozwoju Gminy.	Gmina Urzędów

Ochrona fauny i flory

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Zachowanie istniejących zbiorników wodnych.	Gmina Urzędów, WZMiUW
Stały nadzór nad rozwojem uciążliwego przemysłu.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki
Wprowadzenie do Planu Zagospodarowania Przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania elementów cennych przyrodniczo (torfowiska, oczka wodne, brzegi rzek).	Gmina Urzędów
Ochrona zwierząt i roślin.	Gmina Urzędów

Ochrona i utrzymanie krajobrazu tradycyjnego

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Wzmocnienie roli rekreacyjnej zieleni.	Gmina Urzędów
Rozwój sieci szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenach interesujących przyrodniczo.	Gmina Urzędów Nadleśnictwo,
Zachowanie istniejącej zieleni urządzonej.	Gmina Urzędów
Ochrona krajobrazu.	Gmina Urzędów
Promowanie produktów rolniczych pochodzących z gospodarstw o tradycyjnym typie gospodarowania, jako produktów ekologicznych.	Gmina Urzędów
Opracowanie programu wspierania rozwoju gospodarstw agroturystycznych w Gminie, a szczególnie tam, gdzie dotychczas brak form tej działalności.	Gmina Urzędów

Cel średniookresowy do 2022 roku

Rozwijanie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej oraz zrównoważone użytkowanie zasobami leśnymi

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, urządzenie i utrzymanie zieleni, zadrzewień, zakrzewień na terenach będących własnością Gminy.	Gmina Urzędów
Inwentaryzacja i weryfikacja klasyfikacji gruntów pod kątem pełnego uwzględnienia gruntów zalesionych i zadrzewionych oraz ujęcie granicy rolno-leśnej w planach zagospodarowania przestrzennego.	Nadleśnictwo, Gmina Urzędów
Zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej oraz nieużytków i terenów zdegradowanych i przekształconych gatunkami rodzimymi.	Nadleśnictwo, właściciele gruntów
Stały nadzór nad gospodarką leśną w lasach państwowych.	Powiat Kraśnicki
Prowadzenie ciągłej kampanii edukacyjno – informacyjnej w celu podnoszenia świadomości w zakresie celów i korzyści z trwale zrównoważonej gospodarki leśnej.	Gmina Urzędów, Nadleśnictwo
Zapewnienie trwałości i wielofunkcyjności lasów.	Nadleśnictwo
Inwentaryzacja zasobów leśnych pod kątem ich stanu zdrowotnego.	Nadleśnictwo
Zachowanie istniejących kompleksów leśnych.	Nadleśnictwo
Prowadzenie gospodarki leśnej ze szczególnym uwzględnieniem pozaprodukcyjnych funkcji lasu.	Nadleśnictwo

Ochrona gleb leśnych.	Nadleśnictwo
Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki, nielegalne wysypiska śmieci).	Nadleśnictwo

9.2. Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska

Jednym z podstawowych celów polityki ekologicznej państwa jest zmniejszanie energochłonności i wodochłonności gospodarki, zarówno w procesach wytwórczych jak i w świadczeniu usług oraz w gospodarce rolnej i gospodarstwach domowych.

W ramach tego zagadnienia pod uwagę należy wziąć przede wszystkim zmniejszenie materiałochłonności, odpadowości, wodochłonności i energochłonności produkcji przemysłowej. Jest to podejście korzystne zarówno ze względów ochrony zasobów środowiska, jak też ekonomii prowadzonych procesów technologicznych w poszczególnych zakładach. Oprócz minimalizacji oddziaływania na środowisko, poprzez pobór wody, surowców naturalnych i energii, wytwórcy z sektora gospodarczego mają szansę ponosić niższe opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz zredukować koszty energii i surowców stosowanych w produkcji.

Z uwagi na wprowadzanie nowych technologii oraz uwarunkowania ekonomiczne większość przedsiębiorstw, instytucji oraz spółdzielni realizuje zadania w celu osiągnięcia zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii m.in. poprzez:

- wymianę starych odcinków sieci wodociągowej z zastosowaniem nowych technologii oraz stosowanie doszczelniaczy przy usuwaniu awarii,
- stosowanie w miarę możliwości zamkniętych układów obiegu wody,
- odpady przemysłowe są gromadzone, przechowywane i przekazywane jednostkom do tego celu upoważnionym (zgodnie z posiadanymi decyzjami),
- wprowadza się nowe małodopadowe technologie,
- sukcesywnie wymienia się tradycyjne sieci ciepłownicze na preizolowane oraz modernizuje węzły cieplne,
- przeprowadza się termomodernizacje budynków,
- dokonuje się wymiany pieców węglowych na piece bardziej ekonomiczne i ekologiczne,
- zarządy spółdzielni, zarządcy budynków sukcesywnie wprowadzają w każdym budynku liczniki dostarczanej energii cieplnej na potrzeby CO oraz liczniki na ciepłą i zimną wodę.

Realizacja tego celu będzie wymagała zaangażowania instytucji publicznych, przedsiębiorstw i obywateli w działania w zakresie wprowadzania i upowszechniania wysoce energooszczędnych i wodooszczędnych technologii i wyrobów. Zasadnicze kierunki działań w celu dalszego zmniejszania jednostkowego zużycia energii we wszystkich dziedzinach sfery produkcji, świadczenia usług i konsumpcji będą polegały na:

- szerokim wprowadzaniu wysoce energooszczędnych i wodooszczędnych technologii i urządzeń w tych dziedzinach produkcji i usług, których aktywność zostanie utrzymana lub będzie wzrastać, a także szerokim wprowadzaniu

takich technologii i urządzeń do stosowania w gospodarstwach domowych, instytucjach publicznych i obiektach użyteczności publicznej,

- zmniejszeniu strat energii, zwłaszcza energii cieplnej, wody, w systemach przesyłowych, poprawie parametrów energetycznych budynków oraz dalszym podnoszeniu sprawności wytwarzania energii i tym samym dalszej poprawie relacji pomiędzy ilością wytwarzanej energii finalnej oraz ilością zużywanej energii pierwotnej.

Działaniom w zakresie zmniejszania energochłonności musi towarzyszyć kontynuowanie przedsięwzięć zmieniających sposób zaspokajania istniejących potrzeb energetycznych, przede wszystkim strukturę wykorzystania nośników energii. Przedsięwzięcia te powinny zmierzać w kierunku:

- dalszego zwiększania udziału energii elektrycznej w ogólnym zużyciu energii finalnej (a zmniejszania finalnego zużycia energii pochodzącej bezpośrednio ze spalania paliw),
- zwiększania udziału w produkcji energii gazu i ropy naftowej (w miejsce węgla),
- wzrostu udziału w produkcji energii elektrycznej i cieplnej energetycznych nośników odnawialnych (energia wody i wiatru, energia słoneczna, energia z biomasy) oraz pochodzącej z odpadów.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Racjonalne gospodarowanie zasobami surowców, wody i energii

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Wspieranie stosowania zamkniętych obiegów wody w przedsiębiorstwach.	Podmioty gospodarcze
Stosowanie technologii przyjaznych dla środowiska naturalnego.	Właściciele nieruchomości, podmioty gospodarcze
Promowanie wprowadzania systemów recyklingu umożliwiających wielokrotne użytkowanie materiałów	Gmina Urzędów
Wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii	Właściciele nieruchomości, podmioty gospodarcze
Opomiarowanie wszystkich odbiorców wody w gminie	Gmina Urzędów

9.3. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

Zmienność sezonowa i przestrzenna zasobów wodnych, zagrożenia dla działalności człowieka wynikające z cyklicznie występujących ekstremalnych zjawisk przyrodniczych – powodzi i susz są przyczyną podejmowania wielu działań dla ograniczenia negatywnych skutków tych zjawisk. Coraz częstsze zastosowanie znajduje mała retencja. Podstawowymi elementami małej retencji są wszelkiego typu

niewielkie zbiorniki wodne. Poprawiają one bilans wodny i mogą polepszać stan czystości wód powierzchniowych.

Intensyfikacja rozwoju małej retencji nastąpiła 21 grudnia 1995 roku, wówczas podpisano porozumienie pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej a Ministrem Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, dotyczące współpracy w dziedzinie rozwoju małej retencji. Obligowało ono środowiska odpowiedzialne za gospodarkę wodną na terenach poszczególnych województw do tworzenia wojewódzkich programów małej retencji, uwzględniających odbudowę, modernizację i budowę urządzeń magazynujących wodę do pojemności całkowitej 5 mln m³ oraz innych urządzeń i systemów retencjonujących wodę.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Zabezpieczenie przed skutkami powodzi	
Kierunki działań:	
Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Systematyczna konserwacja rzek i cieków.	RZGW Warszawa
Przystosowanie terenów międzywała do szybkiego reagowania w przypadku powodzi (wycinanie lasów i zarośli lęgowych, odnowa użytków zielonych, konserwacja rowów melioracyjnych).	RZGW Warszawa, Gmina Urzędów, Spółki Wodne, właściciele nieruchomości
Stworzenie systemu szybkiego ostrzegania i reagowania w przypadku zagrożenia powodzią.	RZGW Warszawa, Gmina Urzędów
Opracowanie planu awaryjnego na wypadek powodzi, uwzględniającego ochronę obiektów wrażliwych na terenie gminy (np. oczyszczalni ścieków, ujęć wód, terenów zabytkowych i przyrodniczo cennych, składowisk odpadów, itp.).	Gmina Urzędów,
Ochrona przed powodzią – odbudowa i konserwacja urządzeń przeciwpowodziowych.	RZGW Warszawa, Gmina Urzędów
Inicjowanie i sprzyjanie działaniom związanym z małą retencją.	Gmina Urzędów

9.4. Ochrona powierzchni ziemi

Wytworzenie się określonych profilów glebowych oraz ich przydatność rolnicza pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i morfologią danego obszaru. Właściwości gleb, stanowiące jeden z podstawowych komponentów środowiska przyrodniczego decydują o ich przydatności dla rolniczego wykorzystania.

Do głównych czynników powodujących degradację chemiczną gleb zalicza się:

- nadmierną zawartość metali ciężkich takich jak: kadm, miedź, nikiel oraz innych substancji chemicznych, np. ropopochodnych,
- zasolenie,
- nadmierną alkalizację,
- zakwaszenie przez związki siarki i azotu,
- skażenie radioaktywne.

Zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi mogą wystąpić wzdłuż dróg, zwłaszcza tych po których przemieszczają się największe ilości pojazdów (drogi krajowe i

wojewódzkie). Aktualnie obowiązujące kryteria oceny zawartości zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi zawarte są w załączniku do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. z 2002 r. Nr 165, poz. 1359). Rozpoznanie stanu gleb użytkowanych rolniczo pod względem zanieczyszczenia metalami ciężkimi jest istotne z uwagi na produkcję bezpiecznej żywności dla człowieka. Występowanie w glebach podwyższonych zawartości metali ciężkich będące następstwem działalności ludzkiej poprzez: emisje przemysłowe, motoryzację, nadmierną chemizację rolnictwa, powoduje degradację biologicznych właściwości gleb, skażenie wód gruntowych oraz przechodzenie zanieczyszczeń do łańcucha żywieniowego.

Nadmierna zawartość metali ciężkich degraduje biologiczne właściwości gleb, powoduje zanieczyszczenie łańcucha żywieniowego i wód gruntowych. Szczególnie zagrożenie stwarzają one w glebach kwaśnych, przechodzą bowiem w formy łatwo dostępne dla roślin.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona jakości gleb, rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych oraz przywracanie im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Realizacja Programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym ich zalesianie gatunkami rodzimymi.	Nadleśnictwo, właściciele gruntów
Zrekultywowanie gleb zdegradowanych w kierunku rolnym, leśnym i rekreacyjno-wypoczynkowym.	Właściciele gruntów
Właściwe kształtowanie ekosystemów rolnych z wykorzystaniem otaczających je systemów naturalnych i ich zdolności do autoregulacji m.in. poprzez wdrażanie programów rolno-środowiskowych.	Właściciele gruntów Gmina Urzędów
Przeciwdziałanie degradacji chemicznej gleb poprzez ochronę powietrza i wód powierzchniowych.	Właściciele gruntów i obiektów przemysłowych, Gmina Urzędów
Prowadzenie monitoringu jakości gleby i ziemi.	WIOŚ Lublin, Stacje chemiczno-rolnicze, właściciele gruntów
Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez stosowanie odpowiednich zabiegów na gruntach o nachyleniu powyżej 10%.	Właściciele gruntów
Ograniczanie erozji wodnej i wietrznej gleby poprzez możliwie jak najdłuższe utrzymywanie pokrywy roślinnej w postaci wprowadzenia upraw wieloletnich oraz wsiewek i poplonów.	Właściciele gruntów
Racjonalne użycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin na terenach rolnych i leśnych oraz stosowanie technik naturalnych (fito i agromelioryacyjnych) w celu zwiększenia udziału materii organicznej w glebie.	Właściciele gruntów

Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne	Właściciele gruntów

10. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

10.1. Środowisko a zdrowie

Jakość środowiska w znacznym stopniu wpływa na stan zdrowia. Wg raportu WHO około 25% zgonów i chorób w skali globalnej jest wynikiem negatywnego oddziaływania środowiskowego. Zanieczyszczenie środowiska ma swój udział w rozwoju - aż 80% chorób, pośrednio wpływa też na ogólny stan zdrowia fizycznego i psychicznego poprzez ograniczenie człowiekowi dostępu do zasobów środowiskowych a co za tym idzie ograniczenie możliwości wypoczynku i wrażeń estetycznych.

Dlatego też program ochrony środowiska powinien ujmować zjawiska globalne i długofalowe, wpływające zarówno na zdrowie fizyczne jak i na komfort psychiczny człowieka. Do największych problemów mających wpływ na stan zdrowia ludzi należą:

- jakość wody przeznaczonej do spożycia,
- zanieczyszczenie wód gruntowych,
- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- emisja hałasu.

Główne kierunki działań na rzecz środowiska i zdrowia zostały określone w przyjętym przez Radę Ministrów Wieloletnim Programie „Środowisko a zdrowie”.

Cel średniookresowy do 2021 roku

Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców poprzez współdziałanie sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Monitoring jakości wody do spożycia przez ludzi szczególnie w odniesieniu do zawartości w wodzie wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), trihalometanów (THM) oraz metali ciężkich.	Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej
Prowadzenie nadzoru nad warunkami pracy pracowników ze szczególnym uwzględnieniem narażania na czynniki biologiczne oraz substancje chemiczne niebezpieczne.	Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowa Inspekcja Pracy
Promocja zdrowego stylu życia i unikanie zagrożeń oraz profilaktyka chorób cywilizacyjnych i ograniczenie zewnętrznych przyczyn ich powstawania.	Gmina Urzędów, Organizacje pozarządowe

10.2. Ochrona powietrza

Powietrze jest tym komponentem środowiska, do którego emitowana jest większość zanieczyszczeń powstających na powierzchni Ziemi, zarówno w rezultacie procesów naturalnych, jak i działalności człowieka.

Współcześnie coraz trudniej jest wskazać rejony, w których powietrze atmosferyczne byłoby całkowicie wolne od zanieczyszczeń. W skali kraju największym

wytwórcą zanieczyszczeń powietrza jest sektor energetyczny, z którego pochodzi ponad 70% emisji oraz przemysł cementowo - wapienniczy i chemiczny. Pomimo wyraźnego spadku emisji z zakładów przemysłowych nadal niepokojący pozostaje wysoki poziom emisji pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego, czyli tzw. emisji „niskiej”. Niska emisja zanieczyszczeń powietrza jest emisją pochodzącą z lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych opalanych najczęściej węglem tanim, a więc o złej charakterystyce i niskich parametrach grzewczych. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania. Mimo stosunkowo niewielkiego udziału niskiej emisji w globalnej emisji zanieczyszczeń, jej wpływ na lokalny stan zanieczyszczenia jest istotny, głównie ze względu na lokalizacje tych źródeł oraz warunki wprowadzania zanieczyszczeń do atmosfery.

Z procesem spalania węgla, zwłaszcza w nisko sprawnych paleniskach indywidualnych i małych kotłach z rusztem stałym związana jest emisja benzo(a)pirenu należącego do grupy węglowodorów aromatycznych. Poziom stężeń substancji podstawowych wprowadzanych do powietrza wykazuje tendencję spadkową, oprócz wzrostu emisji dwutlenku azotu wynikającej z oddziaływania ruchu samochodowego.

Działania ograniczające emisję substancji podstawowych wiążą się przede wszystkim ze zmianą nośników energii (gazyfikacja) oraz „ucieplnieniem” gospodarstw domowych (likwidacja emisji niskiej). Znacznym problemem, szczególnie w dużych miastach, jest również emisja ze środków transportu. W dużych ośrodkach przemysłowych udział zanieczyszczeń komunikacyjnych jest porównywalny z zanieczyszczeniami pochodzącymi z emitorów przemysłowych i energetycznych. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w trakcie spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów. Biorąc pod uwagę tendencje zmian emisji NO_x zwraca uwagę rosnący z roku na rok poziom emisji ze źródeł mobilnych, przy spadku emisji tego zanieczyszczenia ze źródeł stacjonarnych.

Zanieczyszczenia powietrza można podzielić na dwie grupy:

- zanieczyszczenia gazowe – związki chemiczne w stanie lotnym np.: tlenki azotu, tlenki siarki, tlenek i dwutlenek węgla, węglowodory. Zanieczyszczenia gazowe, które wpływają na stan atmosfery w skali globalnej to: dwutlenek węgla (CO₂), metan (CH₄) i tlenki azotu (NO_x). Nazywamy je gazami cieplarnianymi, ponieważ są odpowiedzialne za globalne ocieplenie, spowodowane zarówno działalnością człowieka, jak też procesami naturalnymi;
- zanieczyszczenia pyłowe:
 - pyły o działaniu toksycznym – są to pyły zawierające metale ciężkie, pyły radioaktywne, azbestowe, pyły fluorków oraz niektórych nawozów mineralnych,
 - pyły szkodliwe – pyły te mogą działać uczulająco; zawierają one krzemionkę, drewno, bawełnę, glinokrzemiany;
 - pyły obojętne – które mogą mieć działanie drażniące; zawierają głównie związki żelaza, węgla, gipsu, wapienia.

Należy zwrócić uwagę, że emisja ze źródeł mobilnych a także, tzw. niska emisja ze spalania paliw przyczynia się do tworzenia emisji wtórnej. Na skutek reakcji

fotocemicznych przebiegających z udziałem występujących w powietrzu tlenków azotu, węglowodorów i światła słonecznego (przy wysokiej temperaturze) powstaje w dolnych partiach atmosfery silnie toksyczny ozon. Maksima koncentracji ozonu obserwuje się z reguły w większych odległościach od głównych arterii komunikacyjnych, w miejscach koncentracji w powietrzu lekkich węglowodorów, np. w parkach i lasach podmiejskich z przewagą drzewostanu iglastego.

Procesy technologiczne realizowane w zakładach przemysłowych są źródłem emisji substancji tzw. specyficznych. Mogą to być substancje organiczne i nieorganiczne emitowane w sposób zorganizowany lub niezorganizowany (emisja punktowa i obszarowa). Za najistotniejsze z emisji substancji specyficznych uznaje się amoniak, benzo(a)piren, związki metali ciężkich, chlorowcopochodne węglowodory i dioksyne. Działania ograniczające emisje substancji specyficznych wymagają stosowania najnowszych technologii i technik minimalizujących ich powstawanie.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Dbłość o jakość powietrza i spełnienie wymogów emisyjnych z instalacji

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Prowadzenie remontów istniejących dróg, m.in. zmiana nawierzchni.	Zarządcy Dróg
Upowszechnianie informacji o rozmieszczeniu i możliwościach technicznych wykorzystania potencjału energetycznego poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje Pozarządowe
Prowadzenie działań edukacyjnych oraz popularyzujących odnawialne źródła energii.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje Pozarządowe
Wspieranie rozwiązań pozwalających na unikanie lub zmniejszanie wielkości emisji z transportu.	Zarządcy dróg, Przedsiębiorstwa Komunikacyjne
Realizacja przedsięwzięć termomodernizacyjnych.	Gmina Urzędów, Właściciele nieruchomości
Promocja i wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii i zmniejszających materiałochłonność gospodarki.	Gmina Urzędów Powiat Kraśnicki, Organizacje Pozarządowe
Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania odnawialnych źródeł energii oraz szkodliwości spalania odpadów w gospodarstwach domowych.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje Pozarządowe
Szkolenia dla podmiotów gospodarczych w zakresie wymagań dotyczących ochrony środowiska.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje Pozarządowe
Wspieranie działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji ze źródeł komunalnych m.in. wymian kotłów węglowych na paliwo gazowe, olej opałowy, biopaliwa.	Gmina Urzędów
Usprawnienie organizacji ruchu drogowego.	Zarządcy dróg
Wnikliwe prowadzenie postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć.	Gmina Urzędów, Regionalny Dyrektor

	Ochrony Środowiska
Zwiększenie wykorzystania paliw alternatywnych (przykładowo biopaliwa).	Podmioty gospodarcze, właściciele nieruchomości
Sprzątanie dróg przez ich zarządców w szczególności systematyczne sprzątanie na mokro dróg, chodników, w miejscach zagęszczonej zabudowy ze szczególną starannością po sezonie zimowym, po ustąpieniu śniegów	Zarządcy Dróg
Wykonywanie obowiązkowych pomiarów w zakresie wprowadzania gazów i pyłów do powietrza oraz przekazywanie odpowiednim organom w formie ustalonej prawem	Podmioty gospodarcze
Prowadzenie kontroli przez organy i inspekcje ochrony środowiska w zakresie gospodarowania odpadami – dążenie do likwidacji problemu spalania odpadów poza spalarniami i współspalarniami odpadów oraz prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska	WIOŚ Lublin
Prowadzenie interwencji w ramach kompetencji organów i inspekcji ochrony środowiska w związku z uciążliwościami zgłaszanymi przez społeczeństwo dotyczącymi emisji gazów i pyłów do powietrza oraz emisji uciążliwych zapachów	WIOŚ Lublin

10.3. Ochrona wód

Jakość wód na obszarach zabudowanych, a szczególnie wiejskich jest niewłaściwa, stanowiąc wynik nieprawidłowości w gospodarce ściekami. Wody opadowe spływając po zetknięciu z powierzchnią ziemi, stanowią źródło zanieczyszczeń wód powierzchniowych. Spływ substancji z obszarów zlewni obciążonych działalnością człowieka, stanowi zanieczyszczenia obszarowe (główne źródło - mineralne nawożenie gleby, chemiczne środki ochrony roślin, składowanie odpadów).

Istotnym elementem, wpływającym na zagrożenie jakości wód podziemnych jest nieprawidłowe prowadzenie hodowli (gnojówka, gnojowica, wody gnojowe, soki kiszonkowe zawierają znaczne ilości materii organicznej, która przy nieprawidłowym ujmowaniu może przedostawać się do potoków lub infiltrować do wód podziemnych).

Nadrzędnym celem ochrony wód podziemnych jest zahamowanie procesów ich zanieczyszczania, jak również przywrócenie oraz zachowanie ich naturalnej jakości dla obecnych i przyszłych użytkowników, a także zachowanie naturalnych funkcji tych wód w ekosystemach.

Zagrożeniem dla wód na terenie Gminy Urzędów jest :

- niewystarczająco sieć kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy, przepełnione szamba oraz wylewanie gnojowicy na pola,
- dysproporcja pomiędzy siecią wodociagową a kanalizacyjną,
- źle prowadzona gospodarka gnojowicą i gnojówką w gospodarstwach rolnych oraz niekontrolowane stosowanie nawozów sztucznych,
- „dzikie wysypiska”.

Obserwowany od kilku lat znaczny spadek zużycia wody i przyczyniające się do tego zjawiska, m.in. stosowanie obiegu zamkniętych w przemyśle, zmiany w technologii produkcji na mniej wodochłonne, upadek wielu gałęzi przemysłu, ale

również bardziej racjonalne gospodarowanie wodą, zarówno wśród odbiorców zbiorowych, jak i indywidualnych, wpływa na ilość odprowadzanych do wód powierzchniowych ścieków, zarówno komunalnych jak i przemysłowych. Podobnie jak zużycie wody – ilość ścieków systematycznie obniża się, przy czym spadek ten szczególnie dotyczy użytkowników komunalnych (ilość ścieków odprowadzanych bezpośrednio z zakładów przemysłowych utrzymuje się od lat na zbliżonym poziomie). Zmienia się również wielkość i charakter zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych. O ile w latach poprzednich dominowały zanieczyszczenia wnoszone ze źródeł punktowych, zarówno komunalnych jak i przemysłowych, tak obecnie – ze względu na ilość i standard oddawanych do eksploatacji oczyszczalni ścieków – dominować zaczynają zanieczyszczenia ze źródeł obszarowych. Na ich charakter składają się zarówno nie oczyszczone ścieki z terenów nie objętych jeszcze kanalizacją jak też i wymywane z terenów zabudowanych, łąk, pastwisk i pól uprawnych przez opady atmosferyczne substancje zanieczyszczające, w szczególności składniki nawozów mineralnych i organicznych, środki ochrony roślin, odcieki i osady. Długofalowym celem Polityki Ekologicznej Polski w zakresie gospodarki wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym, jak i ilościowym. Oznacza to, że wody powierzchniowe powinny pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie, na wyznaczonych odcinkach lub akwenach, być przydatne do:

- ❑ wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę do picia,
- ❑ bytowania ryb, spełniając także odpowiednie wymagania na obszarach chronionych,
- ❑ celów kąpielowych.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Utrzymanie dobrego stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Rozwój współpracy ze wszystkimi instytucjami wpływającymi na jakość wód, wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie racjonalnej gospodarki wodami i jej ochrony przed zanieczyszczeniem.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, WIOŚ Lublin, Organizacje pozarządowe, RZGW
Współpraca ze środowiskami rolniczymi w zakresie wdrażania dobrych praktyk rolniczych, niezbędnych dla skutecznej ochrony wód przed zanieczyszczeniem obszarowym.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, WIOŚ Lublin, Organizacje pozarządowe, ARiMR
Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu budowy kanalizacji sanitarnej.	Gmina Urzędów
Wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w miejscach, gdzie jest niemożliwa lub ekonomicznie nieuzasadniona budowa sieci kanalizacyjnej.	Gmina Urzędów
Modernizacja (w razie potrzeb) sieci wodociągowej.	Gmina Urzędów
Intensyfikacja działań kontrolnych mających na celu przeciwdziałanie	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki,

odprowadzania nieoczyszczonych ścieków komunalnych do wód oraz przeciwdziałanie nieprawidłowościom w odprowadzaniu ścieków przemysłowych, w tym weryfikacja pozwoleń wodno-prawnych.	WIOŚ Lublin
Budowa szczelnych zbiorników na gnojowicę i/lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych prowadzących hodowlę i chow zwierząt.	Podmioty gosp., Właściciele nieruchomości
Rozwój sieci monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych, dostosowanie jej do wymagań wspólnotowych.	WIOŚ Lublin
Wspieranie działań inwestycyjnych mających na celu ograniczenie i eliminację ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych w ściekach do środowiska wodnego, a w szczególności substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.	Podmioty gospodarcze

10.4. Gospodarka odpadami

Priorytetowymi celami w gospodarce odpadami komunalnymi są:

- ❑ wszyscy mieszkańcy Gminy zostaną objęci zorganizowanym systemem zbierania odpadów,
- ❑ osiągnięcie w 2020 roku 50 % poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metalu, tworzywa sztucznego i szkła,
- ❑ osiągnięcie w 2020 roku 70 % poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpady budowlanych i rozbiórkowych,
- ❑ zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, tak aby nie było składowanych:
 - w 2013 roku więcej niż 50%,
 - w 2020 roku więcej niż 35%
 masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku,
- ❑ inwentaryzacja gminy pod względem występowania dzikich wysypisk,
- ❑ podnoszenie świadomości społecznej obywateli w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów oraz ich segregacji.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Wprowadzenie sprawnego systemu gospodarowania odpadami

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Prowadzenie intensywnej edukacji ekologicznej mieszkańców Gminy w zakresie właściwego postępowania z odpadami.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje pozarządowe
Intensyfikacja nadzoru nad podmiotami, które prowadzą działalność w zakresie odbioru odpadów na terenie Gminy.	Gmina Urzędów, WIOŚ Lublin
Popularyzacja opakowań ulegających biodegradacji oraz przydomowych kompostowni odpadów.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje pozarządowe
Rozwój systemu ewidencji odpadów komunalnych wytwarzanych, poddawanych odzyskowi oraz unieszkodliwianych.	Gmina Urzędów
Selektywne zbieranie odpadów niebezpiecznych przez	Gmina Urzędów, właściciele nieruchomości,

przedsiębiorców i instytucje, jak również rozwój istniejących systemów zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych, z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych wytwarzanych w gospodarstwach domowych.	
Popularyzacja prawidłowego postępowania z odpadami niebezpiecznymi, przez podejmowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych, szkoleń i konkursów.	Gmina Urzędów, Organizacje pozarządowe

10.5. Oddziaływanie hałasu

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją Gminy. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na samopoczucie i środowisko. Hałasem nazywa się każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określony jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający, niezależnie od jego parametrów fizycznych. Odczucie hałasu jest więc bardzo subiektywne i zależy od wrażliwości słuchowej poszczególnych jednostek. Zespół zjawisk akustycznych zachodzących w środowisku, określony za pomocą parametrów akustycznych czasu i przestrzeni nazywa się umownie klimatem akustycznym środowiska zewnętrznego. Uciążliwość hałasu dla organizmu zależy od natężenia dźwięku, jego częstotliwości i czasu trwania.

Podstawę prawną działań w zakresie ochrony środowiska przed hałasem stanowi przede wszystkim ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska. Artykuł 112 stwierdza: "Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, a gdy nie jest on dotrzymany zapobieganie jego powstawaniu lub przenikaniu do środowiska".

Cel średniookresowy do 2022 roku

Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców ponadnormatywnym hałasem

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Wprowadzanie stref wolnych od ruchu samochodowego.	Gmina Urzędów
Modernizacja nawierzchni dróg.	Gmina Urzędów Zarządcy Dróg
Usprawnianie organizacji ruchu drogowego.	Zarządcy dróg
Przestrzeganie zasad strefowania w planowaniu przestrzennym, m.in. lokalizowania w sąsiedztwie przedsięwzięć o zbliżonej uciążliwości hałasu.	Gmina Urzędów
Wykonywanie pomiarów emisji hałasu przez określonych prawem zarządców dróg i podmioty gospodarcze oraz przekazywanie wyników pomiarów uprawnionym organom ochrony środowiska w formie ustalonej prawem.	Zarządcy dróg, WIOŚ Lublin

Tworzenie bazy danych na podstawie wyników uzyskanych: z prowadzonego monitoringu przez Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, od zarządców dróg publicznych z pomiarów emisji oraz zgłoszeń w związku z występującą uciążliwością emisji hałasu.	WIOŚ Lublin
Ustalanie i egzekwowanie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku przez właściwe organy i inspekcje ochrony środowiska.	WIOŚ Lublin
Szkolenia dla podmiotów gospodarczych w zakresie wymagań dotyczących ochrony środowiska.	Powiat Kraśnicki, Organizacje pozarządowe

10.6. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Podział promieniowania elektromagnetycznego na jonizujące i niejonizujące wynika z granicznej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii. Złożone spektrum promieniowania elektromagnetycznego jest bardzo rozległe i obejmuje różne długości fal, od fal radiowych przez fale promieni podczerwonych, zakres widzialny i fale promieni nadfioletowych, do bardzo krótkich fal promieni rentgenowskich i promieni gamma.

Z całego spektrum promieniowania elektromagnetycznego w sposób istotny oddziałują na organizmy tylko te, które są pochłaniane przez atomy, cząsteczki i struktury komórkowe. Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania na materię, widmo promieniowania elektromagnetycznego można podzielić na promieniowanie jonizujące i niejonizujące. Nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na wszystkie organizmy żywe, dlatego też ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska. Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona mieszkańców przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Prowadzenie kontroli przez organy i inspekcje ochrony środowiska w zakresie przestrzegania obowiązujących pomiarów prawem dotyczącym ochrony środowiska.	WIOŚ Lublin
Prowadzenie polityki przestrzennej pozwalającej na ochronę ludzi przed szkodliwymi polami elektromagnetycznymi, prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania przepisów bezpieczeństwa, higieny pracy, prawa budowlanego, zagospodarowania przestrzennego i przepisów sanitarnych w celu ochrony przed polami	WIOŚ Lublin, Państwowa Inspekcja Pracy, Gmina Urzędów

elektromagnetycznymi.	
Monitorowanie i ocena poziomu pól elektromagnetycznych emitowanych na terenach zurbanizowanych i w miejscach przebywania ludzi.	WIOŚ Lublin
Tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania zgodnie z wymaganiami przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska.	Marszałek, Starosta
Modernizowanie sieci przebiegających w obszarach zurbanizowanych.	Właściciele sieci
Wnikliwe prowadzenie postępowań w sprawie oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć.	Gmina Urzędów, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

10.7. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

Rodzaje energii odnawialnej:

- energia biomasy,
- energia geotermalna,
- energia słoneczna,
- energia wiatru,
- energia wodna,

Cel średniookresowy do 2022 roku

Promocja i wspieranie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

Kierunki działań:

Rodzaj zadania	Jednostka odpowiedzialna
Upowszechnianie informacji o rozmieszczeniu i możliwościach technicznych wykorzystania potencjału energetycznego poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje pozarządowe
Prowadzenie działań edukacyjnych oraz popularyzujących odnawialne źródła energii.	Gmina Urzędów, Powiat Kraśnicki, Organizacje pozarządowe

11. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ NA LATA 2015 - 2018

Tabela 12. Priorytetowe cele krótkookresowe na terenie Gminy Urzędów w latach 2015-2018

Cel Ekologiczny	Instytucja koordynująca	Kierunki działań	Szacunkowe koszty zadania w latach [tyś. zł]			
			2015	2016	2017	2018
Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wykształcenie u nich poczucia odpowiedzialności za stan środowiska	Gmina Urzędów	Gminny konkurs ekologiczny dla szkół oraz jednostek pozarządowych w Gminie Urzędów	8	8	8	8
Ochrona powietrza	Gmina Urzędów	Budowa drogi gminnej – Moniaki-Bęczyn (3 km)				2500
		Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Urzędów poprzez montaż kolektorów słonecznych 644 szt. oraz wymianę kotłów na biomasę 32 szt.	7462			
		Termomodernizacja remizy OSP w Wierzbicy		250		
		Budowanie potencjału samorządu gminnego w Urzędowie poprzez opracowanie gminnego Planu Działań na rzecz zrównoważonej energii – Plan Gospodarki niskoemisyjnej	29,274			
		Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na lata 2015-2031	12			
Utrzymanie dobrego stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych	Gmina Urzędów, Zakład Gospodarki Komunalnej w Urzędowie	Budowa stacji wodociągowej i sieci wodociągowej w Urzędowie - projekt		150		
		Budowa stacji wodociągowej i sieci wodociągowej w Urzędowie			1200	1200
		Budowa kanalizacji sanitarnej w Zakościelnym – etap II	600			
		Budowa kanalizacji sanitarnej w Mikuszewskim - projekt	35,6			
		Przebudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Moniaki	95			
		Budowa kanalizacji sanitarnej w Zakościelnym – etap III			600	
		Budowa kanalizacji sanitarnej w Mikuszewskim			4000	

Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców poprzez współdziałanie sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia	Gmina Urzędów, Organizacje pozarządowe	Promocja zdrowego stylu życia i unikanie zagrożeń oraz profilaktyka chorób cywilizacyjnych i ograniczenie zewnętrznych przyczyn ich powstawania	Zależne od posiadanych środków przez organizatorów akcji
Wprowadzenie sprawnego systemu gospodarowania odpadami	Gmina Urzędów	Prowadzenie intensywnej edukacji ekologicznej mieszkańców Gminy w zakresie właściwego postępowania z odpadami	Zależne od posiadanych środków przez organizatorów akcji
		Selektywne zbieranie odpadów niebezpiecznych przez przedsiębiorców i instytucje, jak również rozwój istniejących systemów zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych, z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych wytwarzanych w gospodarstwach domowych.	
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Gmina Urzędów, Organizacje pozarządowe	Upowszechnianie informacji o rozmieszczeniu i możliwościach technicznych wykorzystania potencjału energetycznego poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii.	Zależne od posiadanych środków przez organizatorów akcji
		Prowadzenie działań edukacyjnych oraz popularyzujących odnawialne źródła energii.	
Racjonalne gospodarowanie zasobami surowców, wody i energii.	Gmina Urzędów	Promowanie wprowadzania systemów recyklingu umożliwiających wielokrotne użytkowanie materiałów	Zależne od posiadanych środków przez organizatora akcji
		Promowanie wykorzystywania alternatywnych źródeł energii	

Tabela 13. Zadania planowane do realizacji w latach 2012-2019 wynikające z Programu ochrony środowiska dla województwa Lubelskiego dotyczące Gminy Urzędów, realizowane przez organy wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz inne organizacje

Lp	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Koszty w tys. zł.*	Źródła finansowania
1	Szkolenia, konferencje, konkursy, olimpiady edukacyjne	Województwo Lubelskie Kuratorium Oświaty Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych Instytut Medycyny Wsi w Lublinie, szkoły, ODR	635,5	Środki własne – 78% WFOŚiGW – 22%
2	Edukacja ekologiczna z wykorzystaniem audycji radiowych, wydawnictw, folderów, ulotek informacyjnych	Województwo Lubelskie	728	Środki własne, 10%WFOŚiGW
3	Edukacja ekologiczna dotycząca selektywnej zbiórki surowców wtórnych, odpadów komunalnych i niebezpiecznych	Województwo Lubelskie	258,5	Środki własne, 10%WFOŚiGW
4	Pozaszkolna działalność edukacyjna	Gminy, Muzeum Nadwiślańskie, Organizacje Pozarządowe	590,5	Środki własne, 35 % WFOŚiGW
5	Ochrona siedlisk i gatunków na obszarach sieci Natura 2000	RDOŚ	2 106	PO IiŚ
6	Prace pielęgnacyjno-konserwatorskie na terenach o szczególnej wartości przyrodniczej	Gminy, Wojewódzki Konserwator Zabytków, RDOŚ	208	Budżet Gminy, inne
7	Utworzenie nowych pomników przyrody	Gminy	14	Budżet Gminy
8	Ochrona gatunkowa – zwiększenie liczebności bażanta	PZŁ	-	30%WFOŚiGW
9	Realizacja "Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2009-2020" - zajęć	Województwo Lubelskie	-	50%WFOŚiGW
10	Realizacja "Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2009-2020" - kuropatwy	Województwo Lubelskie	-	50%WFOŚiGW
11	Realizacja ochrony lasów w oparciu o plany urządzenia lasów i uproszczone plany urządzenia lasów (w tym opracowanie brakujących lub ich aktualizacja)	Nadleśnictwa RDLP Lublin	-	Środki LP, właścicieli lasów
12	Zalesienia gruntów prywatnych (w tym gruntów nieużytkowanych rolniczo i gruntów rolnych)	Powiaty, gminy, właściciele gruntów	100	Środki własne właścicieli gruntów
13	Prowadzenie prawidłowej gospodarki leśnej	Nadleśnictwa RDLP Lublin, gminy, powiaty, właściciele	120	Środki gmin, środki własne LP, WFOŚiGW

		nieruchomości		20%)
14	Upowszechnianie zasad ochrony gleb wynikających z Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych” oraz potrzeb rozwoju rolnictwa ekologicznego.	Gminy, ODR	-	Środki gmin
15	Promocja gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych	Gminy, ODR	-	Gminy
16	Rekultywacja składowisk odpadów	Gminy, właściciele składowisk	-	Środki własne, środki pomocowe
17	Likwidacja dzikich wysypisk	Gminy	-	Gminy
18	Monitoring jakości ścieków	Właściciele instalacji	-	Środki własne
19	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych na ścieki – szamba	Gminy	-	Środki własne
20	Kontrola i likwidacja nieszczelnych zbiorników na nieczystości ciekłe	Gminy	-	Środki własne
21	Kontrola funkcjonowania przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy	-	Środki własne
22	Monitoring powietrza	WIOŚ Lublin	-	Środki własne
23	Opracowanie planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i gaz	Gminy	700	Środki gmin
24	Wprowadzanie do mpzp zapisów sprzyjających ograniczeniu zagrożeń hałasem (rozgraniczenie terenów o zróżnicowanej funkcji)	Gminy	-	Środki własne
25	Bieżąca kontrola zakładów pracy w zakresie emisji hałasu	WIOŚ	-	Środki własne
26	Działania obniżające ponadnormatywny hałas w zakładach pracy	Zakłady pracy	-	Środki własne
27	Wprowadzanie stref wolnych od ruchu w centrach miast	Gminy	-	Środki własne
28	Wprowadzanie zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne	Gminy	-	Środki własne
29	Państwowy monitoring PEM w środowisku na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludzi.	WIOŚ	-	WIOŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW,
30	Systematyczna weryfikacja listy sytuacji kryzysowych – wykonanie ciągłej aktualizacji zdarzeń mogących powodować sytuacje kryzysową	Gminy	-	Środki własne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie POŚ województwa Lubelskiego

* Przedstawione koszty dotyczą terenu całego województwa

12. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomiczno – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą Programu będzie organ wykonawczy Gminy – Wójt Urzędowa.

12.1. Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Wójt Gminy Urzędów zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska. Zgodnie z art. 14 ww. ustawy Program określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt Programu podlega zaopiniowaniu przez zarząd Powiatu, a następnie uchwaleniu przez Radę Gminy. Z wykonania programu Wójt sporządza co 2 lata raport, który przedstawia radzie gminy. Realizacja **Programu ochrony środowiska dla Gminy Urzędów na lata 2015 - 2018 z perspektywą do 2022 roku** - odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

12.2. Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji Programu. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja Programu. Analizując wydatki z budżetów gminy, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Gminy muszą korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego Programu. Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację niniejszego Programu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie lubelskim, to źródła:

1. Instytucjonalne:

- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej na lata 2014-2020,
- Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
- budżet Państwa,
- banki.

2. Przedmiotowe:

- ❑ administracyjne kary pieniężne wymierzane za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- ❑ grzywny,
- ❑ opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- ❑ opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- ❑ kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- ❑ środki mieszkańców i przedsiębiorców,
- ❑ dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2013 poz. 1232 z póź. zm.). Zasadniczym celem Narodowego Funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl.

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOSiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- ❑ udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- ❑ wnosić udziały spółek działających w kraju,
- ❑ nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Programy Operacyjne na lata 2014 – 2020

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2014 – 2020 celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obecnie we wszystkich regionach Polski trwają prace zmierzające do opracowania do końca 2014 roku nowych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020

Projekt Umowy Partnerstwa, wyznaczający główne kierunki wsparcia z Funduszy Europejskich w latach 2014-2020, zakłada realizację krajowego programu operacyjnego dotyczącego gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Ponadto środki unijne z programu przeznaczone zostaną w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (tak brzmi jego robocza nazwa, w skrócie POIiŚ), podobnie jak jego poprzednik POIiŚ 2007-2013, ma przede wszystkim wspierać rozwój infrastruktury technicznej kraju, co w efekcie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju gospodarki oraz zwiększenia jej konkurencyjności.

Głównym celem POIiŚ 2014-2020 będzie wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Zaproponowany cel główny wynika z jednego z priorytetów strategii Europa 2020, którym jest zrównoważony rozwój, który oznacza budowanie silnej, stabilnej i konkurencyjnej gospodarki, sprawnie i efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, tj. jednocześnie uwzględnia wymiar środowiskowy i gospodarczy prowadzonych inwestycji. Dlatego w porównaniu do obecnie realizowanego na poziomie krajowym POIiŚ 2007-2013, w ramach POIiŚ 2014-2020 zostanie położony większy nacisk na wsparcie gospodarki skutecznie korzystającej z dostępnych zasobów, przez co sprzyjającej środowisku i jednocześnie bardziej konkurencyjnej ekonomicznie.

Dzięki zachowanej w ten sposób spójności i równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia unijnej strategii. Najważniejszymi beneficjentami POIiŚ 2014-2020 będą podmioty publiczne (w tym jednostki samorządu terytorialnego) oraz podmioty prywatne (przede wszystkim duże przedsiębiorstwa).

Głównym źródłem finansowania POIiŚ 2014-2020 będzie Fundusz Spójności (FS), którego podstawowym celem jest wspieranie rozwoju europejskich sieci transportowych oraz ochrony środowiska w krajach UE. Dodatkowo przewiduje się wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014 – 2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR) będzie wspierał prowadzenie badań naukowych, rozwój nowych, innowacyjnych technologii oraz działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Jego głównym celem będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R oraz kreowanie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe.

Przewidziane w Programie obszary wsparcia to:

- budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem nauki a przedsiębiorstwami,
- rozwój innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Dofinansowanie kierowane będzie zwłaszcza na wsparcie całego procesu powstawania innowacji od fazy inkubacji pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań. Szczególny nacisk położony zostanie na współpracę w ramach konsorcjów naukowych oraz jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie obszarów określonych jako inteligentne specjalizacje (krajowe i regionalne). Ze względu na wysokie ryzyko związane z realizacją innowacyjnych projektów, finansowanie badań naukowych i innowacyjności w ramach PO IR będzie opierać się w dużej mierze na wsparciu dotacyjnym.

Wsparcie adresowane będzie do:

- przedsiębiorstw (w szczególności MŚP),
- jednostek naukowych,
- klastrów,
- instytucji otoczenia biznesu, takich jak:
 - parki naukowo-technologiczne,
 - centra transferu technologii,
 - sieci aniołów biznesu,
 - fundusze kapitałowe.

Wsparcie będzie realizowane w ramach 11 Celów Tematycznych określonych w projektach rozporządzeń Komisji Europejskiej. Nastąpi zwiększenie decentralizacji - 60 proc. funduszy strukturalnych zarządzanych będzie regionalnie. Koncentracja tematyczna będzie ukierunkowana na wsparcie celów wskazanych w Strategii Europa 2020, tj. na inteligentny i zrównoważony wzrost, sprzyjający włączeniu społecznemu. Większy nacisk zostanie położony na rezultaty oraz uwzględnianie wymiaru terytorialnego.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Będzie też wspierał innowacje społeczne i współpracę ponadnarodową w wymienionych obszarach oraz wdrażanie w Polsce Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych. PO WER będzie wspierać następujące obszary:

- zatrudnienie i mobilność pracowników,
- włączenie społeczne i walkę z ubóstwem,
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
- wzmacnianie sprawności i efektywności państwa.

Beneficjentami PO WER 2014-2020 będą zarówno podmioty prywatne, jak i podmioty publiczne m.in.:

- Powiatowe Urzędy Pracy,

- Ochotnicze Hufce Pracy,
 - partnerzy społeczno-gospodarczy,
 - organizacje pozarządowe,
 - niepubliczne agencje zatrudnienia,
 - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości,
 - minister właściwy ds. gospodarki,
 - minister właściwy ds. zdrowia,
 - minister właściwy ds. pracy, rodziny i zabezpieczenia społecznego,
 - podmioty posiadające potencjał do opracowywania programów profilaktycznych (np. uczelnie, szpitale kliniczne, instytuty badawcze),
 - publiczne i niepubliczne podmioty działające na rzecz aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+,
 - jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne,
 - ogólnopolskie stowarzyszenia i związki jednostek samorządu terytorialnego
- Grupami docelowymi działań realizowanych w ramach PO WER będą m.in:

- osoby młode, w tym niepełnosprawne, w wieku 15-24 lat bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu (tzw. kategoria NEET) (w odniesieniu do środków pochodzących z YEI),
- osoby młode, w tym niepełnosprawne, do 24. roku życia bez pracy (w odniesieniu do środków spoza YEI),
- osoby młode, w tym niepełnosprawne, do 29. roku życia bez pracy w odniesieniu do pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- pracodawcy i ich pracownicy,
- osoby objęte programami profilaktycznymi,
- osoby odbywające karę pozbawienia wolności,
- społeczność romska.

PO WER będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020

Program Polska Cyfrowa jest nowym programem krajowym (w stosunku do poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013). W ramach Programu wspierane będą następujące inwestycje:

- poszerzanie dostępu do sieci szerokopasmowych,
- rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych,
- zwiększenie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych w usługach, np. e-administracja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie.

Celem głównym POPC jest wzmocnienie cyfrowych fundamentów dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Zgodnie z Umową Partnerstwa, jako fundamenty te przyjęto: szeroki dostęp do szybkiego internetu, efektywne i przyjazne użytkownikom e-usługi publiczne oraz stale rosnący poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

Priorytety Programu Polska Cyfrowa 2014-2020:

1. Powszechny dostęp do szybkiego internetu;
2. e-Administracja i otwarty rząd;
 - Podniesienie jakości i dostępności e-usług publicznych,

- Poprawa cyfrowej efektywności funkcjonowania administracji rządowej,
 - Poprawa dostępności informacji sektora publicznego oraz zasobów publicznych,
3. e-Integracja grup wykluczonych cyfrowo i upowszechnienie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK).

Beneficjenci Programu:

- jednostki administracji rządowej oraz jednostki im podległe,
- jednostki naukowe,
- państwowe organizacje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa.

Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014 – 2020

POPW 2014-2020 to dodatkowy instrument wsparcia finansowego 5 województw Polski Wschodniej: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, który będzie uzupełnieniem i wzmocnieniem działań prowadzonych w ramach regionalnych i krajowych programów europejskiej polityki spójności, z których finansowane będą zasadnicze przedsięwzięcia rozwojowe. Głównym celem Programu jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej. Cel ten będzie realizowany poprzez koncentrację działań programu na:

- wsparciu w obszarze innowacyjności i B+R,
- wsparciu konkurencyjności przedsiębiorstw w szczególności w obszarze internacjonalizacji,
- wsparciu w zakresie poprawy efektywności układów transportowych miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych,
- wsparciu w zakresie zwiększenia spójności wewnętrznej makroregionu.

Podstawę wyboru obszarów objętych wsparciem stanowi zaktualizowana Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, wpisująca się w najważniejsze uwarunkowania krajowe i europejskie. Cele i zakres Programu są jednocześnie odpowiedzią na wybrane wyzwania rozwojowe nakreślone w Umowie Partnerstwa (UP) w odniesieniu do pięciu województw makroregionu. Głównymi beneficjentami Programu będą: przedsiębiorcy, inicjatywy klastrowe, ośrodki innowacji, jednostki samorządu terytorialnego oraz PKP PLK S.A.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020

Programy EWT, w których uczestniczy strona polska, są obecnie w trakcie przygotowania. Pracują nad nimi międzynarodowe grupy robocze, w skład których wchodzi przedstawiciele administracji rządowej i samorządów z państw zaangażowanych we współpracę. Projekty dokumentów są też przedmiotem konsultacji społecznych. Rozpoczęcie realizacji programów powinno nastąpić w 2015 roku, po ich przyjęciu przez Komisję Europejską.

Podstawową, niezmienną zasadą dla beneficjentów chcących realizować projekt jest znalezienie zagranicznego partnera zainteresowanego współpracą. W przypadku, gdy wnioskodawca ma pomysł na przedsięwzięcie, ale nie odnalazł chętnego do

udziału z innego kraju, pomocą może służyć Wspólny Sekretariat danego programu, a w przypadku programów transnarodowych i międzyregionalnego – krajowe punkty kontaktowe.

Beneficjentami programów mogą być, jak w poprzednich edycjach programów, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia. Programy skierowane są także do jednostek administracji ustanowionych przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych – m.in. placówek medycznych, edukacyjnych, kulturalnych, policji i straży pożarnej, parków ochrony przyrody.

Inną ważną grupę stanowią organizacje pozarządowe i działające non-profit, a także szkoły wyższe, ośrodki akademickie i uczelnie oraz instytucje promujące zrównoważony rozwój, innowacyjność i przedsiębiorczość. Dodatkowo, w przypadku programów transnarodowych – Region Morza Bałtyckiego oraz Europa Środkowa – dofinansowanie będą mogły uzyskać również podmioty prywatne.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020

Celem głównym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 będzie poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. PROW 2014 – 2020 będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513 295 000 euro, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego. W ramach PROW 2014-2020 będzie realizowanych łącznie 14 działań, w tym 30 poddziałań. Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020

Za cel główny RPO WL 2014-2020 przyjęto podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej. Cel główny będzie osiągany przez interwencję w ramach

13 Osi Priorytetowych, obejmujących 10 celów tematycznych pakietu legislacyjnego UE. W ramach osi priorytetowych wyznaczono:

- Oś 1 - Badania i innowacje
- Oś 2 - Cyfrowe lubelskie
- Oś 3 - Konkurencyjność przedsiębiorstw
- Oś 4 - Energi przyjazna środowisku
- Oś 5 - Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
- Oś 6 - Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów
- Oś 7 - Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- Oś 8 - Mobilność regionalna i ekologiczny transport
- Oś 9 - Rynek pracy
- Oś 10 - Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
- Oś 11 - Wyłączenie społeczne
- Oś 12 - Edukacja, umiejętności i kompetencje
- Oś 13 - Infrastruktura społeczna

W ramach RPO WL 2014-2020 do rozdysponowani na poszczególne osie priorytetowe zakłada się ogólną kwotę w wysokości 2 mld 230 mln EURO.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych. Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych. Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach, preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

12.3. Uwarunkowania przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym w zakresie gospodarki przestrzennej, tj. w ustawie z dnia 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591 z późn. zm.).

12.4. Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne Programu to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześnie w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

12.5. Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, a może nawet w szczególności, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002 r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na celu wdrażanie nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w Programie. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażającą się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

13. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM I JEGO MONITORING

13.1. Zarządzanie środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W gminie zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Gminę) oraz jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w gminie. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda, marszałek, starosta oraz wójt. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie. Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego. Zarządy województw, powiatów oraz wójtowie/burmistrzowie gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na szczeblu wojewódzkim i gminnym, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdują odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

13.2. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Nadzór nad realizacją programu w praktyce oznacza określenie zasad zarządzania nim wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji. Program Ochrony Środowiska Gminy jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument wspomagający realizację prawa miejscowego (gminy, powiatu) pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Kierownictwo gminy posiada kompetencje pozwalające mu realizować zawarte w programie cele i zadania. Aby jednak ta realizacja przebiegała spójnie z polityką regionalną konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji. Organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska, który podlega zaopiniowaniu poprzez organ wykonawczy powiatu. Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

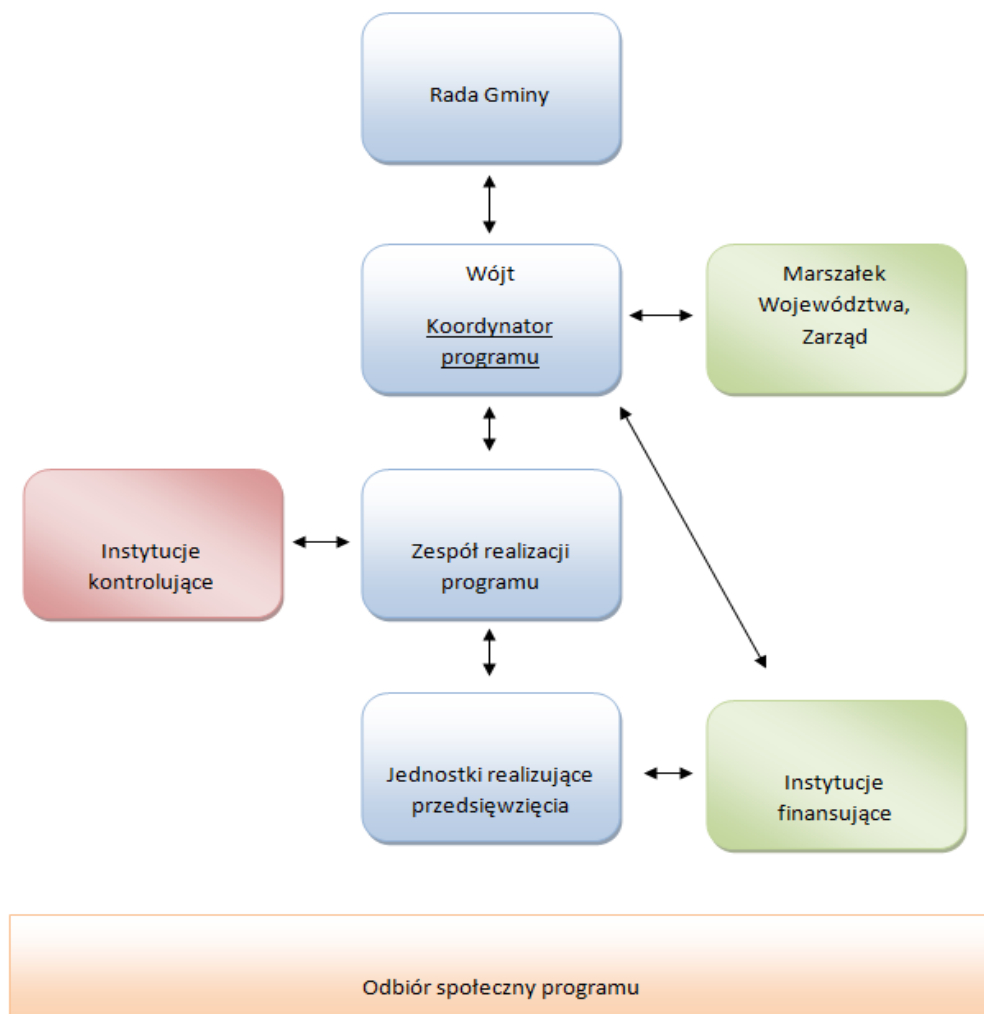
- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Wójcie, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. W praktyce Wójt może wyznaczyć koordynatora wdrażania Programu. Zadaniem koordynatora jest ścisła współpraca z Wójtem i Radą Gminy oraz przedstawianie im okresowych sprawozdań z realizacji Programu. Rada Gminy współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, powiatowego oraz z samorządami gminnymi. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań Programu (poprzez WFOŚiGW). Ponadto Rada Gminy współdziała z instytucjami administracji rządowej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Władze gminy mogą być wspierane przez Zespół Konsultacyjny, który może być powołany spośród przedstawicieli lokalnych społeczności samorządowych zaangażowanych już w proces tworzenia projektu Programu poprzez udział w sesjach warsztatowych i spotkaniach roboczych. Zadaniem Zespołu Konsultacyjnego mogłoby

być nadzorowanie procesu wdrażania Programu oraz uzgadnianie współpracy w realizacji poszczególnych zadań. Spotkania Zespołu Konsultacyjnego powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku. W niektórych pracach Zespołu Realizacji Programu powinny także uczestniczyć podmioty gospodarcze realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi w Programie.

Rysunek 3. Schemat zarządzania Programem Ochrony Środowiska

Źródło: Opracowanie własne

13.3. Monitoring i kontrola realizacji Programu Ochrony Środowiska

Monitoring prowadzonej polityki ochrony środowiska oznacza, że realizacja Programu będzie podlegała ocenie w zakresie:

- stopnia wykonania przyjętych zadań,
- stopnia realizacji założonych celów
- analizy przyczyn powstałych rozbieżności.

Wyniki oceny stanowiąc będą podstawę kolejnej aktualizacji Programu. Propozycja aktualizacji winna być formułowana przy znaczącym udziale systemu. System oceny

realizacji Programu powinien być oparty na odpowiednio dobranych wskaźnikach presji, stanu i reakcji, pozwalających całościowo opisać zagadnienie polityki ochrony środowiska i zarazem dających możliwość porównań międzyregionalnych. System tworzyć będą:

- **wskaźnik presji na środowisko**, wskazujące główne źródła problemów i zagrożeń środowiskowych, odnoszących się do tych form działalności, które zmniejszają ilość i jakość zasobów (np. emisja zanieczyszczeń do środowiska, ilość odpadów gromadzonych na składowiskach, tempo eksploatacji zasobów środowiska).
- **wskaźniki stanu środowiska**, odnoszące się do jakości środowiska i jego zasobów, pozwalające na ocenę zachodzących zmian (np. lesistość, udział gruntów rolnych),
- **wskaźniki reakcji (działań ochronnych)**, pokazujące działania podejmowane w celu poprawy jakości środowiska lub złagodzenia antropresji na środowisko (np. procent mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni województwa, powierzchnia gruntów zrekultywowanych, wydatki na ochronę środowiska).

Do określenia powyższych wskaźników wykorzystywane będą przede wszystkim informacje Głównego Urzędu Statystycznego oraz Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Listę proponowanych wskaźników dla Gminy Urzędów przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 14. Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu ochrony środowiska Gminy Urzędów

L.p.	Wskaźniki	Dane wyjściowe (2013 r.)
Ochrona przyrody i krajobrazu		
1.	Obszary natura 2000	„Dzierzkowice”
2.	Parki krajobrazowe	Brak
3.	Rezerwaty przyrody	Rezerwat „Natalin”
4.	Obszary chronionego krajobrazu	Brak
5.	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	Brak
6.	Użytki ekologiczne	Brak
7.	Pomniki przyrody	2
Lasy		
8.	Lesistość gminy	17 %
Ochrona powietrza atmosferycznego		
9.	Klasa czystości powietrza miasta wg kryteriów ochrony zdrowia i wskaźników	C (pył PM 10)
10.	Klasa czystości powietrza miasta wg kryteriów ochrony roślin i wskaźników	D ₂ (ozon)
Ochrona wód		
11.	Długość sieci kanalizacyjnej	20,55 km
12.	Długość sieci wodociągowej	99,21 km
13.	Ilość przyłączy kanalizacyjnych	496 szt.
14.	Ilość przyłączy wodociągowych	1977 szt.

15.	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej	20,7%
16.	Stosunek ilości przyłączy kanalizacyjnych do wodociągowej	25,09%
17.	Jakość wód powierzchniowych	Stan ekologiczny JCWP o nazwie – Urzędówka określono jako UMIARKOWANY (ze względu na fitobentos) a stan wód jako ZŁY.
18.	Stan ilościowy wód podziemnych	Dobry
19.	Stan jakościowy wód podziemnych	Dobry
Ochrona gleb		
20.	Grunty zdegradowane i zdewastowane	b.d.
21.	Ekologiczne gospodarstwa rolne	b.d.
22.	Ilość zebranych odpadów komunalnych	762,21 Mg
23.	Ilość selektywnie zebranych odpadów komunalnych	221,61 Mg
24.	Udział frakcji zebranej selektywnie we wszystkich zebranych odpadach komunalnych	29,07%
25.	Ilość gospodarstw objętych zorganizowanym systemem zbiórki odpadów komunalnych	2124
26.	Ilość osób objęta zorganizowanym systemem odbioru odpadów komunalnych	8750
Energia odnawialna		
27.	Ilość nieruchomości z zainstalowaną instalacją solarną do podgrzania ciepłej wody użytkowej	b.d.
28.	Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii	b.d.
Ochrona przed hałasem		
29.	Ilość punktów pomiarowych z przekroczonymi normami hałasu	b.d.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy Starostwem Powiatowym a Urzędem Gminy, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań (w tym w szczególności zadań gmin). Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

14. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I MAP

MAPY:

- Mapa 1. Gmina Urzędów na tle województwa lubelskiego
- Mapa 2. Podział kraju na strefy klimatyczne
- Mapa 3. Ocena stanu/potencjału ekologicznego rzeki Urzędówki w punktach pomiarowo - kontrolnych w 2011 roku
- Mapa 4. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w województwie lubelskim - lokalizacja i jakość wód
- Mapa 5. Jakość wód podziemnych
- Mapa 6. Największe źródła emisji pyłowo gazowych do powietrza w województwie lubelskim w 2010 roku

RYSUNKI:

- Rysunek 1. Podział stratygraficzny czwartorzędu
- Rysunek 2. Podział stratygraficzny ziemi
- Rysunek 3. Schemat zarządzania Programem Ochrony Środowiska

WYKRESY:

- Wykres 1. Udział grup wiekowych w ludności Gminy Urzędów

TABELE:

- Tabela 1. Współczynnik przyrostu naturalnego w latach 2003-2013
- Tabela 2. Udział ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2003-2013
- Tabela 3. Powierzchnia i użytkowanie gruntów Gminie Urzędów.
- Tabela 4. Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON.
- Tabela 5. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie Gminy Urzędów w 2011 r.
- Tabela 6. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2013 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia
- Tabela 7. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2013 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin
- Tabela 8. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie Gminy Urzędów. Stan na koniec 2014 r.
- Tabela 9. Dane dotyczące oczyszczalni ścieków funkcjonującej na terenie Gminy Urzędów. Stan na koniec 2014 r.
- Tabela 10. Ilość odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Urzędów w 2013 roku.
- Tabela 11. Analiza SWOT
- Tabela 12. Priorytetowe cele krótkookresowe na terenie Gminy Urzędów w latach 2015-2018
- Tabela 13. Zadania planowane do realizacji w latach 2012-2019 wynikające z Programu ochrony środowiska dla województwa Lubelskiego dotyczące Gminy Urzędów, realizowane przez organy wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz inne organizacje
- Tabela 14. Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu ochrony Gminy Urzędów